MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

ASTA LUKOŠEVIČIŪTĖ

SAVIVALDYBIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ BENDRADARBIAVIMAS TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
doc. dr. *Andrius Stasiukynas*

VILNIUS
2018

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

SAVIVALDYBIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ BENDRADARBIAVIMAS TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Viešasis administravimas *6211LX076*

Vadovas
doc. dr. *Andrius Stasiukynas*
2018-11-19

Recenzentas

2018-12-01

Atliko
stud. A. Lukoševičiūtė
2018-11-19

VILNIUS
2018

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS ... 4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS ... 5
PRIEDŲ SĄRAŠAS ... 6
DAŽNIAUSIAI VARTOJAMŲ SĄVOKŲ ŽODYNAS ... 7
ĮVADAS ... 8
1. SAVIVALDYBIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ (NVO) BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT VIEŠĄSIAS SOCIALINES PASLAUGAS TEORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI ... 13
1.1. Viešųjų paslaugų samprata ir NVO vaidmuo viešojo valdymo kontekste ... 13
1.2. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo samprata, formos teikiant viešąsias paslaugas ... 22
1.3. Savivaldybių ir NVO viešųjų paslaugų teikimo sistema ir jos teisinis reglamentavimas ... 28
1.4. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo socialinių paslaugų srityje apžvalga . 34
1.5. Užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus partnerystės patirtis teikiant viešąsias paslaugas ... 37
2. VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS IR NVO BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS TYRIMO METODOLOGIJA ... 43
2.1. Empirinio tyrimo pagrindimas ... 43
2.2. Empirinio tyrimo organizavimas ... 46
2.3. Empirinio tyrimo etika ... 47
3. SAVIVALDYBIŲ IR NVO BENDRADARBIAVIMAS TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS IR NVO ANALIZĖ, TYRIMO REZULTATAI ... 50
3.1. Empirinio tyrimo rezultatų aptarimas ... 53
3.1.1. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formos ... 53
3.1.2. NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimas ... 62
3.1.3. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trūkumai ir pasiūlymai bendradarbiavimo gerinimui ... 66
IŠVADOS ... 72
REKOMENDACIJOS ... 74
BIBLIOGRAFIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS ... 75
SANTRAUKA ... 83
SUMMARY ... 84
PRIEDAI ... 85

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Viešosios paslaugos apibrėžimas.....16
2 lentelė Pusiau struktūruoto interviu klausimai ir jų pagrindimas.....45
3 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO atstovai empiriniam tyrimui atlikti.....48
4 lentelė. BĮ Vilniaus miesto socialinės paramos centro vykdomos funkcijos.....52
5 lentelė. Interviu dalyvių pateiktos Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formos.....53
6 lentelė. Bendradarbiavimo formų veiksmingumas.....55
7 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų esamo bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas vertinimas.....57
8 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų teikiančių socialines paslaugas privalumai.....60
9 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų teikiamų socialinių paslaugų kokybės vertinimas.....62
10 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų gaunamo finansavimo vertinimas.....64
11 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžiai/trūkumai.....67
12 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO ekspertų pasiūlymai bendradarbiavimo, teikiant socialines paslaugas, gerinimui.....69

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Magistro baigiamojo darbo loginė schema.....11
2 pav. Paslaugos savybės.....13
3 pav. Sektorių transformacija laikui bėgant.....14
4 pav. Visuotinės svarbos paslaugų grupavimas.....15
5 pav. Faktai apie NVO pasauliniu mastu.....19
6 pav. Viešųjų paslaugų teikimas.....29
7 pav. Įstatyminės bazės dokumentai, nagrinėjantys viešųjų paslaugų perdavimą nevyriausybinėms organizacijoms.....31
8 pav. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos įgyvendinimo tikslai ir tolimesni veiksmai.32
9 pav. Socialinių paslaugų skirstymas pagal Socialinių paslaugų katalogą.....34
10 pav. Vilniaus miesto nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, pasiskirstymas pagal teisinę formą.....35
11 pav. Aspektai, įteisinantys nevyriausybinių organizacijų galimybes Airijoje.....38
12 pav. Empirinio tyrimo loginė schema.....46
13 pav. Pusiau struktūruoto interviu klausimų temos.....47
14 pav. Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas nauda.....59

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas. Vilniaus miesto savivaldybės ekspertų klausimynas.....85

2 priedas. NVO ekspertų klausimynas.....86

3 priedas. Vilniaus miesto savivaldybės ekspertų klausimai, atsakymai.....87

4 priedas. NVO ekspertų klausimai, atsakymai.....99

DAŽNIAUSIAI VARTOJAMŲ SĄVOKŲ ŽODYNAS

Viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas (Valstybės kontrolė 2017).

Socialinės paslaugos - tai paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2017).

Nevyriausybinė organizacija (NVO) – nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas. Viešoji įstaiga, kurioje valstybė ar savivaldybė kaip dalininkė turi ne daugiau kaip 1/3 balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, laikoma nevyriausybine organizacija (Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas 2013).

Bendradarbiavimas - aukštesnio lygio abipusis planavimas ir valdymas tarp institucijų, kartu tai sąmoningas tikslų, strategijų, darbotvarkių, išteklių ir veiklos suderinimas, rizikos, atsakomybės ir naudos pasidalijimas (Gazley ir Brudney 2007, 391).

Viešasis pirkimas – vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo–pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas 1996).

ĮVADAS

Temos aktualumas/pasirinkimo pagrindimas. Nepriklausomai nuo skirtingų valstybių valdymo modelių, tradicijų, pažiūrų ar vyraujančios politikos, daugelyje šalių paslaugos, viešosios gėrybės dėl savo svarbumo visuomenės gerovei yra teikiamos visuotinai, piliečių atsiskaitymo nelaikant esmine naudojimosi tokiomis gėrybėmis priežastimi (Urvikis 2016, 9). Pastaruoju metu daugumos išsivysčiusių šalių vienas iš pagrindinių tikslų yra kokybiškas viešųjų paslaugų teikimas visuomenei. Neseniai dar vyraujant požiūriui, kad visas viešųjų paslaugų teikimas geriausiai yra organizuojamas valstybės viešųjų institucijų, reformos, paremtos vadybiniu požiūriu, privedė valstybę prie mišrių savybių turinčių organizacijų atsiradimo bei jų augimo. Per pastaruosius dešimtmečius nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) skaičius, dydis ir poveikis labai išaugo. Nors valstybė ir savivaldybės yra atsakingos už viešųjų paslaugų teikimo organizavimą ir turi užtikrinti gerą paslaugų kokybės kontrolę, nevyriausybinės organizacijos reguliariai bendrauja su asmenimis, pagrindiniais vyriausybės politikos formuotojais, tarptautinėmis korporacijomis ir pagrindinėmis tarpvyriausybinėmis institucijomis, siekiant padėti spręsti svarbius klausimus, susijusius su ekonominiu ir socialiniu vystimusi, aplinkos apsauga ir tvarumu, konfliktų sprendimu, piliečių teisėmis ir pareigomis bei kitais visuomenei rūpimais klausimais.

NVO gali turėti sudarytas galimybes teikti viešąsias paslaugas, suburti bendruomenes, kad būtų suformuluoti įvairių problemų sprendimo būdai. Kad viešųjų paslaugų organizavimas ir teikimas būtų vis tobulintinas, būtina priimti tokius sprendimus, kurie būtų nenukopijuoti nuo inovatyvių užsienio šalių praktikos, bet paremti Lietuvos aukštu išsivystymo lygiu bei ekonominės, politinės bei socialinės-kultūrinės aplinkos analize. Remiantis augančiu NVO potencialu tarp įvairių valstybinių institucijų yra diskutuojama dėl dalies viešųjų paslaugų teikimo perdavimo iš savivaldybių nevyriausybinėms, bendruomeninėms organizacijoms. 2017 metų kovo 13 dieną buvo priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, kuriame numatyta per ateinančius 2-3 metus palaipsniui perduoti viešąsias paslaugas teikti NVO ir bendruomeninėms organizacijoms. Ar viešųjų paslaugų perdavimas bus veiksmingas ir efektyvus bei koks yra Lietuvos savivaldybių pasiruošimas tokiems ateinantiems planams – ekspertai vis dažniau iškelia tokius klausimus, kad galėtų išanalizuoti NVO turimą potencialą viešųjų paslaugų teikimo vykdymui. Ar pakanka nevyriausybinėms organizacijoms išteklių, gebėjimų perimti viešųjų paslaugų teikimą bei kaip savivaldybės ir NVO vertina savo bendradarbiavimą teikiant viešąsias (socialines) paslaugas, buvo bandoma išsiaiškinti atlikus empirinį tyrimą ir pateikiant gautus rezultatus šiame darbe.

Temos mokslinis kontekstas, ištirtumas Lietuvoje ir užsienyje. Nagrinėti tokie aspektai kaip: bendradarbiavimas tarp valstybės institucijų, administruojančių viešąsias paslaugas, ir nevyriausybinių

organizacijų, viešojo – privataus sektorių partnerystė, viešojo ir trečiojo sektorių glaudus ryšys teikiant visuomenei svarbias paslaugas. Paminėtais aspektais vyrauja tokie užsienio mokslininkų tyrimai:

- Akademikai Joanna Szafran (2014), Adil Najam (2000), Brandsen ir Ulla Pape (2015) nagrinėjo trečiojo sektoriaus ir vyriausybės partnerystės santykių ryšį;
- Tyrėjai Sunae Kwon (2013), Anat Freund, Izraelio Haifos miesto lektorė (2005), atliko tyrimus žmogiškųjų išteklių srityje analizuojant darbuotojų požiūrį į darbą privačiame, valstybiniame ir trečiajame sektoriuje;
- Tyrėjai Anna A. Amirkhanyan, Hyun Joon Kim ir Kristina T. Lambright (2008) analizavo viešojo ir nevyriausybinio/pelno nesiekiančio sektoriaus našumą teikiant slaugos paslaugas vargstantiems asmenims, šeimoms;
- Jungtinių Arabų Emiratų Verslo valdymo koledžo profesorius Abu Elias Sarker (2005), Birmingemo ir Sasekso universiteto profesioriai Richard Batley ir Pauline Rose (2011) atliko tyrimus apie NVO ir vyriausybių bendradarbiavimą teikiant viešąsias paslaugas Bangladeše, Indijoje, Pakistane;
- Vis daugiau diskusijų sulaukė ir pačio trečiojo sektoriaus kaip viešųjų paslaugų teikėjo tema, kurią aiškiai nagrinėjo ir atliko tyrimus Stambulo tyrėjas Yrd. Doç. Dr. Habibe İlhan (2013), Beiliu Li (2011), Slovakijos universitetų dėstytojai DomeNico Raguseo ir Helena Kuvíková (2008) ir kt.

Lietuvoje tokie tyrėjai, mokslininkai kaip Ieva Bendikienė (2015), Jurgita Vorevičienė ir Eglė Butkevičienė (2017), Lina Marcinkutė (2010) tyrė nevyriausybinių organizacijų veiklą, savivaldybės vaidmenį viešųjų paslaugų teikime platesniame kontekste, NVO ir savivaldybių tarpusavio ryšį, dar viena tyrėja Aušra Šilinskytė (2015) koncentravosi ties sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo metodu nevyriausybinių organizacijų aplinkoje. Nacionalinio plėtros instituto darbuotojai (2005) Mindaugas Kiznis, Saulė Dagilytė, Raimundas Mickūnas, Jūratė Balčiūnaitė, Jurgita Šilinskaitė tyrė nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą teikiant viešąsias paslaugas ir konkurencinę aplinką. Kristina Tarailė, magistro baigiamojo darbo studentė (2013), atliko savivaldybių teikiamų paslaugų analizę administravimo srityje. Tarp minėtų Lietuvos mokslininkų, tyrėjų pasigesta tyrimų tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo būtent socialinių paslaugų srityje.

Aptarus rastus lietuvių ir užsienio mokslininkų darbus pasigesta tyrimų, atskleidžiančių problemas, kurios yra pagrindinės priežastys palankesnėms sąlygoms viešųjų paslaugų teikimo perdavimui trečiajam sektoriui bei tyrimų, įrodančių, kad NVO turi pakankamą potencialą perimti iš savivaldybių teikiamas socialines paslaugas. NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo tyrimų stokos socialinių paslaugų srityje pagrindu, buvo pasirinkta atlikti tyrimą analizuojant Vilniaus miesto

savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio ryšį socialinių paslaugų srityje. Tyrimo rezultatai padės rasti dviejų subjektų bendradarbiavimo formas, privalumus, trūkumus ir atras galimybes, kaip tą partnerystę tobulinti.

Tyrimo objektas. Savivaldybės administracijos ir NVO bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas.

Darbe tiriama problema. Koks yra Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas?

Baigiamojo darbo tikslas. Ištirti Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti viešųjų paslaugų sampratą bei NVO vaidmenį viešojo valdymo kontekste;
2. Aptarti savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formas teikiant viešąsias paslaugas ir viešųjų paslaugų teikimo teisinį reglamentavimą;
3. Aptarti užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus bendradarbiavimo patirtį;
4. Atlikti empirinį tyrimą ištiriant Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų srityje.

Empirinio tyrimo strategija. Atliekant tyrimą bus pritaikytas trianguliacijos metodas, kadangi tyrime bus naudojama dokumentų analizė, mokslinių literatūros šaltinių analizė ir pusiau struktūruotas interviu metodas bei bus siekiama tyrimo patikimumo. Paminėta strategija pasirinkta, siekiant surinkti įvairesnę, tikslesnę, platesnę tyrimo medžiagą ir pasiekti darbo tikslą.

Tyrimo metodai:

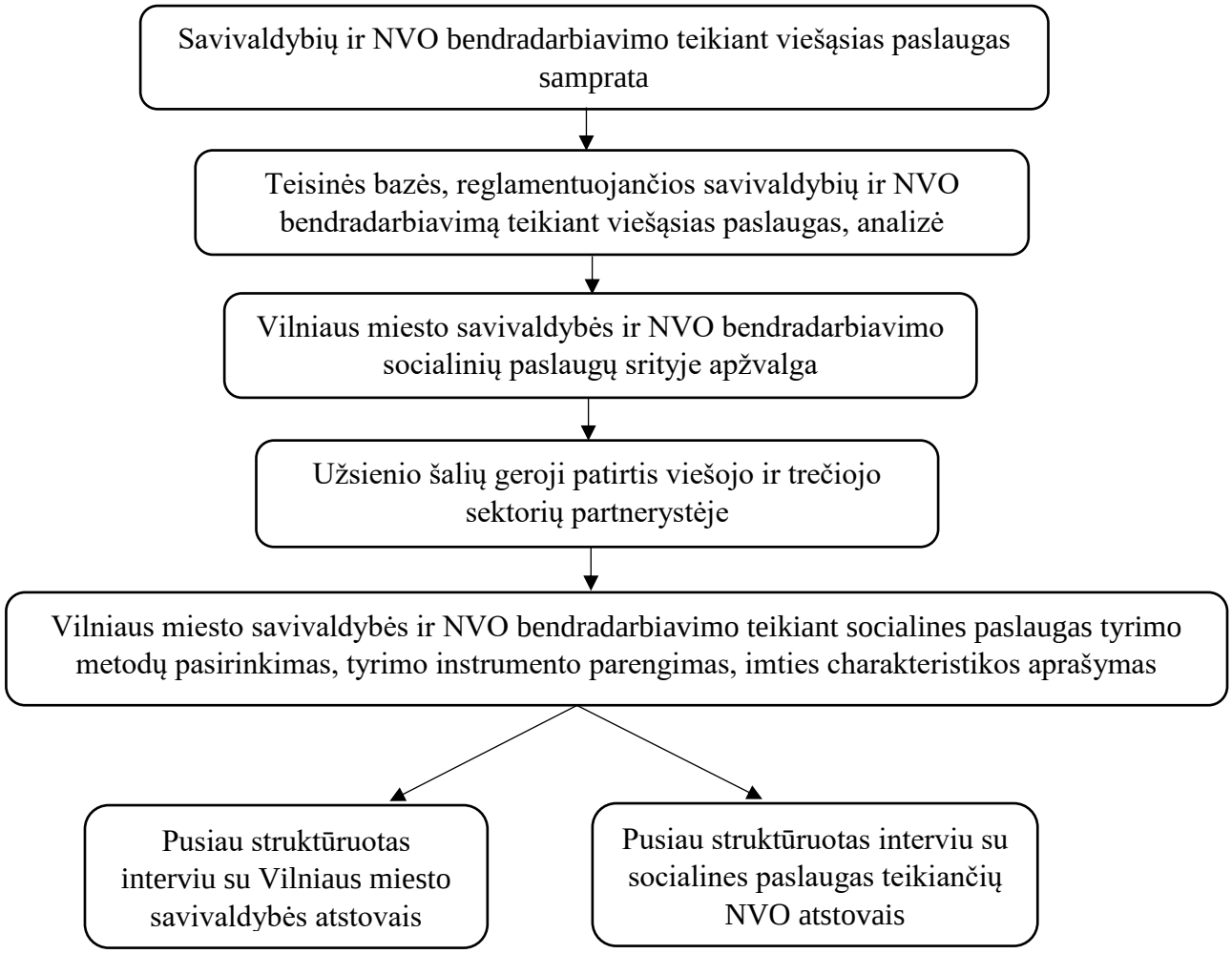
1. **Dokumentų turinio (įstatymų, teisės aktų ir kt.) analizės** metodu tiriama savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų viešųjų (socialinių) paslaugų teikimą reglamentuojanti teisinė bazė, pačios partnerystės tarp minėtų dviejų subjektų samprata.
2. **Mokslinės literatūros analizė** išskiria savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formas, metodus bei apibūdina viešųjų paslaugų teikimo sistemą.
3. **Pusiau struktūruotas interviu metodas** pasirinktas tam, kad būtų galima įvertinti, kaip Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų atstovai vertina tarpusavio bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.

   Apklaustas informantų skaičius – 10 informantų (5 atstovai iš Vilniaus miesto savivaldybės ir 5 nevyriausybinių organizacijų nariai). Informantų atrankos kriterijai: 1) patirtis bendradarbiavime

tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO 2) gebėjimas perteikti informaciją; 3) suinteresuotumas dalyvauti tyrime.

Preliminarūs klausimai numatomi 1 ir 2 priede. Klausimai interviu metu buvo papildyti, kadangi buvo matoma, kad trūkstama tam tikros problemos gilesnio pažinimo ir vertinimo.

Darbo struktūra. Paveiksle Nr. 1 pateikiama viso magistro baigiamojo darbo loginė schema, parengta darbo autorės.

1 pav. Magistro baigiamojo darbo loginė schema.
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje dalyje analizuojami savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo teikiant viešąsias paslaugas teoriniai ir teisiniai aspektai. Apžvelgiama viešųjų paslaugų bei savivaldybių ir NVO partnerystės sampratos, bendradarbiavimo formos, savivaldybių ir NVO viešųjų paslaugų teikimo sistemos teisinis reglamentavimas. Pirmosios dalies pabaigoje pateikiama užsienio šalių nevyriausybinių organizacijų patirtis teikiant viešąsias paslaugas.

Antroje dalyje pateikiama Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tyrimo metodologija: pristatomas empirinio tyrimo pagrindimas, organizavimas ir tyrimo etika.

Trečioje dalyje pasitelkiant pusiau struktūruotą interviu ir mokslinės literatūros analizės metodus, atliekama Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas apžvalga, pateikiami minėtų dviejų subjektų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas būdai, analizuojama NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimo problematika. Pabaigoje pateikiami Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo gerinimo pasiūlymai teikiant socialines paslaugas.

Darbo apimtis: 84 puslapiai (su priedais – 111 puslapių). Darbe yra 12 lentelių, 14 paveikslų, literatūros sąrašą sudaro 101 šaltinis.

1. SAVIVALDYBIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ (NVO) BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT VIEŠĄSIAS SOCIALINES PASLAUGAS TEORINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI

1.1. Viešųjų paslaugų samprata ir NVO vaidmuo viešojo valdymo kontekste

Paslaugos sąvoką galima identifikuoti kaip teigiamų socialinių efektų ir piliečio, visuomenės poreikių patenkinimo apibrėžtimi. Paslaugos samprata kinta priklausomai nuo paslaugų plėtros. Visas paslaugas galima skirstyti į privačias ir viešąsias. Privačios paslaugos yra teikiamos individualiai arba nedidelių asmenų grupių poreikiams patenkinti, o viešosios paslaugos yra skirtos tenkinti bendruomenių ir visuomenės narių interesams. Privačios paslaugos dabar gali būti lengviau atskiriamos pagal mokslininkų Badulescu ir Bucur (2012, 489) išskirtus viešųjų paslaugų specialius aspektus:

- Užtikrina visuomenės ir žmonių grupių interesus;
- Socialinių poreikių patenkinimas – bene svarbiausias tikslas;
- Įstatymiškai patvirtintas ryšys su viešuoju administravimu, kas apibrėžia paslaugą;
- Administraciniu sprendimu paslaugos pradedamos ir sustabdomos;
- Valstybinės institucijos privalo užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą;
- Visas valdymas vyksta pagal viešosios teisės principus.

Pastaruoju metu paslaugos sąvokos apibrėžimas yra gretinamas su nuo jos neatskiriamomis savybėmis:

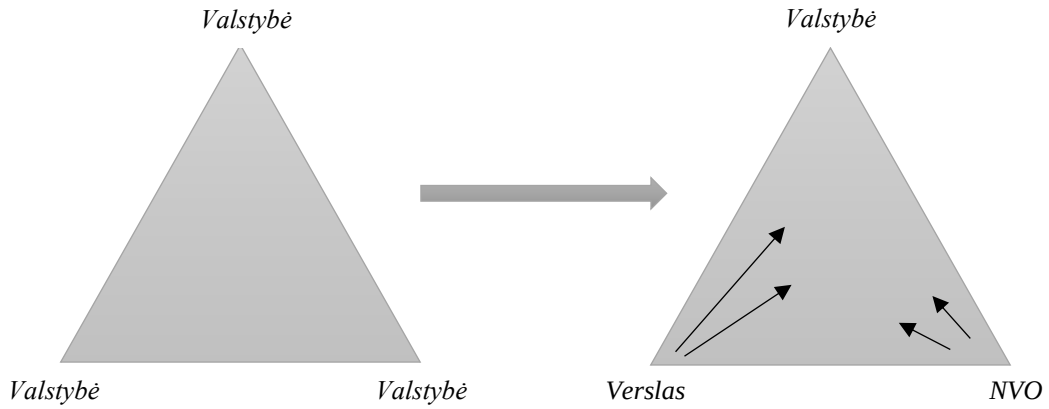

2 pav. Paslaugos savybės

Šaltinis: schema sudaryta darbo autorės pagal Vidaus Reikalų ministerijos Savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo analizę.

Remiantis paslaugos savybėmis, kurios yra būdingos tiek privačioms, tiek viešosioms paslaugoms, mokslininkai paslaugos sąvoką apibrėžia dar tiksliau, pavyzdžiui, paslauga – tai veikla, kurios metu susivienija du atskiri, savarankiški subjektai - teikėjas ir vartotojas. Norint apibrėžti paslaugą, pirmoji sąvoka, kuri turėtų padėti tai išsiaiškinti yra poreikis. Kasdieninėje kalboje kai sakome, kad A tarnauja B, mes turime omenyje, kad A atitinka tam tikrus B poreikius. Todėl atrodo, kad paslauga gali būti apibrėžiama kaip žmonių poreikių tenkinimas. Kai kurie mūsų poreikiai priklauso nuo mūsų pačių veiksmų, tačiau yra tokių poreikių, kurių patenkinimas priklauso nuo kitų žmonių veiksmų. Tik antram atvejui, kai kiti subjektai patenkina tam tikrus poreikius, jų veiksmai gali būti laikomi paslaugomis (Zhang 2017, 20). Kad privalomi vartotojų poreikiai būtų patenkinti, egzistuoja viešųjų paslaugų teikimo sistema.

Dažniausiai terminas „viešosios paslaugos“ apima pagrindines paslaugas, kurios tradiciškai buvo ir yra teikiamos kaip gerovės valstybės dalis, tačiau dabar ši sąvoka tapo klaidinančia. Taip yra todėl, kad daugumoje valstybių narių valstybė jau nėra vienintelė šių paslaugų teikėja (Europos kovos su skurdu tinklas 2007, 3). Prie jos gretų prisijungė verslo sektorius, o dabar kelią į visuomenę sau skinasi nevyriausybinės organizacijos, dažnai vadinamos trečiuoju sektoriumi. 3 paveikslas puikiai iliustruoja kaip nuo sovietinės visuomenės laikų iki dabar pasikeitė sektorių struktūra.

3 pav. Sektorių transformacija laikui bėgant
Šaltinis: Paveikslas sudarytas remiantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro informacija

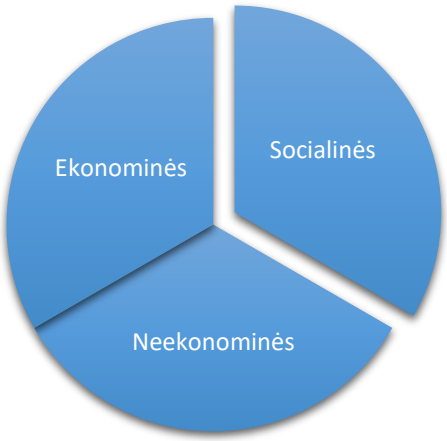
Viešoji institucija gali pasirinkti teikti paslaugas per įvairius paslaugų teikėjus: viešuosius, privačius, nevyriausybinių organizacijų. Diskusijos dėl visuotinės svarbos paslaugų kyla būtent dėl įtampos, susijusios su tuo, kaip rinkos dalyvavimas, teikiant pagrindines paslaugas privačiam sektoriui

(privatizavimas ir liberalizavimas), turi būti reguliuojamas ir kontroliuojamas, siekiant užtikrinti viešąjį interesą, o ne vadovaujautis pelno siekiu.

Viešosios paslaugos kitų pasaulio šalių kontekste dažniausiai yra sutinkamos vadinti bendro intereso ar visuotinės svarbos paslaugomis (ang. *services of general interest*). Pagal Europos Komisiją, visuotinės svarbos paslaugos yra tos paslaugos, kurias ES valstybių valdžios institucijos priskiria visuotinės svarbos interesui ir dėl to joms taikomi konkretūs su viešąja paslauga susiję įsipareigojimai. Sutartyje dėl ES valstybių narių veiklos aiškinama, kad įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos (rinkos) paslaugas, partnerystės sutartyje turi būti taikomos nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, jei tokių taisyklių taikymas nekliudo joms vykdyti tam tikras paslaugas (pašto, telekomunikacijų, transporto, elektros energijos, transliavimo ir kt.). Komisijos sprendimu nustatomos sąlygos, pagal kurias valstybės pagalba teikiama įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas.

Visuotinės svarbos paslaugos yra pagrindinis konkurencingumo elementas tarp bendrosios rinkos ir Europos. Jos taip pat priklauso nuo reikšmingų ekonomikos, technologijų ir vartotojų poreikių pokyčių. Kaip jau buvo minėta, visuotinės svarbos paslaugas (viešąsias paslaugas) gali teikti valstybės institucijos, privatus sektorius ar trečiasis sektorius.

Yra trijų kategorijų visuotinės svarbos paslaugos:

4 pav. Visuotinės svarbos paslaugų grupavimas
Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Europos Komisiją

Pagrindinės - bendros ekonominės svarbos paslaugos, atliekamos už mokestį, pavyzdžiui, pašto paslaugos. Šios paslaugos priklauso nuo Europos vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklių. Tačiau gali būti nukrypstama nuo šių taisyklių, siekiant apsaugoti piliečių prieigą prie pagrindinių paslaugų.

Neekonominėms paslaugoms, tokioms kaip policijos darbas, teisingumas ir įstatyminės socialinės apsaugos sistemos, netaikomi konkretūs Europos teisės aktai arba vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklės.

Visuotinės svarbos socialinės paslaugos yra tos, kurios atitinka pažeidžiamų piliečių poreikius ir yra pagrįstos solidarumo ir lygių galimybių principais. Jie gali būti tiek ekonominiai, tiek neekonominiai. Pavyzdžiai apima socialinės apsaugos sistemas, įdarbinimo tarnybas ir socialinį būstą.

Viešųjų paslaugų samprata yra plačiau naudojama ekonomikos, politikos, valdymo srityse, iš tikrųjų, ne iki galo suprantant pačios viešųjų paslaugų koncepcijos reikšmės. Ką ir kokie autoriai teigia apie viešąsias paslaugas (visuotinės svarbos paslaugas), galima matyti 1 lentelėje.

1 *lentelė*. Viešosios paslaugos apibrėžimas

Autorius (šaltinis)	Viešosios paslaugos samprata
LR Viešojo administravimo įstatymas (2018 metų suvestinė redakcija)	Viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys.
Brandan Martin (2004)	Viešosios paslaugos sąvoka nėra tiksli. Ji gali turėti skirtingas reikšmes ir dėl to gali sukelti painiavą. Terminas reiškia tai, kad paslauga yra siūloma plačiajai visuomenei, pabrėžiama, kad paslaugai buvo skirtas tam tikras vaidmuo visuomenės labui, o kartais tai reiškia subjekto, teikiančio paslaugą, statusą.
Europos kovos su skurdu tinklas (2007)	Visuotinės svarbos (viešosios) paslaugos - tai pagrindinės paslaugos, kurios yra būtinos daugumos plačiosios visuomenės gyvenimui ir kuriose valstybė privalo užtikrinti viešuosius standartus (ginti visuomenės interesą). Visuotinės svarbos paslaugos apima įvairią veiklą, susijusią su didelėmis tinklo pramonės šakomis, tokiomis kaip energetika, telekomunikacijos, transportas ir pašto paslaugos, bet taip pat apima gyvybiškai svarbias paslaugas, kurios yra ES socialinės apsaugos sistemų pagrindas: švietimas, sveikata, būstas, vanduo ir atliekų tvarkymas.
Dr. Steven Van de Walle (2008)	Viešosios paslaugos paprastai apima tokias paslaugas kaip vandens ir elektros tiekimas, telekomunikacijos, pašto paslaugos ir viešasis transportas, kai paslaugų teikėjams taikomi tam tikri paslaugų įsipareigojimai.
Antonia Milbert (2012)	Visuotinės svarbos (viešosios) paslaugos yra laikomos esminiu ES politikos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos veiksniu.
Bjørnsen ir kt. (2012)	Sąvoka "viešosios paslaugos" yra labai atvira, retai apibrėžiama, dėl to galinti turėti įvairias interpretacijas. Nepaisant to, viešosios paslaugos laikomos esminėmis piliečių gerovei, gyvenimo kokybei ir dalyvavimui.
Xabier Velasco Echeverria (2013)	Viešosios paslaugos vis daugiau dėmesio sulaukia iš Europos Sąjungos, kuri jas laiko esminiu Europos visuomenės modelio elementu.

	Paslaugos ne tik atlieka svarbų vaidmenį vykdant Europos ekonomikos konkurencingumą, bet taip pat yra svarbios siekiant socialinės ir teritorinės sanglaudos skatinimo.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal lentelėje minimas autorių nuostatas.

Apibendrinus sudarytą lentelę, galima teigti, kad visi autoriai prieina bendros nuomonės, kad viešosios paslaugos, kitaip dar vadinamos visuotinės svarbos paslaugomis, yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių valstybės visuomenės gyvenimo lygį ir jos yra laikomos Europos Sąjungos politinės, ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos veiksniu.

Vyriausybės pagrindinis uždavinys yra teikti viešąsias paslaugas tokiose srityse kaip sveikatos apsauga, švietimas, kultūra, socialinis darbas ir t.t. Žmonėms reikalinga, kad viešosios paslaugos būtų teikiamos kokybiškai. Viešosios paslaugos yra labiausiai paplitusi tarp žmonių ir valstybės sąsaja, o jų teikimas formuoja žmonių pasitikėjimą valstybe. Nacionaliniu lygmeniu viešosios paslaugos yra žmonių gerovės ir ekonomikos augimo pagrindas.

Visuotinės svarbos paslaugos turi būti teikiamos sąžiningai, sutelkiant dėmesį į piliečius ir atsižvelgiant į jų poreikius, labiausiai pažeidžiamų žmonių sluoksnį. Skatinant didesnį skaidrumą ir sudarant galimybę paprastiems piliečiams įvertinti pagrindinių paslaugų kokybę, tinkamumą ir efektyvumą, išreikšti savo poreikius ir pageidavimus bei įsitraukti į naujoves, visa tai suteikia būdus geriau panaudoti viešąsias lėšas ir pagerinti paslaugų teikimą (Ringold 2013). Viešosios paslaugos sudaro didelę valstybės biudžeto dalį, tačiau padidėjusios išlaidos dažnai nebūna siejamos su viešųjų paslaugų teikimo rezultatų gerinimu. Blogiausiu atveju viešosios paslaugos gali būti užmirštos dėl korupcijos, dėl kurios pinigai, skirti knygoms, mokytojams, ambulatorijoms, medicinos reikmenims ir infrastruktūrai, yra išskirstomi ne pagal paskirtį ir reikalingumą (Pasaulio bankas 2004). Prie viešųjų paslaugų teikimo gerinimo stipriai prisideda jau ir nevyriausybinės organizacijos.

Pagal Ying Wang (2011, 7) didėjant valstybės piliečių reikalavimams valstybė nebespėja būti vienintelė prekių ir paslaugų tiekėja ir NVO tikisi, kad valstybės institucijos perduos dalį viešųjų paslaugų teikti joms. NVO gali papildyti, reformuoti ir oponuoti valstybei. Autorius teigia, kad valstybė tampa labiau kaip priemonė paslaugų teikimui, o ne paslaugų teikėja. Nevyriausybinės organizacijos gali atstovauti tų žmonių, su kuriais jos dirba, interesus.

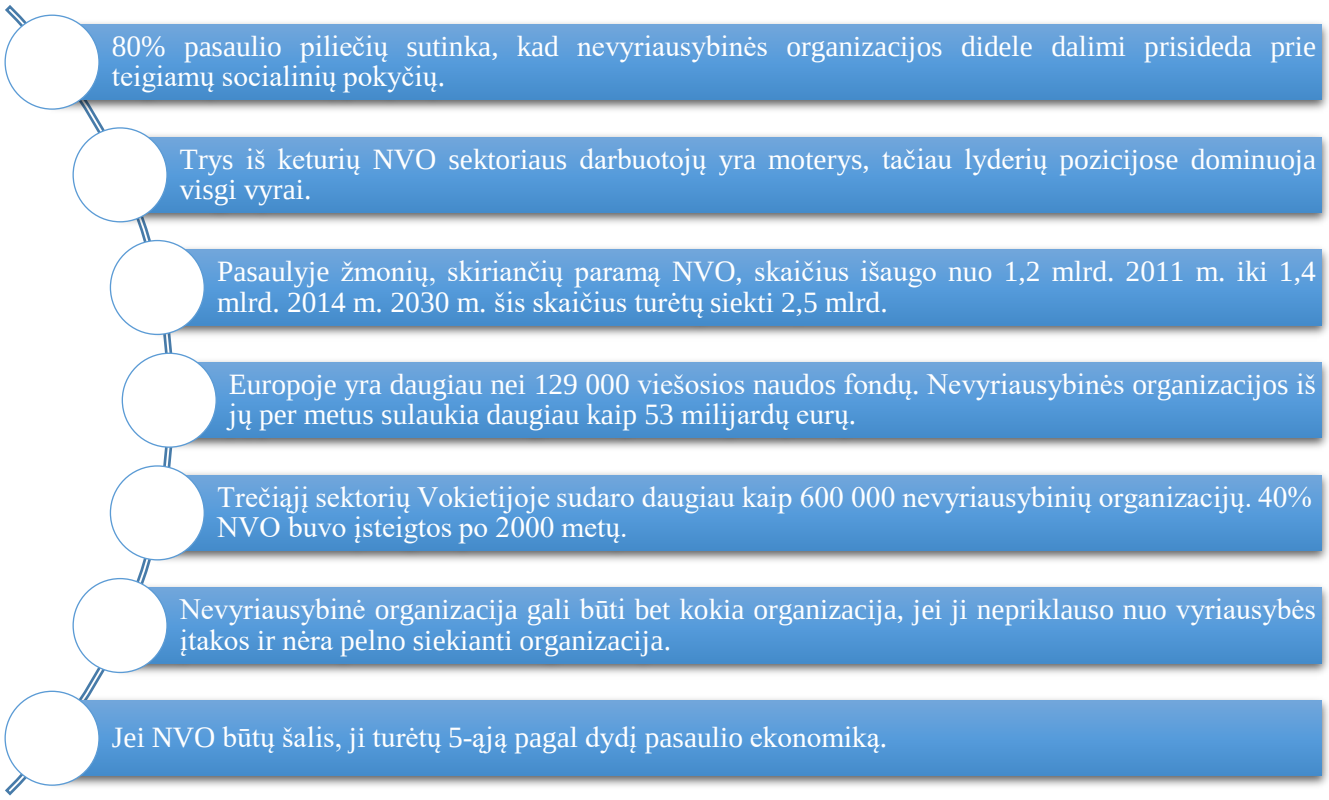
Per pastarąjį dešimtmetį nevyriausybinių organizacijų potencialas tarp visuomenės labai išaugo ir tapo bene kasdienio darbo dalimi. Šiandien jaunas žmogus, siekiantis pakeisti pasaulį ar padėti visuomenei įveikti tam tikras problemas, dažnai renkasi dirbti NVO. Nepaisant tokio NVO žinomumo, sąvoka „nevyriausybinė organizacija“ vis dar kelia painiavą kai kuriems asmenims, kadangi trūksta nuoseklaus ir nusistovėjusio apibrėžimo, vykdomų ar nevykdomų viešųjų paslaugų aiškumo. Nevyriausybinės organizacijos yra svarbūs pilietinės visuomenės atstovai. Be tradicinio vaidmens,

susijusio su pagalba nelaimių atvejais, moderni NVO veikla gali apimti ekonominę ir socialinę plėtrą, politinį propagavimą, viešąjį švietimą, politinį atstovavimą ir vykdymą, įmonių stebėseną ir ataskaitų teikimą bei kitas veiklos rūšis. Pagal G. Jenkins (2012, 461), ne pelno siekiančios įstaigos yra dažnai vadinamos „nepriklausomu sektoriumi“, „ne pelno siekiančiu sektoriumi“, „labdaros sektoriumi“ arba „trečiuoju sektoriumi“. Priešingai nei subjektai, atstovaujantys verslo interesams, NVO dažniausiai apibūdinamos kaip „žmonių organizacijos“. Nors gali būti tendencija galvoti apie NVO kaip apie monolitinį kolektyvą, kiekvienos organizacijos interesai dažnai skiriasi. Pavyzdžiui, nevyriausybinės organizacijos gali teikti tiesiogines pagrindines paslaugas, organizuoti bendruomenes, kad būtų suformuluoti problemų sprendimo būdai arba remti konkrečių politikos krypčių įgyvendinimą. Jos orientuojasi į įvairią veiklą ir skiriasi savo organizacinėmis struktūromis ir paramos šaltiniais. Dauguma NVO gauna finansavimą iš vieno ar daugiau šaltinių, įskaitant aukojimus, dotacijas, sutartis, mokesčius už paslaugas, produktų pardavimą ir narystės mokesčius (Jenkins 2012, 466). Apskritai ši didelė ir įvairiapusė organizacijų visuma veikia vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiais.

Nevyriausybinės organizacijos egzistuoja jau šimtmečius ir jau turi palikę svarbų įrašą visoje istorijoje, tačiau sąvoka NVO dabar jau yra suprantama kitaip. Nevyriausybinių organizacijų sąvoka mokslininkų buvo apibrėžta jau po Antrojo pasaulinio karo. Svarbu tai, kad Jungtinių Tautų Organizacija (JTO) 1945 metais priėmė nevyriausybinių organizacijų terminą, kurios politiniame dokumente buvo apibūdinamos kaip plataus profilio tarptautinės ir nacionalinės piliečių organizacijos, profesinės sąjungos, savarankiškos asociacijos, mokslinių tyrimų institutai, viešosios politikos centrai, privačios agentūros, verslo ir prekybos asociacijos, fondai ir labdaros organizacijos. Konkrečiau kalbant, teisių suteikimo raštu buvo perduota Jungtinių Tautų ekonominei ir socialinei tarybai atsakomybė už tinkamus susitarimus dėl konsultacijų su nevyriausybinėmis organizacijomis. Šiandien NVO ir toliau yra ekspansyvus terminas, kuris reiškia formalų organizavimą, NVO nėra nei vyriausybės institucija, nei įmonių institucija, o savanoriška asociacija pilietinėje visuomenėje, kitaip galima būtų sakyti „žmonių kūrinys“. Kaip G. Jenkins (2012, 468) pabrėžė, pilietiška visuomenė iš tikrųjų palengvina piliečių mainus, leidžia piliečiams ir valstybei kurti komunikacijos bendrus kelius, skatina pilietiškus veiksmus ir siekia bendrų interesų, pagrįstų lankstumu.

Kaip pilietinės visuomenės organizacijų pogrupis, nevyriausybinės organizacijos yra privačios ir savanoriškos, praktikuojančios savivaldos principus ir organizuojamos bendrai misijai siekti. Savanorišku statusu apibūdinamos NVO gali veikti nedideliu mastu, daugiausia dėmesio skiriant vietos lygmeniu arba tarptautiniu mastu vykdant tarptautines operacijas. Nors Jungtinėse Amerikos Valstijose sąvokos "ne pelno organizacija" ir "nevyriausybinė organizacija" iš esmės yra sinonimai, terminas "ne pelno" paprastai vartojamas vietinei organizacijai nurodyti. Priešingai, terminas "NVO" vartojamas

kalbant apie organizacijas, kurios dirba mažiau išsivysčiusiose, pagalbą gaunančiose šalyse. Paveiksle Nr. 5 galima matyti keletą faktų apie NVO žvelgiant pasauliniu mastu.

5 pav. Faktai apie NVO pasauliniu mastu.
Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Global NGO Technology Report.

Nevyriausybinės organizacijos dažnai vadinamos trečiuoju sektoriumi. Pagal Anat Freund (2005) trečiąjį sektorių sudaro: a) privatizuotos organizacijos ir b) visos ne pelno siekiančios organizacijos, arba kitaip, nevyriausybinės organizacijos. Organizacinės teorijos paprastai numato, kad kiekviena organizacija, kuri nėra viešoji ar privati pelno siekianti organizacija, gali būti priskiriama trečiojo sektoriaus organizacijai.

Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme numatytas aiškus NVO apibrėžimas: „Nevyriausybinė organizacija - nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas.“ Įstatyme papildomai apibrėžta, kokie subjektai yra nepriskiriami prie NVO:

- įvairios politinės partijos;
- šeimynos;
- sodininkų bendrijos, daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijos ir kitokios bendro nekilnojamojo turto valdymo tikslu įsteigtos bendrijos;

- susivienijimai, kurių daugiau kaip 1/3 dalyvių yra privatūs juridiniai asmenys;
- profesinės sąjungos bei darbdavių organizacijos ir jų susivienijimai;
- įstatymų nustatyta tvarka steigiamos organizacijos, kuriose narystė yra privaloma tam tikros profesijos atstovams.

Nevyriausybinės organizacijos Lietuvoje gali būti maišomos ir su kitomis bendruomenėmis ar sąjungomis, tad NVO informacijos ir paramos centras 2018 m. sausio mėn. 24 d. apibrėžė, kokias ne pelno organizacijas Registrų Centras buvo registravęs 2017 metais, tai:

- nevyriausybinės organizacijos;
- profesinės sąjungos;
- religinės bendruomenės;
- politinės partijos;
- biudžetinės įstaigos.

Daugiausiai 2017 – aisiais metais Registrų Centras iš viso buvo užregistravęs nevyriausybinių organizacijų.

2007 metais įvairūs kiti šaltiniai buvo priskaičiavę apie 6000 NVO visoje Lietuvoje, šiuo metu „NVO atlaso“ NVO kataloge yra užregistruotos 2100 nevyriausybinės organizacijos. Anksčiau buvo bandoma sukurti NVO registrą, visgi nelabai sėkmingai, tad „NVO atlasas“ – tai tokia aplinka, kuri kviečia organizacijas savarankiškai registruotis joje. Norint užsiregistruoti, organizacijos turi atitikti LR Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo bei kitų lydimų dokumentų nuostatus, tokiu būdu, bus greičiau pasiekiamos jomis susidomėjusiais asmenimis ar tiesiog galės viešinti gyventojams aktualią informaciją. NVO registruotos Registrų centre, tačiau neužsiregistravusios „NVO atlase“ gali būti jau nevykdančios veiklos, sustabdę savo veiklą ir kt.

Viešųjų paslaugų teikimo praktika rodo, kad kiekvienais metais kuriasi vis daugiau Lietuvoje įvairių nevyriausybinių organizacijų. Norint pasižiūrėti, kokias būtent paslaugas teikia įvairios NVO, bus aptartas šiuo metu Lietuvoje egzistuojančių nevyriausybinių organizacijų pobūdis. Pavyzdžiui, viena iš Lietuvoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų – Maisto bankas, įsteigtas 2001 metais, pagal teisinę formą yra labdaros ir paramos fondas. Jo pagrindinės veiklos yra:

1) Rinkti paramą maistu ir dalintis ja su nepasiturinčiais ar skurdžiai gyvenančiais asmenimis;
2) Bendradarbiauti su maisto gamintojais, prekybininkais ir socialinėmis pelno nesiekiančiomis organizacijomis;
3) Skatinti visuomenę efektyviau naudoti išteklius, tausoti gamtą ir taip mažinti skurdą.

Šiai įstaigai labai svarbu yra rasti rėmėjus, nuo kurių skirto bent 1 euro, atsiranda 15 porcijų maisto nepasiturintiems asmenims (Maisto bankas 2018). Taip pat „Maisto bankas“ aktyviai kviečia savanorius padėti ir prisidėti prie veiklos vykdymo, tad šiame etape vyrauja savanoriškų veiklų teikimo mechanizmas, apie kurį plačiau bus paminėta vėliau.

Dar viena visiems žinoma NVO yra Lietuvos Caritas, kurio istorija siekia 1897 metus. Ši nevyriausybinė organizacija yra viena didžiausių pasaulyje, nesiekianti pelno, užsiimanti humanitarine pagalba. 2017 m. sausio 9 d. buvo patvirtintas Lietuvos Vyskupų Konferencijos Lietuvos Caritas statutas, kuriame nurodyta, kad Lietuvos Caritas pagalba yra teikiama įvairaus amžiaus asmenims: bedarbiams, nuteistiems, skurstantiems, benamiams, vienišiems, kenčiantiems nuo priklausomybių, neįgaliems, smurto, prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukoms, nuo įvairių nelaimių nukentėjusiems žmonėms, kitiems socialiai pažeistiems ir į socialinės rizikos grupę įtrauktiems asmenis. Šios įstaigos veiklos pagrindas yra savanoriškų paslaugų ir darbo pagal sutartis teikimo mechanizmai (Lietuvos Caritas statutas 2017, 1). Lietuvos Caritui kaip ir „Maisto bankui“ taip pat labai svarbu yra rasti kuo daugiau rėmėjų, galinčių prisidėti prie teikiamos pagalbos.

Trečiasis pateikiamas pavyzdys - Viešoji įstaiga „Baltijos aplinkos forumas“, kurio veiklos sritys:

- Gamtos apsauga ir saugomos teritorijos;
- Cheminės medžiagos ir pramonės tarša;
- Žemės ūkis ir kaimo plėtra;
- Klimato kaita ir energetika;
- Vartotojų švietimas;
- Vandens ištekliai;
- Visuomeninės iniciatyvos;
- Įmonių socialinė atsakomybė.

VšĮ „Baltijos aplinkos forumas“ – įstaiga, dirbanti kaip nevyriausybinė organizacija, kurios tikslas – švari ir sveika aplinka, tinkamai panaudojami gamtiniai ištekliai, išlaikoma gamtinė įvairovė. Šiai įstaigai taip pat yra aktuali parama, papildomi darbuotojai – savanoriai.

Ugdyti piliečių savimonę ir skatinti dalyvavimą sprendimų priėmimo procese yra viena iš svarbiausių demokratijos ir atviros visuomenės savybių (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013, 8). Lietuvos piliečiai dar nėra labai suinteresuoti dalyvauti politiniame ir socialiniame gyvenime, vis dar linkę problemų sprendimą perduoti atsakingiems valstybės institucijų darbuotojams. Likusieji, kurie nestokoja pilietinės sąmonės, imasi patys veiksmų: jungiasi į įvairius politinius junginius, grupes, kooperatyvus, klubus, bendruomenes, organizacijas ir t.t.

Apibendrinant galima teigti, kad viešosios paslaugos apima platų spektrą sričių, pradedant transporto sektoriumi, energetikos, pašto paslaugų, komunikacijos, švietimo, sveikatos ir kitų socialinės srities paslaugų. Viešosios paslaugos yra naudojamos kiekvieno piliečio kasdieniniame gyvenime ir jų suteikiama kokybė atspindi šalies visuomenės modelį. Prie viešojo intereso užtikrinimo taip pat prisideda ir nevyriausybinės organizacijos. Iš įsteigtų nevyriausybinių organizacijų, įsikūrusių išsivysčiusiose Europos, Šiaurės, Pietų ir Lotynų Amerikos bei Azijos ir Afrikos šalyse, yra pastebėta gana didelė NVO skaičiaus ir institucinės veiklos augimo tendencija. NVO potencialas pasidarė labai svarbus sprendžiant socialines problemas, teikiant viešąsias paslaugas, priimant visuomenei aktualius sprendimus.

1.2. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo samprata, formos teikiant viešąsias paslaugas

Naujausias požiūris papildantis viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę yra bendradarbiavimo teorija, tyrimo sritis, pagrįsta vadybos mokslais, kuriais siekiama suprasti, kodėl ir kaip bendradarbiauja visų tipų institucijos. Bendradarbiavimas paprastai apima aukštesnio lygio abipusį planavimą ir valdymą tarp institucijų, kartu tai sąmoningas tikslų, strategijų, darbotvarkių, išteklių ir veiklos suderinimas, rizikos, atsakomybės ir naudos pasidalijimas (Gazley ir Brudney 2007, 391). Bendradarbiavimas taip pat gali būti ginčų sprendimo ar vengimo priemonė. Trečiajame sektoriuje tarporganizacinis bendradarbiavimas gali pagerinti paslaugas ir stiprinti bendruomenės jausmą. J. Bučaitės ir I. Ambonaitės – Mazeliauskienės nuomone (2005, 81), bendradarbiavimas yra vienos pusės procesas, kai paramą teikia vienas subjektas, o kitas ja naudojasi. Anot D. Vaitiekūnienės (2009, 15) sektorių bendradarbiavimas turi būti pagrįstas ilgalaike, o ne trumpalaike sutartimi. Taip pat pagal J. Vorevičienę ir E. Butkevičienę (2017, 123) „Bendradarbiavimas tarp nevyriausybinio ir valdžios sektorių yra grindžiamas įgyvendinamų politikos priemonių ir siekiamų rezultatų sutapimu tiems visuomenės nariams, kuriems šis priemonių (paslaugų) paketas yra skiriamas“. Apibendrinant bendradarbiavimo sąvoką, galima būtų teigti, kad bendradarbiavimas dažnai yra minimas kaip socialinė partnerystė, paremta abiejų pusių įsipareigojimais, principų, mainų, konsultavimosi ir finansinės paramos suteikimo priemonėmis (Vorevičienė ir Butkevičienė 2017, 122).

Valstybinis sektorius yra svarbiausias subjektas, nuo kurio priklauso trumpalaikių ir ilgalaikių sprendimų priėmimas. Norint užtikrinti efektyvų viešųjų paslaugų teikimą, viešasis sektorius turi būti organizuotas ir sutikti bendradarbiauti su kitomis įstaigomis (Savivaldybių bendradarbiavimo patirtis ir situacija Lietuvoje 2017). Kalbant apie savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo sampratą, galima būtų tai laikyti pačių savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų susijungimą, papildomų priemonių,

išteklių skyrimą ir pagrindinis aspektas būtų – vykdant tam tikras veiklas siekti bendrų tikslų, ko pasekoje, patenkinti viešąjį interesą bei įvykdžius bendrus projektus gauti finansavimą (Warner 2011, 423).

Mokslininko Alexander Sokolov (2007, 5) nuomone, metinės bendradarbiavimo su NVO programos turėtų būti sudarytos iš trijų dalių. Pirmąją dalį galima pavadinti bendradarbiavimo ideologija, kas reiškia pagrindinius bendradarbiavimo principus. Antroji dalis apibūdina skirtingą bendradarbiavimo rūšį - finansines ir kitas bendradarbiavimo su NVO formas. Trečioji programų dalis būtų paremta bendradarbiavimo prioritetais.

Nagrinėjant savivaldybių ryšį su nevyriausybinėmis organizacijomis, pastebima, kad egzistuoja dvejopos bendradarbiavimo formos: formalus ir neformalus bendradarbiavimas (Warner 2011, 423), tarp kurių esti nepertraukiami procesai. Formalus bendradarbiavimas išlieka esant kontaktui po sutarčių sudarymo, ko pasekoje, savivaldybės gali vienytis daugialypiais tikslais. Neformaliu bendradarbiavimu, nesant sutartims, galima būtų vadinti:

- Vietos politikos lyderių diskusijas;
- Savivaldybių tarpusavio pagalba;
- Ryšių palaikymas tarp savivaldybių;
- Neformalūs susitikimai, išvykos ir kt.

Pagal M. Urvikį (2016, 65) tam, kad tarp savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas taptų efektyvesnis, reiktų remtis daugiau formalia forma, kadangi neformalus bendradarbiavimas valstybės tarnautojui suteikia galimybę sprendimus priimti iš asmeninės pusės, taip pat dažnais atvejais projektui įgyvendinti pritrūkstama vadovų iniciatyvos, jaučiama didesnė konkurencija, kuri stabdo procesus.

Taip pat bendradarbiavimo formos pagal I. Zaleckienę ir L. Rutkauskienę (2003, 93) gali būti:

- Savivaldybės skiriamos patalpos, reikalingos tolimesnei NVO veiklai ir plėtrai;
- Vykdomų nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimas iš savivaldybės biudžeto;
- Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų kontaktas socialinėmis regiono bendruomenės problemomis.

Kitais žodžiais tariant, bendradarbiavimo formos – tai finansinė, nefinansinė parama ir NVO interesų atstovavimas (Vazgevičius 2004, 118). Prie nefinansinės formos galima būti priskirti informacijos teikimą ir konsultavimą, aktyvų įsitraukimą (partnerystė, siekiant bendro tikslo), bendras mokymo programas, darbo grupes, patalpų suteikimą NVO veiklai lengvatinėmis sąlygomis bei pagalbą užmezgant tarptautinius santykius.

Apžvelgiant bendradarbiavimo formas, galima teigti, kad darniam savivaldybių vystymuisi, visuomenės poreikių tenkinimui reikalingos visos minėtos mokslininkų bendradarbiavimo formos tarp savivaldybių ir NVO. Abiems pusėms kuriant glaudesnį ryšį, galima būtų įvykdyti daugiau bendrų projektų, administracines užduotis atlikti mažesnėmis sąnaudomis bei pasiekti masto ekonomijos efektą ir kitus tikslus (Savivaldybių bendradarbiavimo patirtis ir situacija Lietuvoje 2017). Svarbu nepamiršti, kad galutinius sprendimus vistiek priima valstybinis sektorius net ir toje partnerystės formoje, kuriai būdingas didžiausias įsitraukimas į bendradarbiavimo procesą (NVO teisės institutas 2015, 10).

Kalbant apie savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendravimą, teisinis reglamentavimas Lietuvoje apibrėžia veiksmus, kai valstybės ir savivaldybės institucijos gali finansuoti nevyriausybines organizacijas (Nacionalinės plėtros institutas 2005, 6). Finansavimo formos:

a) Paslaugų viešieji pirkimai;

b) Koncesijos;

c) Viešojo sektoriaus tikslinės programos;

d) Paslaugų rezervuoti pirkimai.

Norint užtikrinti viešųjų paslaugų teikimo efektyvumą, valstybė/savivaldybės turi pasirinkti geriausią įstaigą tam atlikti. Viešojo pirkimo sutartyje yra nurodytos lėšos organizacijai/įstaigai, kurios yra viešosios paslaugos įvardijamas įkainis, bet ne parama. Tad pasinaudojus viešųjų paslaugų pirkimu, dalį paslaugų savivaldybės gali pavesti teikti nevyriausybinėms organizacijoms (Nacionalinės plėtros institutas 2005, 7).

Nagrinėjant koncesiją, kaip vieną iš veiksmų, susijusį su paslaugų teikimu, reikalinga papildomai paaiškinti, kad pasinaudojant koncesija, yra sudaroma sutartis tam tikromis sąlygomis, kuriose nurodoma, kad koncesininkui yra leidžiama teikti visuotinės svarbos paslaugas. Tada pagal sutarties sąlygas, subjektas privalo prisiimti visą ar didelę dalį rizikos ir atsakomybės už savo tolimesnius veiksnius, laikantis savo teisių ir pareigų. Kaip koncesijos pavyzdį, galima būtų pateikti: kai nevyriausybinė organizacija sutvarko aplinką, kontroliuoja atliekų tvarkymą, ji atlygį gauna iš mokesčių, surinktų už naudojimąsi šia paslauga, todėl prisiimta rizika yra tikimybė, kad visos jos investicijos į šią paslaugą bus didesnės nei gautos pajamos (Nacionalinės plėtros institutas 2005, 7).

Lyginant koncesiją ir viešųjų pirkimų atvejį, skirtumas yra tas, kad NVO teikdama paslaugas pagal viešojo pirkimo sutartį gaus atlygį užtikrintai pagal sutartyje numatytas sąlygas, o koncesijos atveju, galimai rizikuos gauti mažiau pajamų nei investavus pradžioje. Pajamos vistiek yra reikalingos išlaikyti nevyriausybines organizacijas, didinti viešumą.

Viešojo sektoriaus (valstybės, savivaldybių) tikslinės programos yra tinkamas būdas, laimėjus konkursą, gauti papildomą pagalbą, lėšas, kuriomis pasinaudojusi NVO gali įgyvendinti tam tikrus projektus, programas. Naudingiausia šiame etape yra tai, kad čia nėra rizikos, kad neužteks finansinių išteklių, kadangi jie yra užtikrinami programos laikotarpiui reikalingų paslaugų pirkimui.

2017 metais buvo pakeistas viešųjų pirkimų įstatymas, pagal kurį dabar ne tik projektinio konkurso būdu galima gauti finansavimą, bet ir paslaugų rezervuoto pirkimo pagrindu. Savivaldybės gali numatyti rezervuotą sutartį ir tiesiogiai iš NVO pirkti viešąsias paslaugas, sudaryti 3 metų kontraktą ir stebėti, jeigu viskas vyksta sklandžiai, tai kitais metais skirti finansavimą. Toks būdas būtų tikras paslaugos pirkimas (Žaltauskas 2018). Rezervacinės sutartys yra geresnės nei viešieji pirkimai tuo, kad pirkimuose gali dalyvauti tiek verslo įmonės, fiziniai asmenys, NVO ir ta pati valdžios aparato dalis, o rezervacinių sutarčių pagrindas sudaro sąlygas konkurse dalyvauti tik nevyriausybinėms organizacijoms. Patikslinus Martino Žaltausko nuomonę, pagal LR viešųjų pirkimų įstatymo 23 straipsnį, perkančioji pusė pirkimo dokumentuose gali nustatyti reikalavimus, pagal kuriuos pirkimuose galės dalyvauti tik tokie tiekėjai:

- Socialinės įmonės;
- Neįgaliųjų socialinės įmonės;
- Tiekėjas, kuriame nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;
- Tiekėjas, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;
- Tiekėjas, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys.

Ši Europos Sąjungos direktyva taikoma ir yra labai pasiteisinusi kitose Europos Sąjungos šalyse.

Pats viešųjų paslaugų organizavimas ir teikimas kitose Europos Sąjungos šalyse yra įgyvendinamas tokiais būdais:

1) Viešosios paslaugos teikiamos viešųjų įstaigų, savivaldybių kontroliuojamų įmonių ir viešojo sektoriaus biudžetinių institucijų.
2) Paslaugos teikiamos pasitelkiant savivaldybės partnerystės rūšis:
    - Savivaldybės ir privataus sektoriaus partnerystė;
    - Savivaldybės ir nevyriausybinių/bendruomeninių organizacijų partnerystė;

- Savivaldybės ir kitų savivaldybės subjektų ar valstybės institucijų parnerystė.

Kalbant apie savivaldybių ir NVO bendradarbiavimą, svarbu pabrėžti, kad iki šių dienų buvo ir tebėra reikšmingesnė viešojo ir privataus sektorių partnerystė (*angl. Public – Private Partnership*), kuri leidžia privataus sektoriaus subjektams tam tikrą laiko tarpą naudotis viešuoju turtu, nors viešojo sektoriaus institucijos saugo šio turto nuosavybės teises. Šios partnerystės veiksmai yra įgyvendinimai atliekant reikšmingus darbus visai visuomenei, reikalaujančius daugiau finansinių išteklių ir investicijų. Visgi patvirtinus Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą yra siekiama praplėsti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę ir perduoti dalį funkcijų trečiajam sektoriui – nevyriausybinėms organizacijoms. Partnerystė tarp savivaldybių ir NVO yra suprantama, kai nevyriausybinės organizacijos prisiima riziką už viešųjų paslaugų teikimą, gaudamos savivaldybių finansavimą ar įstatymų nustatyta tvarka kitus vartotojų mokėjimus (Vidaus reikalų ministerija 2010, 5).

Kad viešųjų paslaugų teikimo perdavimas būtų efektyvus (nekiltų papildomų problemų perleidžiant dalies paslaugų teikimą), reikalinga numatyti daug įvairių veiksmų, išsiaiškinti, ar NVO turi pakankamą potencialą prisiimti daugiau atsakomybių visuomenės gerovės užtikrinimui. Visų pirma, ne pelno siekiančios organizacijos turi stengtis rasti pusiausvyrą tarp paslaugų ir žinių (arba duomenų) poreikio. Antra, NVO turėtų pasisakyti už didesnį atskaitingumo nuoseklumą ir išteklius. Kalbant apie atskaitomybę, NVO svarbu turėti pakankamus išteklius, kad galėtų teikti viešąsias paslaugas. Nevyriausybinės organizacijos turi nustatyti tinkamą ir priimtiną pusiausvyrą šiandieninėje aplinkoje, įrodyti, kad jomis verta pasitikėti, kad finansavimo šaltiniai ir paslaugos nėra dubliuojami.

Išnagrinėjus įvairių mokslininkų tyrimus, straipsnius, apžvalgas, galima susidaryti tokią nuomonę, kad vienas iš trūkumų, stabdančių nevyriausybinių organizacijų plėtrą yra visuomenės iniaciatyvos trūkumas, kitaip sakant, nepakankamas gyventojų aktyvumas (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2018). Stiprinant visuomenės socialinę atsakomybę, skatinant piliečių dalyvavimą, sudarant palankias sąlygas NVO atsirasti ir plėstis, trečiasis sektorius įgautų stipresnę pusiausvyrą ir didesnį potencialą viešosioms paslaugoms teikti.

Metams bėgant visuotinės svarbos paslaugų paklausa ir jų teikimo būdas labai pasikeitė. Paslaugos, kurias tradiciškai teigdavo valstybės vis dažniau buvo perduodamos teikti nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijoms ir pastaruoju metu jas vis dažniau prisiima teikti privatus sektorius (pelno ar ne pelno siekiančios organizacijos). Šį požiūrį keičia dereguliavimo procesai, vyriausybės politikos pokyčiai ir naudotojų poreikių bei lūkesčių pokyčiai. Kadangi daugelis šių paslaugų yra ekonominio pobūdžio, joms taikomos vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklės. Iš tiesų turint prieigą prie įvairių pasiūlymų dėl paslaugų kainos ir kokybės, gali atnešti reikšmingų pasirinkimų ir naudos valdžios institucijoms. Nors kai kurios suinteresuotosios šalys yra susirūpinusios dėl šių

taisyklių poveikio, ypač dėl socialinių paslaugų, Europos Komisija yra įsitikinusi, kad jos gali būti taikomos taip, kad būtų atsižvelgiama į konkrečius poreikius ir kad būtų padidintas paslaugų teikimo efektyvumas. Be abejo, taisyklės turi būti nuolat peržiūrimos, siekiant užtikrinti, kad valdžios institucijos galėtų ir toliau teikti reikiamą lankstumą, reaguoti į besikeičiančius visuomenės poreikius ir būtų nuolat atnaujinamos atsižvelgiant į technologinius pokyčius (Europos Komisija 2011, 5).

Ne pelno siekiančios organizacijos tradiciškai prisiima atsakomybę už pagrindinių paslaugų teikimą nepasiturintiems ir pažeidžiamiems visuomenės segmentams (pastebimas nagrinėtas savanoriškų paslaugų teikimo mechanizmas).

Kalbant apie viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo 5 straipsnyje numatyti valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su NVO veiksmai:

1) numatomos konsultacijos ir bendros darbo grupės su NVO tam tikriems klausimams, problemoms spręsti;

2) bendradarbiavimas įgyvendinamas per NVO projektų, programų ir iniciatyvų finansavimą;

3) informacijos suteikimas apie valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų numatomas veiklos ir bendradarbiavimo sąsajas, siekiant jas derinti su konkrečioje srityje dirbančiomis NVO.

Taip pat yra tikimybė, kad viešasis sektorius perleidęs viešąsias paslaugas teikti nevyriausybinėms organizacijoms praras šių paslaugų kokybės kontrolę, nebegalės taip užtikrinti visuotinės svarbos paslaugų tokio pačio pateikimo ir kokybės, kadangi jeigu neužtektų nevyriausybinėms organizacijoms finansavimo ar išteklių, galimai nukentėtų paslaugų teikimas ir visuomenė liktų nebepatenkinta.

Kalbant apie dabartinę NVO poziciją Lietuvoje reiktų paminėti priemones, didinančias NVO potencialą šalyje. Socialinės apsaugos ir darbo ministras Linas Kukuraitis 2017 – aisiais metais kvietė visas nevyriausybines organizacijas tapti savivaldybių partneriais stiprinant bendruomeninius ryšius, įgyvendinant bendruomenines paslaugas šeimoms, vaikams, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2017, 1). Ministras teigė, kad NVO tenka susidurti su tam tikrais iššūkiais:

- NVO savireguliacijos silpnumu;
- Paslaugų kokybės stoka;
- Pripratimu prie projektinio finansavimo;
- Maža gerosios praktikos sklaida ir t.t.

Įveikus visus minėtus iššūkius, NVO galėtų prisidėti prie sprendžiamų klausimų rengiant naujoves, taip pat turėtų galimybę dalyvauti dažnesnėse darbo grupėse. Ministras akcentavo, kad kelių metų bėgyje turės būti sukurtas NVO fondas. Tokiu atveju, NVO nauji projektai, kitos iniciatyvos būtų finansuojamos visus metus.

Galėtume sakyti, kad Lietuvoje trūksta teisės aktų, įtvirtinančių aiškesnį savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, tačiau, pavyzdžiui, Suomijoje, NVO pastebėjimai valstybei svarbiais ir aktualiais klausimais yra reguliariai išklausomi, kad ir nėra aiškios teisinės nuostatos dėl NVO dalyvavimo teisės aktų rengime.

Apibendrinant šį poskyrį dar verta paminėti, kad nevyriausybinės organizacijos perimdamos viešųjų paslaugų teikimą iš viešojo sektoriaus galimai pasiektų gerų rezultatų tada, kai pasitelkiant viešo sektoriaus partnerystę bus suformuoti aiškūs tikslai ir priemonės jiems pasiekti, pasirinkta tinkama viešųjų paslaugų teikimo forma, parengtos tokios sutartys, kuriose bus numatyti tinkami atsiskaitymų ir sutarčių įgyvendinimo kontrolės mechanizmai, parengti aiškūs visuomenės poreikių tenkinimo prioritetai ir jiems reikalingos finansavimo gairės (Urvikis 2016, 64). Taip pat didelę svarbą perduodant viešųjų paslaugų teikimą NVO turi politinis ir visuomenės, kitų organizacijų palaikymas. Siekiant, kad nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvautų didesnė visuomenės dalis, o pačios organizacijos nuolat vykdytų kokybiškai savo veiklas, būtina kurti palankią aplinką joms atsirasti ir veiklai plėtoti.

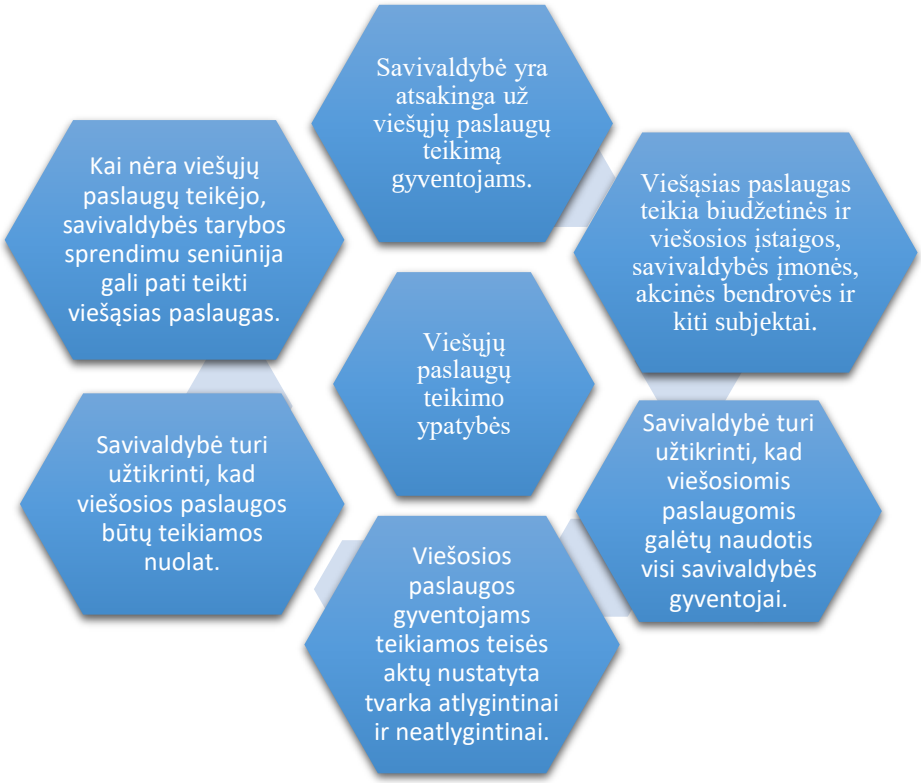
1.3. Savivaldybių ir NVO viešųjų paslaugų teikimo sistema ir jos teisinis reglamentavimas

Nagrinėjant savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo teikiant viešąsias paslaugas sąsają, naudinga aptarti šio ryšio teisinį reglamentavimą. Visų pirma Lietuvoje yra galiojantys trys pagrindiniai įstatymai, į kuriuos atsižvelgiant yra teikiamos viešosios paslaugos, t.y.:

a) Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas;
b) Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas;
c) Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 8 str. viešųjų paslaugų teikimo apibūdinime pabrėžiama, kad „Savivaldybė yra atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams. Viešąsias paslaugas teikia biudžetinės ir viešosios įstaigos, savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir kiti subjektai“. Prie visų paminėtų subjektų galima būtų išskirti ir nevyriausybines, bendruomenines organizacijas.

6 paveiksle matoma pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą sudarytą schemą, nurodančią viešųjų paslaugų teikimo ypatybes.

6 pav. Viešųjų paslaugų teikimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR vietos savivaldos įstatymą.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 5 str. 2 p., savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys (pavyzdžiui, NVO).

Dauguma valstybių dar nėra griežtai apsibrėžusios, kokias paslaugas laikyti viešosiomis, kurių administravimo procese turi dalyvauti valstybė. Tai dažniausiai lemia valstybės politinė idealogija, tradicijos apimančios viešąjį administravimą. Europos Sąjunga nusprendė palikti pačioms narėms apipavidalinti viešųjų paslaugų sritis ir teikimo reglamentavimą.

Visgi Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 2009 metais nurodė, kokios paslaugų grupės turėtų būti priskirtos prie viešųjų:

- Labdaringa veikla;
- Privalomasis švietimas;
- Kultūra;
- Sveikata ir socialinė apsauga;

- Socialinės paslaugos;
- Nuotekų šalinimas;
- Garso ir vandens paskirstymas ir kt.

Atsižvelgiant į paslaugos paskirtį, galima būti pasirūpinti efektyvesniu ir kokybiškesniu jos teikimu, pasinaudojus tam tikrais viešųjų paslaugų teikimo mechanizmais. Įvairūs mechanizmai gali atlikti daug įvairių funkcijų, kurios pabrėžia paslaugų įvairovę.

Mokslininkai V. Obrazcovas ir E. S. Savas (2007, 303) nurodė teorinius modelius, apjungiančius viešųjų paslaugų organizavimą ir teikimą. Taip pat minėti mokslo darbų autoriai pateikė 10 mechanizmų tipų pagal teikėjo, gamintojo ir organizatoriaus sąveikavimą tarpusavyje:

1) Viešojo sektoriaus paslaugos – visuomenei viešąsias paslaugas teikia valstybės institucijos, o atlikimas priklauso privačiam sektoriui (policijos apsauga). Jaučiama konkurencija tarp viešojo ir privataus sektoriaus.
2) Valstybinė paslauga – valstybė ir teikia, ir administruoja viešąsias paslaugas.
3) Sutartys – viešojo sektoriaus subjektai sudaro prekių ir paslaugų sutartis tarpusavyje, ir su privačiu sektoriumi, nekomercinėmis organizacijomis (pavyzdys: privatūs statybos rangovai aptarnauja švietimo įstaigos pastatus).
4) Dotacijos – papildoma pagalba, gaunama iš valstybės, kai didelės svarbos paslaugos turi būti dotuojamos.
5) Tarpžinybinis susitarimas – kai valdžios institucijai prireikia pagalbos ir ji samdo kitą valstybinę instituciją, kad ji galėtų už pirmąją atlygintinai atlikti paslaugas.
6) Privilegijos – pagal šį mechanizmą dėl išskirtinės paslaugos teikimo suteikiamos monopolitinės teisės privataus sektoriaus subjektui, nors paslaugomis rūpinasi valstybė, bet paslaugas teikia privatus sektorius.
7) Savitarna – beveik pagrindinis paslaugų teikimo būdas, kai paslauga atliekama savarankiškai.
8) Rinka – ne pagrindinis, bet dažniausias paslaugų teikimo machanizmas, kai yra tiekiama bendrai mokamos prekės.
9) Garantijos – šis mechanizmas turi piniginę išraišką, kuri reikalinga tam, kad tam tikros prekės būtų tiekimos tam tikroms vartotojų grupėms. Pagal šį mechanizmą vartotojas yra subsidijuojamas ir gali pats pasirinkti gamintoją.
10) Savanorystė (savanoriškos paslaugos) – šis mechanizmas parodo, kad paslaugas savanoriškai teikia tokios organizacijos, bendruomenės, kurios nori padėti kenčiantiems nepriteklių asmenims, užsiima humanitarinėmis paslaugomis ir geranoriškai teikia kitas paslaugas (Obrazcovas ir Savas 2007, 303).

Kalbant, kad viešosios paslaugos užtikrina svarbios veiklos kryptingumą, pabrėžiama, jog viešasis sektorius privalo užtikrinti viešųjų paslaugų suteikimą visuomenei, nepaisant to, ar valstybinė, ar savivaldos institucija, ar nevyriausybinės organizacijos jas teiktų (Obrazcovas ir Savas 2007, 303).

Visgi metams bėgant tarp vyriausybės ir ministerijų narių, visuomenės asmenų iškyla daug klausimų, kaip optimizuoti viešąsias paslaugas. Perleidžiant dalį viešųjų paslaugų teikimo konkretiems subjektams, pats teikimo procesas galėtų būti efektyvesnis. Metams einant ir vis plėtojant tą pačią diskusiją, buvo priimti svarbūs dokumentai (žiūrėti 7 pav.), nurodantys viešųjų paslaugų perdavimą, NVO veiklų stiprinimą, įsitraukimą į viešąjį sektorių ir kitus svarbius veiksmus.

7 pav. Įstatyminės bazės dokumentai, nagrinėjantys viešųjų paslaugų perdavimą nevyriausybinėms organizacijoms

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

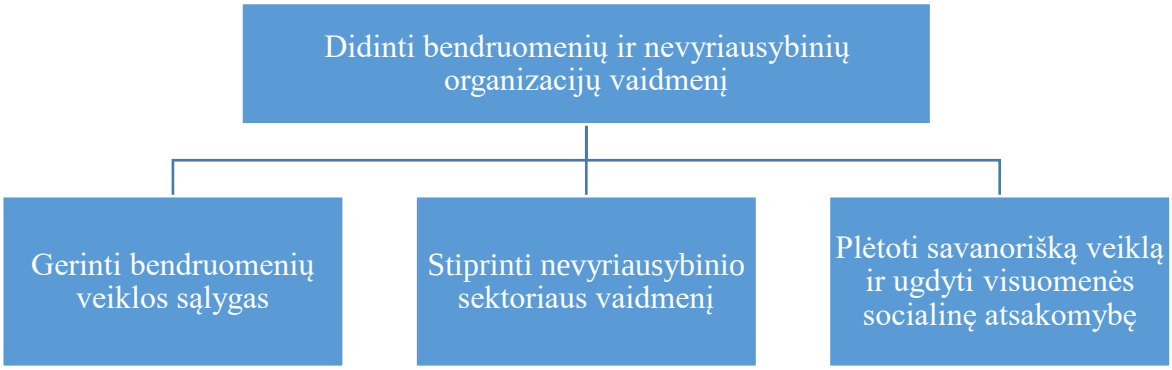
Vienas iš svarbesnių teisinės bazės dokumentų buvo 2013 metais priimtas Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas, kurio metu buvo nustatytas Nevyriausybinių organizacijų apibrėžimas, taip pat įstatymas numato, kad visose savivaldybėse veiktų savivaldybių nevyriausybinių organizacijų tarybos. Manoma, kad tai turėtų būti šešėlinė savivaldybės taryba, kuri turėtų analizuoti, nagrinėti viešųjų paslaugų teikimo klausimus (Žaltauskas 2018):

- Kaip veikia viešųjų paslaugų teikimas savivaldybėje;
- Kokios yra biudžetinės įstaigos, kurioms tos paslaugos yra teikiamos;

- Kaip galima būtų gerinti viešąsias paslaugas;
- Kaip galima būtų taupyti tos savivaldybės finansus, viešąjį biudžetą teikiant kokybiškesnes paslaugas pritraukiant savanorius;
- Kaip užtikrinti ypatingai kaimiškose vietovėse veikiančių bibliotekų filialų, kultūros centrų filialų, socialinių paslaugų įstaigų transformaciją į kaimo bendruomenes, kurios būtų įgalintos teikti kultūrines, socialines paslaugas.

2014 metais balandžio 1 dieną įsigaliojo Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas, kuris nurodo „nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo ir įgyvendinimo principus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitas nevyriausybinių organizacijų veiklos sąlygas, skatinančias jų plėtrą“. Minėtas įstatymas labai svarbus nagrinėjant NVO plėtros politiką bei kitų įstaigų ir institucijų, atsakingų už šios politikos įgyvendinimą, bendradarbiavimą.

Dar vienas svarbus dokumentas, pradėjęs skatinti nevyriausybinių organizacijų politikos tobulinimą, veiklos skatinimą, viešumo didinimą buvo patvirtinta 2014-2020 metų nacionalinė pažangos programa. Šioje programoje iškeltas bendras tikslas - užtikrinti lygias galimybes, teises, gerinti gyvenimo kokybę bei stiprinti socialinę sanglaudą. Jam pasiekti buvo numatyta dar keletas tikslų, susijusių su trečiuoju sektoriumi:

8 pav. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos įgyvendinimo tikslai ir tolimesni veiksmai
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Kaip matoma, jau nuo 2012 metų buvo keliamas trečiojo sektoriaus stiprinimo klausimas, tačiau tam užtikrinti reikėjo papildomų išteklių, laiko ir kitų priemonių.

2017 m. vasario 28 d. patvirtinto Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017 - 2019 metų veiksmų plano pagrindinis tikslas buvo suteikti tokias sąlygas, kad nevyriausybinis sektorius galėtų plėstis, vienytis ir bendradarbiauti su kitomis viešosiomis institucijomis

bei sustiprinti bendruomenines organizacijas, pasirūpinti, kad nevyriausybinis sektorius turėtų pakankamą informacijos sklaidą ir finansinį savarankiškumą.

2017 metais kovo 13 dieną patvirtintame nutarime dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano buvo numatyta:

1) 2017 m. II ketv. sukurti palankias galimybes bendruomenes įtraukti į sprendimų priėmimo procesą;
2) 2018 m. II ketv. numatyti finansavimo priemones naujam nevyriausybinių organizacijų fondui;
3) 2019 m. IV ketv. programavimo, stebėsenos, įgyvendinimo, vertinimo etapuose suteikti galimybę prisijungti NVO prie visų institucinių partnerystės formų;
4) Nevyriausybinėms ir bendruomeninėms organizacijoms perduoti palaipsniui viešąsias paslaugas;
5) Stiprinti bendruomenes, užtikrinti NVO sektoriaus viešumą ir skaidrumą.

Savivaldybės suvokdamos nevyriausybinių organizacijų svarbą suteikia finansavimą, kuris yra laikomas valstybės parama, taip pat stengiasi sudaryti geras sąlygas jam plėstis. Visgi parama gali būti netinkamai teikiama trečiajam sektoriui. Būtina suskirstyti viešojo sektoriaus valdžios institucijų teikiamą paramą pagal skirtingas paramos formas ir apimtis:

- parama yra skiriama norint sustiprinti NVO potencialą kaip pilietinės visuomenės veikėją;
- parama skiriama norint sustiprinti NVO kaip subjektus, teikiančius visuotinės svarbos paslaugas;
- finansinė ir nefinansinė parama turėtų būti skiriama NVO gebėjimams stiprinti bei viešųjų paslaugų verslo planų rengimui.

Suteikus pakankamai išteklių, paramos, nevyriausybinės organizacijos galėtų konkuruoti dėl teisės teikti savivaldybių viešąsias paslaugas (Vidaus reikalų ministerija 2010, 6).

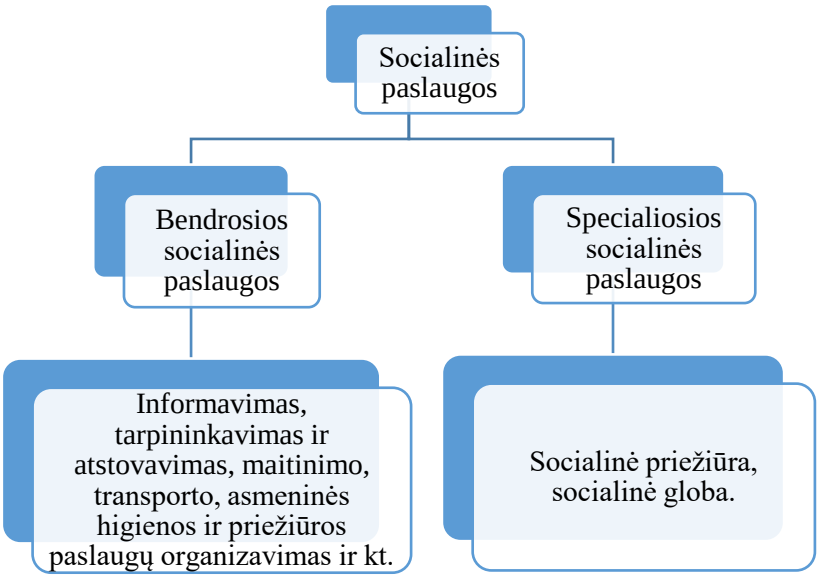
Naujų įstatymų, teisės aktų ir kitų šiame poskyryje nagrinėtų dokumentų pagrindu, pastebėtina, kad nevyriausybinėms organizacijoms iš savivaldybės pusės yra stengiamasi suteikti įvairias galimybes plėtoti savo veiklą, didinti NVO projektų finansavimą, prisijungti prie visų partnerystės formų, viešųjų paslaugų teikimo, skatinti NVO sektoriaus viešumą ir skaidrumą.

1.4. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo socialinių paslaugų srityje apžvalga

Pagal Socialinių paslaugų įstatymo 10 straipsnio 2 punktą, pagrindinės socialinių paslaugų valdymo institucijos yra savivaldybės, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ir iki šių dienų išliko svarbi socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo tema. Kad socialinių paslaugų teikimas būtų veiksmingas, savivaldybės dirba taikydamos naujausius metodus ir technologijas, stengiasi racionaliai skirstyti finansavimą, kelti darbuotojų motyvaciją ir bendradarbiauti su privačiomis struktūromis ir viešosiomis įstaigomis (Bitinas, Guogis, Migun, Važgytė 2010, 19). Kaip 2018 – aisiais metais Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vedėja Nadežda Buinickienė teigia, Vilnius turi būti tarptautinis, inovatyvus ir besivystantis Šiaurės Europos ekonomikos centras su patenkintais gyventojais, tvarkinga ir saugia aplinka, turtinga kultūra. Vilniaus miesto savivaldybė siekia užtikrinti efektyvų ir kokybišką paslaugų teikimą, pagerinti miestelėnų gyvenimo kokybę bei įveikti išsikeltus iššūkius dėl miesto ekonominio konkurencingumo didinimo (Vilniaus miesto savivaldybės 2018 metų socialinių paslaugų planas 2018, 2).

Nuolat augančiam Vilniaus miesto gyventojų skaičiui bene svarbiausia sritis – socialinių paslaugų. Pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją: „Socialinės paslaugos – tai tokios paslaugos, kurios teikiamos asmenims ar šeimoms dėl neįgalumo, amžiaus, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, nebegalinčiam savarankiškai pasirūpinti asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“. Socialinių paslaugų skirstymą galima matyti 9 pav.

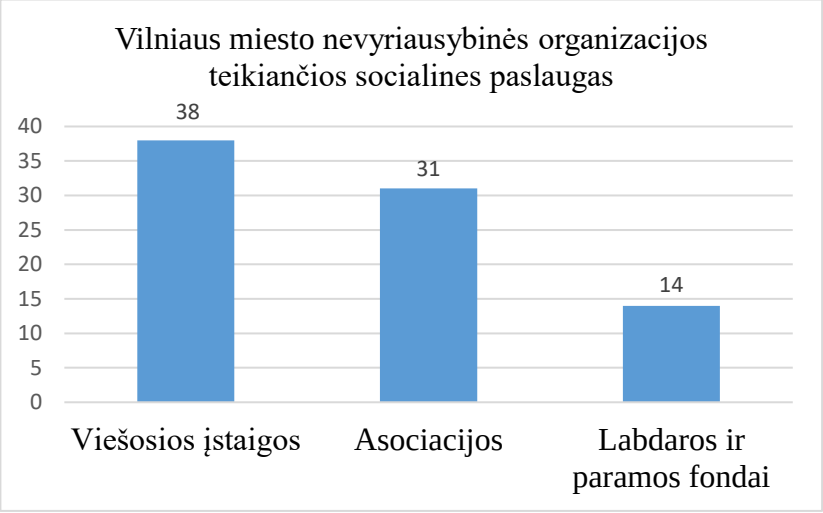
9 pav. Socialinių paslaugų skirstymas pagal Socialinių paslaugų katalogą
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Vilniaus miesto savivaldybė planuodama, organizuodama ir kontroliuodama socialines paslaugas ir socialinės priežiūros kokybę savo miesto gyventojams užtikrina socialinių paslaugų teikimą (Vidaus reikalų ministerija 2010, 32).

Patvirtintoje 2014-2020 metų Nacionalinėje pažangos programoje buvo numatyta iki 2020 m. 15 proc. viešųjų paslaugų perduoti NVO, bendruomenėms ir kitiems privatiems teikėjams. Pagal LR viešųjų pirkimų įstatymą Vilniaus miesto savivaldybė tapo pirmąja savivaldybe, kuri pradėjo pirkti socialines paslaugas. Patvirtinus NVO socialinių projektų finansavimo iš Savivaldybės biudžeto lėšų tvarkos aprašą buvo numatytos 2018 metų socialinių projektų finansavimo sritys, 2018 metų paskelbti ir planuojami nevyriausybinių organizacijų projektų konkursai (Vilniaus miesto savivaldybės 2018 metų socialinių paslaugų planas 2018, 46).

Dėl sostinės plėtimosi, kas lemia didėjantį socialinių paslaugų poreikį, Vilniaus miesto savivaldybė nuolat susiduria su naujais iššūkiais. Vilniaus mieste socialinių paslaugų teikimu užsiima biudžetinės įstaigos, nevyriausybinės organizacijos ir viešosios įstaigos, kurių dalininkė yra Vilniaus miesto savivaldybė (Vilniaus miesto savivaldybės 2018 metų socialinių paslaugų planas 2018, 3).

Nevyriausybinių organizacijų atlase (https://nvoatlasas.lt/) 2018 metais užregistruotos iš viso 333 nevyriausybinės organizacijos, teikiančios socialines paslaugas visoje Lietuvoje, iš jų Vilniaus mieste – 83. Jų pasiskirstymą pagal teisinę formą galima matyti 10 paveiksle. Didžiausią procentą (45,8%) sudaro viešosios įstaigos.

10 pav. Vilniaus miesto nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, pasiskirstymas pagal teisinę formą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Išnagrinėjus 2017 – aisiais metais Vilniaus miesto socialinės paramos centro atliktas paslaugų gavėjų ir jų šeimų apklausas, kuriomis buvo norima išsiaiškinti socialinių paslaugų kokybę, galimybes ir trūkumus, paaiškėjo, kad didžioji dauguma buvo patenkinta socialinių paslaugų teikimu, tačiau

įvardijo ir trūkumus, kuriuos išsprendus dar labiau pagerėtų teikiamų paslaugų kokybė. Gyventojams norėtųsi:

- Didesnės socialinių paslaugų įvairovės;
- Sudarytų galimybių internetu konsultuotis dėl teikiamų paslaugų;
- Platesnės informacijos apie pačias paslaugas;
- Kad socialinė parama pinigų prasme būtų didesnė;
- Didesnio darbuotojų bendravimo su paslaugų gavėjais.

Kad Vilniaus miesto savivaldybės teikiamų socialinių paslaugų kokybė butų didžiausia, pirmiausia reikalinga išsiaiškinti didžiausias miesto gyventojus slegiančias problemas, kurias reiktų spręsti greičiausiai. Tokiu atveju, būtina atlikti analizę ir įvertinti socialinių paslaugų poreikį mieste. Nusistačius aiškius poreikius, būtina įvertinti ir finansines galimybes, kadangi bendradarbiavimas turės įtakos miesto ekonomikai (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2001). Esant situacijai, kai miesto biudžetas yra mažinamas, NVO projektų daliniam finansavimui taip pat skiriama mažiau lėšų, nors jeigu NVO ir savivaldybės turėtų vienodas teises ir galimybes teikti socialines paslaugas, daug lėšų būtų sutaupyta ir paslaugomis būtų aprūpinti didesnė dalis miesto gyventojų.

Vilniaus miesto savivaldybės institucijos neturi aiškaus plano, kokias pasirinkti organizacijas, su kuriomis bendradarbiavimas būtų efektyvesnis ir kurių sprendimai atstovautų visą visuomenę. Remiantis nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centru, svarbu yra, kad panašia veikla užsiimančios organizacijos būtų suinteresuotos vienodai keisti tam atitinkamų savivaldybės nutarimų nuostatas apibrėžiančias socialinių paslaugų teikimą savivaldybėje. Labai svarbu atsirinkti organizacijas, kadangi jų pačių tarpusavio bendradarbiavimas, tikslų išsikėlimas ir lūkesčių formavimas turi atitikti miesto gyventojų vienodus poreikius (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013). Taip pat būtina dalintis su nevyriausybinėmis organizacijomis pažangiausiais darbo metodais, užtikrinančiais kokybiškesnes socialines paslaugas, kas aktyvintų socialinės priežiūros paslaugas socialinės rizikos šeimoms.

Nevyriausybinės organizacijos Vilniaus mieste užsiima tokių paslaugų teikimu:

- Sociokultūrinės paslaugos senjorams;
- Paslaugos asmenims, priklausomiems nuo psichotropinių medžiagų ar alkoholio;
- Asmeninės higienos paslaugos ir kt.

Kalbant apie Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo vieną iš priemonių - finansavimą, aštuonioms NVO 2015 – aisiais metais buvo skirta 0,215 mln. eur. lėšų, 2017 - aisiais metais birželio mėn. Vilniaus bendruomenėms ir jose veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms buvo skirta 0,569 mln. eurų. Su šiomis lėšomis tiek bendruomenės, tiek NVO turėjo galimybę stiprinti

savo veiklas, atnaujinti viešąsias erdves, sporto ir vaikų žaidimų aikšteles bei organizuoti įvairius renginius šviečiant visuomenę naudingomis temomis.

Taip pat 2018 m. vasario 28 d. buvo patvirtinti Vilniaus miesto nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatai, kurie padės teisiškai užtikrinti ir skatinti NVO dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką savivaldybėje, stiprinti bendradarbiavimą tarp savivaldybės institucijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų (Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2018).

Apibendrinant galima teigti, kad Vilniaus miesto savivaldybė didėjant gyventojų skaičiui stengiasi didinti ir gerinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę, perduoti vis daugiau socialinių paslaugų teikimo nevyriausybinėms organizacijoms bei kovoti su įvairiais iššūkiais, trukdančiais išsikeltus tikslus pasiekti.

1.5. Užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus partnerystės patirtis teikiant viešąsias paslaugas

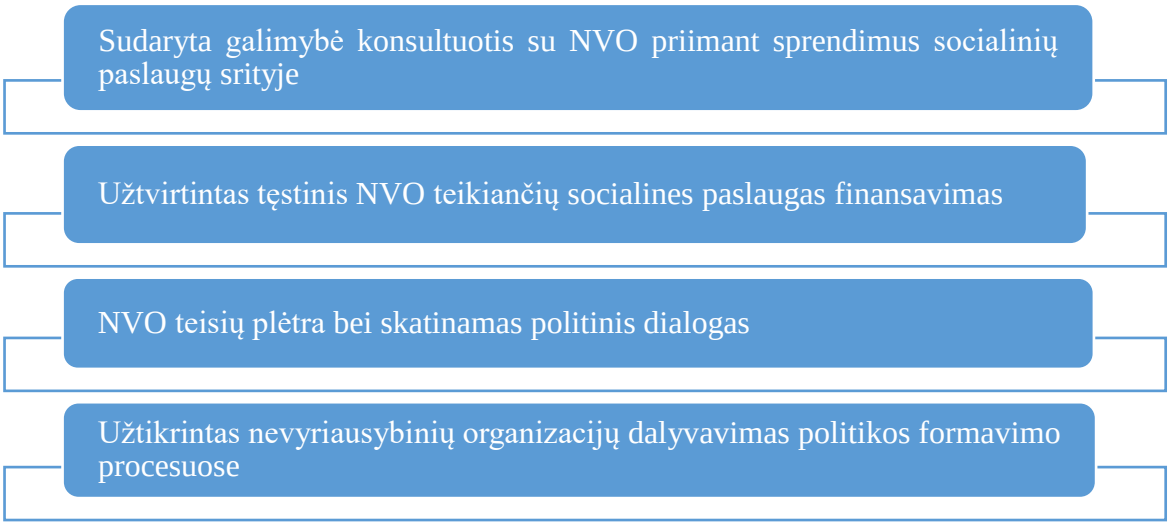
Geriausiai viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant viešąsias paslaugas naudą patvirtina sėkminga kitų šalių geroji patirtis. Išnagrinėjus 2008 - 2017 metų laikotarpio mokslininkų atliktas užsienio šalių analizes dėl trečiojo sektoriaus bendradarbiavimo su savivaldybėmis, buvo rasta pavyzdžių Europoje ir už jos ribų, kuriuos galima būtų sugrupuoti į šias grupes:

1. Bendradarbiavimas tarp viešojo ir trečiojo sektoriaus pasireiškia teikiama labdara;
2. Bendradarbiavimas tarp viešojo ir trečiojo sektoriaus stipriai pažengęs į priekį: visuomenėje jaučiama didelė nevyriausybinių organizacijų pagalba;
3. Bendradarbiavimas tarp viešojo ir trečiojo sektoriaus pasireiškia stiprinant atskirų individų ryšius su socialinėmis grupėmis;
4. Trečiasis sektorius teikia įvairias paslaugas ir dalyvauja politikos formavime.

Darbe toliau atrinktos ir tolimesniam nagrinėjimui pasirinktos antrai ir ketvirtai grupėms priskirtos šalys, kadangi joms būdingas didelis tiek visuomenės, tiek viešojo sektoriaus pasitikėjimas trečiuoju sektoriumi, suteikta galimybė teikti įvairias viešąsias paslaugas, ko iš tikrųjų Lietuvoje dar trūksta.

Pavyzdžiui, Airija patenka į nagrinėjamą antrąją grupę, ji yra viena iš šalių, kurioje bendradarbiavimas su trečiuoju sektoriumi išsiplėtė nuo labdaros iki individualios pagalbos visuomenei.

Pagrindiniai aspektai, įteisinantys nevyriausybinių organizacijų galimybes:

11 pav. Aspektai, įteisinantys nevyriausybinių organizacijų galimybes Airijoje
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Pagrindinės jaučiamos bendradarbiavimo tarp NVO ir savivaldybių formos – apsikeitimas informacija, konsultavimas ir finansavimas. Turint aiškia strategiją, Airija ir toliau plečia nevyriausybinėms organizacijoms paskirtas funkcijas (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013, 37).

Dar vienas gerosios patirties pavyzdys – Jungtinė Karalystė, kurioje jaučiama didelė įtaka labdaros ir savanoriškųjų organizacijų, vykdančių visuomeninę, ne pelno, nevyriausybinę veiklą. Taip pat ši šalis gali pasigirti tuo, kad nevyriausybinės organizacijos po Anglijos, Velso, Škotijos ir Šiaurės Airijos vyriausybių susitarimų gavo leidimą dalyvauti socialinių paslaugų teikimo procese, planuojant visuomenės paslaugų vystymą, ko pasekoje, pagerėjo teikiamų socialinių paslaugų kokybė. (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013, 33). Po kurio laiko Jungtinei Karalystei buvo suteikta ir teisė teikti savo nuomonę dėl įstatyminių iniciatyvų.

Lenkijoje pagal Visuomenei naudingos veiklos ir savanorystės įstatymą, nevyriausybinėms organizacijoms priskirta savanorystė ir visuomenei naudinga veikla. Šis įstatymas yra kaip pagrindas, kuriuo remiantis yra įtvirtinti teisiniai, finansiniai ir instituciniai NVO pagrindai. Taigi Lenkija turi stiprų teisinį NVO veiklų reglamentavimą, nustatytas taisykles, procedūras konkursams. Taip pat kaip Lietuvoje yra įsteigta NVO taryba, Lenkijoje įkurta Visuomenei naudingos veiklos taryba, kurioje dalyvauja ir visuomeninių organizacijų atstovai, turintys teisę reikšti savo nuomonę, atlikti patariamąją funkciją Darbo ir socialinės apsaugos ministerijai. Pasitikint nevyriausybinėmis organizacijomis, 2003 metais valstybė nusprendė padidinti NVO finansavimą per mokesčių mokėtojus – skirti 1 proc. nuo mokamų mokesčių NVO paramai. Apibendrinus galima teigti, kad Lenkijoje NVO turi pasitikėjimą tiek

iš valstybės pusės, tiek iš visuomenės, teikia įvairias paslaugas ir dalyvauja taip pat paslaugų vystymo procesuose (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013, 38).

Dar vieni mokslininkai R. Batley ir P. Rose (2011, 231) nagrinėjo ryšį tarp viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų. Pasak autorių, Pietų Azijoje, kaip ir daugelyje kitų besivystančių šalių, pagrindinės sveikatos, vandens ir sanitarijos paslaugas teikia ne pati valdžia, o nevyriausybiniai veikėjai (įskaitant mažus verslininkus, taip pat nevyriausybines organizacijas, tikėjimo bendruomenes ir bendruomenines organizacijas bei namų ūkius). Nevyriausybinės organizacijos dažnai yra tiesioginiai sveikatos ir švietimo paslaugų teikėjai (Batley 2006). Autorių dėmesys nevyriausybinėms organizacijoms buvo skiriamas ne tik dėl to, kad jos yra nepriklausomi paslaugų teikėjai, bet ir dėl vaidmenų, kuriuos jos dažnai priėmė vyriausybės tarnybos atžvilgiu: bendradarbiavimas įgyvendinant vyriausybių programas, vyriausybės paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų kritika ir patobulinimų propagavimas. Pietryčių Azijos šalyse NVO, teikiančių paslaugas arba turinčių įtakos vyriausybės paslaugų teikimui, skaičius ir finansavimas labai išaugo per devintojo ir dešimtojo dešimtmečius.

Vokietijos trečiasis sektorius atkreipia dėmesį į ilgalaikį intensyvų bendradarbiavimą su vyriausybe visais valdymo lygmenimis (vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygiu) ir įvairiose politikos srityse. Ypač socialinių paslaugų teikimo srityje pelno nesiekiančios organizacijos naudojosi privilegijuotąja pozicija. Dėl Vokietijos socialinių įstatymų, ne pelno organizacijos buvo kruopščiai apsaugotos nuo rinkos konkurencijos. Vyriausybės ir trečiojo sektoriaus santykiai tradiciškai grindžiami partnerystės ir glaudesnio bendradarbiavimo modeliu. Daugelyje politikos sričių, nuo socialinių paslaugų iki laisvalaikio, sporto ir pramogų, ne pelno organizacijos ir privatūs fondai dirba kartu su valdžios institucijomis (Zimmer 2015, 10). Trečiasis sektorius atkreipia dėmesį į dešimtmečius reikšmingo augimo, kuris tapo įmanomas dėl viešojo finansavimo ir vietos valdžios institucijų teikiamos infrastruktūros paramos. Sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų teikimo srityje buvo laikomasi subsidiarumo principo. Tačiau Vokietijos vietos valdžia neabejotinai naudojosi nevyriausybinėmis organizacijomis, remti ir finansuoti ką tik įmanoma, savo bendruomenėse. Iš tiesų, vietos ne pelno organizacijų apklausos aiškiai rodo, kad beveik kiekviena vietoje veikianti ne pelno organizacija buvo finansuojama viešosiomis lėšomis arba vietos valdžios institucijos teikė infrastruktūros paramą (Zimmer 2007, 117). Dešimtmečius spalvingas savanoriškų asociacijų kraštovaizdis buvo vokiečių vietinės kultūros ir gyvenimo stiliaus orientyras.

Vokietijos vyriausybė ir NVO iš esmės keitėsi patirtimi ir nuomonėmis. Kartu su bažnyčiomis, politiniais fondais ir kitomis privačiomis plėtros institucijomis, NVO nuolat dalyvauja rengiant politikos plėtros strategijas atskiroms šalims ir regionams. Vien tik Vokietijoje šalies vystymosi srityje veikia keli tūkstančiai nevyriausybinių organizacijų - asociacijos, veiksmų grupės, federacijos, darbo grupės, solidarumo grupės, partnerystės susitarimai, fondai, vystymosi politikos tinklai ir daugelis kitų.

Dauguma šių organizacijų yra privačios, bažnyčios finansuojamos arba politiškai orientuotos plėtros programų ir projektų teikėjos (Federalinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros ministerija).

Dauguma nevyriausybinių organizacijų priklauso nuo savanoriško darbo ir plačiosios visuomenės indėlio, kad jos galėtų įgyvendinti savo programas, tačiau jos taip pat gauna finansinę paramą iš valstybės institucijų, kad galėtų vystyti veiklą. Pagal pageidavimą vietos valdžios institucijos, atskiros federalinės valstybės, Federalinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros ministerija, Europos Sąjunga ir Jungtinės Tautos gali finansuoti NVO darbą. Tai yra svarbus aspektas kaip papildyti NVO turimas lėšas. Pavyzdžiui, Vokietijos atveju norint gauti šalies vystomojo bendradarbiavimo paslaugų teikėjų programoms ir projektams valstybės subsidijas, organizacijos turi atitikti šiuos kriterijus:

- Organizacija turi būti ne pelno organizacija, įsikūrusi Vokietijoje;
- Ji turi turėti atitinkamas technines ir administracines kompetencijas;
- Ji turi turėti patirties bendradarbiaujant su besivystančiose šalyse esančiomis pelno nesiekiančiomis organizacijomis;
- Skatinamasis projektas turi tiesiogiai prisidėti prie neturtingų gyventojų grupių ekonominės ir (arba) socialinės padėties pagerinimo arba turi padėti pagerinti žmogaus teisių padėtį;
- Paslaugų teikėja turi padengti ne mažiau kaip 25 procentus projekto išlaidų iš savo lėšų.

Apibendrinant Vokietijoje esančias NVO, galima teigti, kad jos turi teises į viešųjų paslaugų teikimą ir dalyvavimą politikos reguliavime, tačiau turi atitikti tam tikras sąlygas, kad gautų papildomą finansavimą ar papildomas teises į sprendimų priėmimą.

Atsižvelgus į Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro (2013, 40) atliktą Lenkijos, kaip kaimyninės valstybės analizės pavyzdį, taip pat galima išskirti aspektus, kurie gali būti pavyzdžiu Lietuvai didinant trečiojo sektoriaus potencialą:

- Tam, kad būtų stiprinamos ir inicijuojamos bendruomenių iniciatyvos, sukurta ilgalaikė dotacijų programa, skirta nevyriausybinėms organizacijoms remti;
- 2003 metais buvo patvirtintas įsakymas, kuriuo mokesčių mokėtojai privalėjo skirti 1 proc. nuo mokamų mokesčių NVO paramai;
- Skirstant Europos Sąjungos lėšas kovai su nedarbu ir skurdu, Lenkijos atsakingi asmenys ES komitetuose naudojasi NVO sukurta empirine medžiaga;
- Nevyriausybinėms organizacijoms pavesta atlikti tyrimus, siekiant išsiaiškinti Visuomenei naudingos veiklos ir savanorystės įstatymo poveikį, tam, kad būtų galima atlikti išorinę įstatymų teisinio efektyvumo analizę.

Kadangi Lenkijoje viešojo sektoriaus ir NVO bendradarbiavimas yra reglamentuotas įstatymu, tuo pasiekiama didesnė nauda visuomenei ir sprendimų priėmimui. Dėl didelės informacijos sklaidos bei konsultavimo, didėja pasitikėjimas viešuoju sektoriumi, ko pasekoje, santykiai tarp viešojo sektoriaus ir visuomenės tampa skaidresni (NVO teisės institutas 2015, 34).

Nors Europos šalyse pilietinis įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesus didėja, pavyzdžiui, Anglijoje ir Estijoje pastebimi tam tikri trikdžiai/iššūkiai, mažinantys arba stabdantys viešojo ir trečiojo sektorių bendradarbiavimo procesus:

- Viešojo sektoriaus vadovų iniciatyvos trūkumas;
- Resursų trūkumas;
- Nepakankamas teisinės bazės laikymasis;
- Finansavimo trūkumas;
- Blogas funkcijų paskirstymas;
- Mažas pilietinis švietimas ir kt.

Stengiantis pašalinti trikdžius, apribojančius bendradarbiavimą bei sekant ekonomiškai stiprių, išsivysčiusių valstybių gerosios praktikos pavyzdžiais, galima būtų pasiekti tokių rezultatų, kurie padidintų trečiojo sektoriaus teikiamų paslaugų vertę ir skatintų NVO teisių plėtrą.

Pagal Federalinę ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros ministeriją, vienas dalykas, kurį dalijasi visos nevyriausybinės organizacijos, yra tai, kad jos neturi valstybės valdžios, ir priešingai, valstybė neturi tiesioginės įtakos joms. Galbūt būtent dėl šios priežasties NVO veikla yra labai gerai pripažinta visame pasaulyje tarp gyventojų ir visos medijos. Tai suteikia daugeliui nevyriausybinių organizacijų didesnes galimybes nei valstybės institucijoms atstovauti žmones. Daugeliu atveju jos gali sukurti kupinus pasitikėjimo santykius. NVO sukūrė labai tvirtą pagrindą palaikant ryšius ir dialogą kritinėmis sąlygomis, ypač politiniu požiūriu jautriose situacijose.

Iš tiesų, valstybės ir ne pelno organizacijos sektoriaus santykis yra labai svarbus ne tik pačiam sektoriui, bet ir visuomenei. Iš institucinės perspektyvos nevyriausybinių organizacijų skaičius priklauso nuo bendradarbiavimo su vyriausybe. Salamonas (1995) pasitelkęs ne pelno sektoriaus veiklos analizę Jungtinėse Amerikos Valstijose nustatė trečiųjų šalių vyriausybės institucinius modelius daugelyje politikos sričių, o tai parodė, kad vyriausybės ir ne pelno sektoriaus stipriosios ir silpnosios pusės papildo viena kitą, o tai sąlygoja tarpusavyje priklausomas paslaugų teikimo struktūras ir laikui bėgant – finansavimą (Anheier 2005, 283).

Išnagrinėjus užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus bendradarbiavimo patirtį, galima teigti, kad viena svarbiausių šių sektorių bendradarbiavimo formų yra apsikeitimas informacija,

projektams skiriamas ilgalaikis finansavimas, nuolat palaikomas tiesioginis ryšys su paslaugų teikėjais dalyvaujant sprendimų priėmime. Pagrindiniai užsienio šalių viešojo ir trečiojo sektoriaus bendradarbiavimo bruožai nustatyti tokie: organizacijos įtraukiamos į socialinių paslaugų teikimo procesą, efektyviau teikiamos socialinės paslaugos, NVO dalyvauja planuojant visuomenės paslaugų vystymą, sukurta konkurencija tarp trečiojo ir privataus sektorių, įteisintas aiškus NVO teisių reglamentavimas.

Apibendrinant visą pirmąjį skyrių galima teigti, kad nevyriausybinių organizacijų skaičius per pastaruosius dešimtmečius stipriai išaugo, išsiplėtė jų vykdoma veikla, teikiamos viešosios paslaugos, NVO greitai įgavo visuomenės pasitikėjimą bei tapo vienu iš partnerių savivaldybėms, sudarant metinius socialinių paslaugų planus ir aiškinantis visuomenei reikalingų paslaugų poreikį. Lietuvoje nuo 2012 metų yra stengiamasi sukurti pakankamai aiškiai suprantamą, tikslią teisinę bazę, pagal kurią tiek NVO žinotų savo atsakomybes, teises ir pareigas bei savivaldybės žinotų savąsias. Bendradarbiavimas tarp valstybės institucijų ir NVO yra sudėtingas procesas, pasireiškiantis per įvairias formas: apsikeitimas informacija, konsultavimas, paslaugų pirkimas, projektinis finansavimas, darbo grupių susitikimai ir kt. Vilniaus miesto savivaldybė, augant miesto gyventojų skaičiui, susiduria su socialinių paslaugų teikimo iššūkiais - viešųjų paslaugų ir pačių teikėjų trūkumu. NVO, besistengdamos teikti kuo įvairesnes socialines paslaugas Vilniaus gyventojams, prisideda prie savivaldybės paslaugų administravimo ir kontrolės. Nevyriausybinėms organizacijoms vienas svarbiausių dalykų yra pastovus paslaugų ir projektų finansavimas, iš kurių gaunamos didžiausios lėšos paslaugų teikimui, organizacijų išlaikymui, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Skirtingai nei Lietuvoje, užsienio šalyse NVO finansuojamos per daug įvairių formų: finansavimas vykdomas įgyvendinant vyriausybių programas, taip pat yra užtikrintas tęstinis NVO projektų finansavimas, kitas finansavimas gaunamas iš įvairių subjektų: bažnyčių, privačių fondų, valstybės paramos, Europos Sąjungos, Lenkijoje netgi įstatymo pagrindu nevyriausybinėms organanizacijoms yra surenkamas 1 proc. iš gyventojų mokesčių, vyrauja ilgalaikė dotacijų programa.

Įvertinus Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formas, finansavimą, teikiamų paslaugų kokybę, organizacijų privalumus bei bendradarbiavimo trūkumus ir galimybes, galima numatyti tikslines rekomendacijas, kaip būtų galima sukurti dar glaudesnį bendradarbiavimą tarp minėtų subjektų.

2. VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS IR NVO BENDRADARBIAVIMO TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Empirinio tyrimo pagrindimas

Konceptualioji darbo dalis buvo tiriama remiantis dokumentų turinio (įstatymų, teisės aktų ir kt.) ir mokslinės literatūros analizės metodais. Remiantis įvairių mokslininkų darbais, teisės aktais, buvo išnagrinėta viešųjų paslaugų samprata, bendradarbiavimo sąvoka, viešojo ir trečiojo sektorių abipusis ryšys bei jo reglamentavimas, aptarta rasta užsienio šalių praktika, apimanti viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų partnerystę.

Esant glaudesniam nevyriausybinių organizacijų ir Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimo ryšiui, greitai pasiekiami bendri rezultatai, paslaugos suteikiamos laiku. Empiriniame tyrime svarbu atskleisti abiejų subjektų bendradarbiavimo pliusus ir minusus tam, kad galima būtų pateikti pasiūlymus bendradarbiavimo gerinimui.

Tyrimo pagrįstumas. Viešasis administravimas vadinamas jauniausia, dar besiformuojančia socialinių mokslų veikla, kurios problemų sprendimui mokslininkai dar nėra panaudoję skirtingų tyrimų metodų, procedūrų ir technikų teikiamų galimybių. Viešųjų paslaugų, jų teikimo kokybės vertinimas visada bus vienas iš aktualiausių viešojo administravimo mokslinių tyrimų objektų ir rūpesčių (Urvikis 2016, 102).

Atlikus mokslinę literatūros analizę, pastebėta spraga tarp savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo, finansavimas skiriamas, socialinės paslaugos teikiamos, bet pačios paslaugų plėtros ir jų perdavimo NVO informacijos trūksta, taip pat trūksta įžvalgų dėl NVO potencialo galimybių, rizikos teikti daugiau socialinių paslaugų įvertinimo, informacijos dėl esamų Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo trikdžių.

Remiantis teorine dalimi, savivaldybėms bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis pasiekiama aukšta socialinių paslaugų teikimo kokybė. Svarbu aptarti stipriąsias ir silpnąsias bendradarbiavimo puses, to pasekoje, bus galima matyti situaciją ir teikti rekomendacijas, kaip pagerinti patį bendradarbiavimo procesą. Empirinio tyrimo strategija buvo formuojama pagal tai, kad NVO teikiant socialines paslaugas svarbu ne tik užtikrinti savo veiklos kokybę, bet ir glaudžiai vystyti partnerystę tarp savivaldybės institucijų (Kiznius 2005, 11), taip pat aktualu, kad siekiant visuomenės didesnio įsitraukimo į organizacijas bei NVO veiklų efektyvumo, būtų sukurta palanki teisinė aplinka NVO atsirasti, išsiplėtimui reikalingas ir didesnis finansavimas bei jo stabilumas, atskaitomybė,

nuoseklus socialinių paslaugų teikimo funkcijų paskirstymas ir kt. (Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija 2010, 12).

Empirinio tyrimo tikslas – ištirti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formas.
2. Išanalizuoti NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir finansavimo galimybes bei bendradarbiavimo su Vilniaus miesto savivaldybe trūkumus.
3. Pateikti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas tobulinimo priemones.

Tyrimo metodo pagrindimas. Nors pagal K. Kardelį (2007, 34) kokybinis ir kiekybinis tyrimai papildo vienas kitą, kokybiniai tyrimai turi lankstumo savybę, kuri veda prie nestruktūrizuotos struktūros ir tinka bet kuriai tiriamai aplinkai, taip pat tokie tyrimai pasižymi refleksija, savianalize, kritiniu mąstymu.

Chris Barnham (2015, 837) teigia, jog kokybinis tyrimas naudojamas, kai reikalaujama išsamiau suprasti vartotojų požiūrį, elgesį ir motyvaciją. Kokybiniai tyrimai gali atrodyti labiau objektyvūs, jais stengiamasi sužinoti ir suprasti, ką iš tikrųjų interviu ekspertas galvoja.

Interviu metodo keletas iš pranašumų yra suteiktos didesnės galimybės plačiau susipažinti su tiriamuoju asmeniu, informaciją gauti išsamiai žodžiu, duomenys tampa patikimesni, pats interviu sustiprina duomenis, gautus apklausos ir stebėjimo metodų metu (Kardelis 2007, 98-99). Norint išsiaiškinti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas esamą padėtį, pasirinkti pusiau struktūruoto interviu ir mokslinės literatūros analizės metodai.

Pusiau struktūruoto interviu metodas leidžia jau sudarytą klausimyną interviu metu papildyti naujais klausimais, jei matoma, kad platesnė informacija iš interviu dalyvių galėtų būti pateikiama atsakant į kelis papildomus klausimus. Taip pat atliekant būtent interviu metodą tikimasi surinkti svarbius, patirties patikrintus detalius duomenis, kuriuos būtų galima nagrinėti ir gauti objektyvius rezultatus.

Atsižvelgiant į magistrinio darbo tyrimo objektą, tikslus ir uždavinius, mokslinės literatūros analizės metodas laikytinas svarbiausiu duomenų rinkimo (gavimo) metodu. Rinktinų duomenų šaltiniai šiame tyrime - mokslinės knygos ir žurnalai, spaudos leidiniai, privačių, valstybinių, profesinių ir kitų

nevyriausybinių organizacijų dokumentai. Siekiant visapusiškai ir detaliai išnagrinėti tyrimo objektą, taikoma metodų trianguliacija (derinamas interviu ir mokslinės literatūros analizės metodai).

Empirinio tyrimo metodika: Siekiant ištirti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu metodas ir mokslinės literatūros analizė. Interviu panaudoto klausimyno pagrįstumą galima matyti 2 lentelėje.

2 *lentelė*. Pusiau struktūruoto interviu klausimai ir jų pagrindimas

Klausimai	Papildomi klausimai	Baigiamojo darbo skyrius/poskyris, pagrindimas
Kokias galite įvardinti NVO – Savivaldybės bendradarbiavimo formas apskritai, kokios paplitusios Vilniuje?	Kokiais būdais dažniausiai bendradarbiaujate su NVO? Kurios bendradarbiavimo formos yra veiksmingos? Kuriai bendradarbiavimo formai reiktų skirti didesnį dėmesį ir kodėl? Kaip vertinate esamą bendradarbiavimą tarp NVO ir Vilniaus miesto savivaldybės? Kokia pastebima nauda iš bendradarbiavimo?	1.3. poskyryje įvardinta nemažai formų, tad siekiama išsiaiškinti, kokios formos populiarios ir veiksmingos Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo atveju.
Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?	Kokias socialines paslaugas prasminga NVO teikti, o kurias ne ir kodėl?	1.4. poskyris – trūksta socialinių paslaugų įvairovės, gyventojai pastebi trūkumus socialinių paslaugų teikime
Kaip siūlytumėte stiprinti NVO potencialą, kad būtų pajėgios lygiavertiškai bendradarbiauti ir teikti paslaugas?		1.4. poskyris – siekiant perduoti dalį soc. paslaugų teikimo NVO, reikia įvertinti NVO potencialą
Gal žinote, kurioms NVO buvo skirtas didžiausias finansavimas per pastaruosius metus ir kodėl?	Kaip, jūsų nuomone, būtų tikslinga paskirstyti finansavimą NVO teikiančioms socialines paslaugas ateityje? Kokius pasiūlytumėte būdus padidinti finansavimą nevyriausybinėms organizacijoms teikiančioms socialines paslaugas? Ar kas nors kontroliuoja ir kokiais būdais kaip NVO teikia socialines paslaugas pasinaudojus gautu savivaldybės finansavimu?	1.2. poskyris – optimizuojant viešąsias paslaugas reikalingas papildomas finansavimas, ar jo pakanka NVO?
Kokius pastebite Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžius?	Kaip, jūsų nuomone, būtų galima trikdžius (jeigu pastebėjote) pašalinti?	1.3. poskyris – kokių dar randama bendradarbiavimo trikdžių be poskyryje aptarto visuomenės iniciatyvos trūkumo.

Kokius NVO turi privalumus teikiant socialines paslaugas?	Jūsų nuomone, kodėl būtų naudinga perduoti socialines paslaugas teikti NVO?	1.4. poskyris – perduodant dalį paslaugų teikimo NVO, reikia įvertinti geriausias NVO savybes
Kokios yra Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo galimybės socialinių paslaugų teikimo srityje?	Ar rekomenduotumėte ir jei taip, kokiais būdais, gerinti Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimą su NVO teikiant socialines paslaugas? Kurios šalies gerąja patirtimi bendradarbiavime su NVO siūlytumėte vadovautis Lietuvai?	1.4. poskyris – trūksta aiškumo, kokias socialines paslaugas teikti pirmiausia; Vilniaus miesto savivaldybė patiria iššūkius augant gyventojų skaičiui 1.5. poskyris – ieškoma rekomendacija, atsižvelgiant į kitų šalių gerąją patirtį
Kiek metų dirbate su NVO?		Siekiama išsiaiškinti eksperto patirtį dirbant su NVO sektoriumi

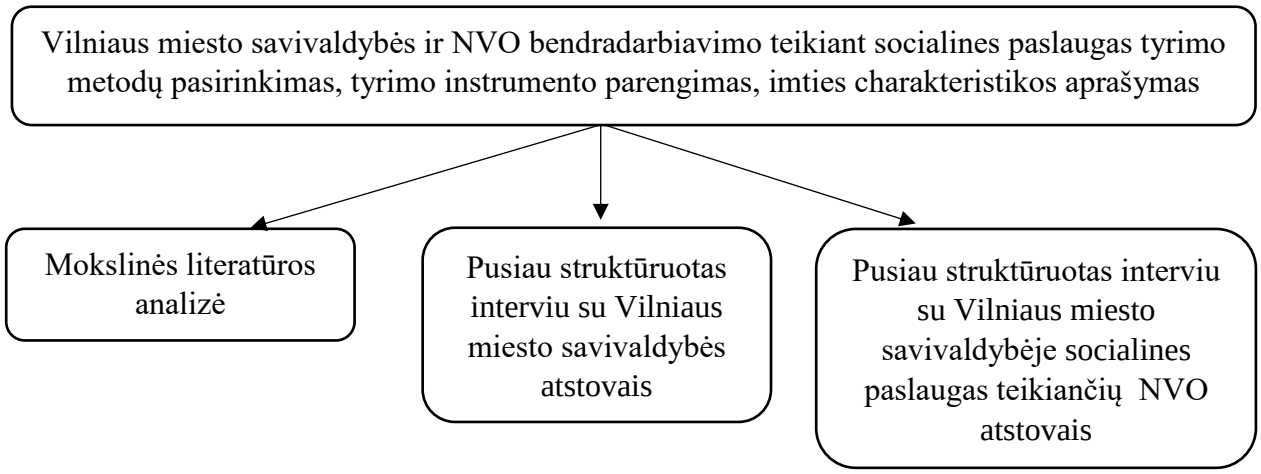
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

2.2. Empirinio tyrimo organizavimas

Tyrimas buvo atliekamas remiantis šiais punktais:

1. Atrinkti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų atstovai dirbantys socialinių paslaugų srityje bei turintys patirties atsakyti į pateiktus klausimus;
2. Sudaryti 2 klausimynai, vienas iš jų pateikiamas Vilniaus miesto savivaldybės atstovams (1 priedas) ir kitas NVO atstovams (2 priedas);
3. Susitarta su ekspertais dėl susitikimo ir interviu atlikimo laiko, vietos (interviu rezultatai pateikiami 3 ir 4 prieduose).

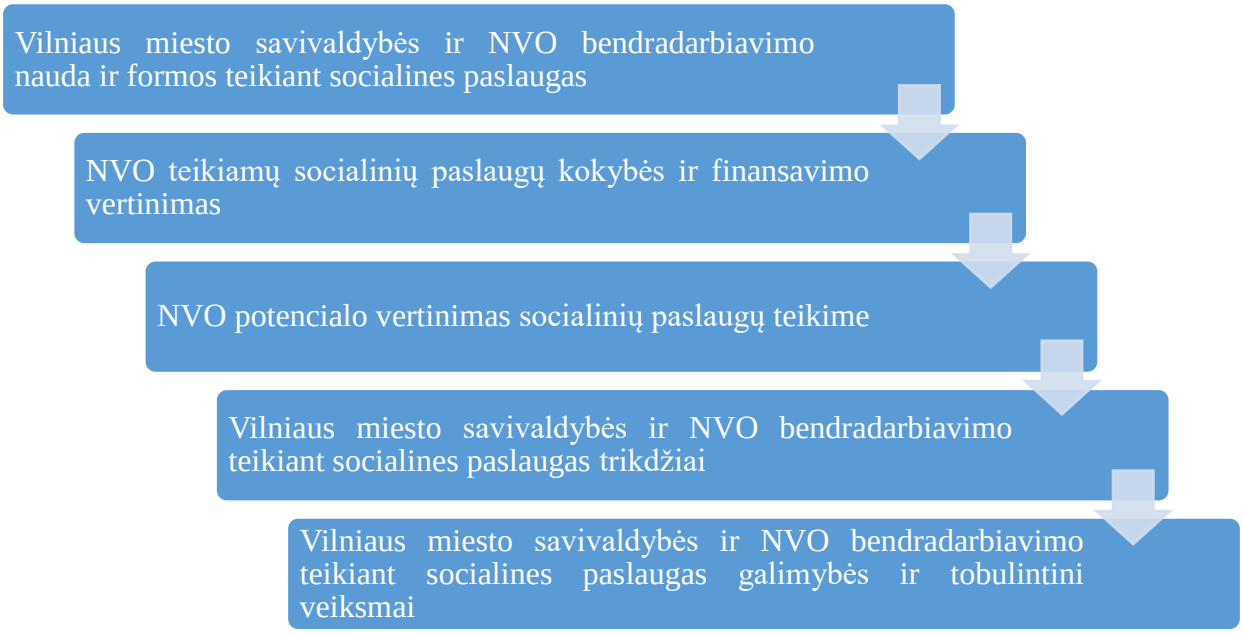
Sudarytą *empirinio tyrimo eigą* galima matyti 12 paveiksle.

12 pav. Empirinio tyrimo loginė schema.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Siekiant gauti kuo glaudesnę, išsamesnę ir empirinio tyrimo tikslą atspindinčią informaciją, klausimai buvo sudaryti pagal šias temas:

13 pav. Pusiau struktūruoto interviu klausimų temos
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Ekspertai buvo apklausti jų darbo vietoje, pokalbis įrašomas diktofono pagalba. Visi susitikimai buvo atlikti 2018 m. rugsėjo 14 d. – spalio 1 d. laikotarpyje.

2.3. Empirinio tyrimo etika

Empirinio tyrimo organizavimui pasirinktos nevyriausybinės organizacijos, teikiančios paslaugas socialinių paslaugų srityje, kurių konkretesni duomenys skelbiami NVO kataloge (https://nvoatlasas.lt/).

Ekspertų atranka. Iš visų anksčiau skyriuje minėtų 83-ijų Vilniaus mieste socialines paslaugas teikiančių NVO buvo atrinkti ir interviu metodu apklausti 5 NVO ekspertai, dirbantys socialinių paslaugų srityje, taip pat buvo atrinkti 5 Vilniaus miesto savivaldybės Socialinės paramos skyriaus atstovai, kurių sąrašą galima matyti 3 lentelėje. Tyrimo imties dydis – 10 ekspertų. Šiuo empiriniu tyrimu buvo bandoma kuo giliau ištirti bendradarbiavimą tarp NVO ir Vilniaus miesto savivaldybės, gauti tikslius, aiškius duomenis apie darbo objektą, dėl šios priežasties, nebuvo koncentruojamasi į kuo didesnio kiekio respondentų apklausą.

3 *lentelė*. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO atstovai empiriniam tyrimui atlikti

Kodas	Pareigos	Pagrindinis darbas susijęs su NVO
Nevyriausybinių organizacijų atstovai		
N1	VšĮ SOPA direktorė	Organizacijoje koordinuoja socialinės intergracijos programas.
N2	Moterų ir vaikų centro „Nendrė“ direktorė	Bendradarbiauja su NVO jau 24 metus dėl moterų ir vaikų centro paslaugų teikimo gerinimo.
N3	VšĮ SOTAS (Socialinės tarnystės savanoriai) Socialinių projektų koordinatorius	NVO dirba jau 7 metus, koordinuoja įvairių socialinių paslaugų projektų rengimą ir rašymą, tiesiogiai bendrauja su savivaldybės darbuotojais.
N4	Viešosios įstaigos Pal. J. Matulaičio socialinio centro vadovė	Kuruoja nestacionarių paslaugų teikimą visuomenei, dalyvauja savivaldybės rengiamuose pasitarimuose.
N5	Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo valdybos narė, CARITAS direktoriaus pavaduotoja Vilniaus arkivyskupijoje	Dalyvauja NVO taryboje bei tiesioginiuose susitikimuose su savivaldybės atstovais, prisideda prie paslaugų planavimo Vilniaus mastu.
Vilniaus miesto savivaldybės atstovai		
S6	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus Socialinių programų koordinatorius	Prieš savivaldybę 10 metų dirbęs NVO, o dabar koordinuoja neįgaliųjų socialinės reabilitacijos programą, prižiūri socialines paslaugas teikiančių įstaigų veiklą.
S7	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus Vyr. specialistė	Kasmet rašo socialinių paslaugų planą, organizuoja susitikimus su NVO tam, kad organizacijos išreikštų paslaugų poreikį.
S8	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Sveikatos ir socialinių reikalų departamento Socialinės paramos skyriaus vedėjo pavaduotoja	Teikia pasiūlymus dėl finansavimo, reikalingo socialinėms paslaugoms organizuoti, organizuoja ir koordinuoja nevyriausybinių organizacijų socialinių projektų vykdymą ir įgyvendinimą
S9	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vedėja	Dirba ties NVO socialinių projektų finansavimu, bendradarbiauja darbo grupėse rengiant ir įgyvendinant savivaldybės ir valstybes programas, projektus.
S10	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus Vyr. specialistė	Organizuoja ketvirtinius susitikimus su NVO dėl paslaugų poreikio išreiškimo.

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Šie Vilniaus miesto savivaldybės atstovai parinkti dėl to, kad turi tiesioginį ryšį su nevyriausybinėmis organizacijomis, dalyvauja bendruose pasitarimuose, darbo grupėse, geba kompetetingai atsakyti į jiems užduodamus klausimus tyrimo tema. Nevyriausybinių organizacijų ekspertai pasirinkti pagal patirtį bendradarbiaujant su savivaldybe socialinių paslaugų srities klausimais, problemomis, tarpininkaujant tarp visuomenės ir savivaldybės, siekiant patenkinti socialinių paslaugų augantį poreikį. Kadangi pasirinktos NVO vykdo veiklas socialinių paslaugų srityje, o Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyrius yra atsakingas už bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis, galima daryti prielaidą, kad tyrimo imtis yra reprezentatyvi.

Visi tiriamieji interviu dalyvavo laisvanoriškai, prieš interviu pradžią buvo pasiteirauta, ar interviu dalyvis turi pakankamai laiko, kad galėtų suteikti išsamius atsakymus į užduotus klausimus, taip pat buvo paklausta, ar sutinka, kad pokalbis bus įrašytas: visi atsakė, kad sutinka. Taip pat nebuvo pažeistas tiriamojo saugumas, privatumas, interviu buvo atliekamas darbo vietoje, taip pat interviu metu nebuvo pateikiami klausimai, galintys ekspertą pažeminti, sukurti nesutarimus ar nesantaiką. Interviu buvo atliekamas vadovaujantis visais akademinės etikos principais.

Tyrimo rezultatų patikimumas. Pagal Dr. Audronę Telešienę (2010), patikimumas atspindi nuoseklią tyrimo metodiką, patikimai surinktus ir nagrinėtus tyrimo duomenis, taip pat atskleidžia, kaip tyrimą atliekantis asmuo sugeba į vis gilėjančią tiriamo objekto sampratą keisti tyrimo dizainą ir atitinkamai pritaikyti tinkamus metodus. Empirinio tyrimo darbo procedūros buvo apgalvotos is anksto, pasirinktas aiškus metodų taikymas ir jų logika, pagrįstas pritaikytas trianguliacijos metodas ir pateiktas tolesnių procesų aprašymas, todėl tyrimą galima vertinti patikimu.

3. SAVIVALDYBIŲ IR NVO BENDRADARBIAVIMAS TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS: VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS IR NVO ANALIZĖ, TYRIMO REZULTATAI

Siekiant išsiaiškinti kaip vyksta bendradarbiavimas tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO, kokia pastebima bendradarbiavimo nauda – skyrius pradedamas Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo apžvalga, kaip valstybė stengiasi jį keisti, pristatyta NVO apimtis savivaldybėje, savivaldybei pavaldžių įstaigų skaičius ir teikiamos paslaugos. 3.1.1. poskyryje pereinama prie empirinio tyrimo rezultatų aptarimo: pateikiamos Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO ekspertų išvados dėl bendradarbiavimo naudos, formų, jų veiksmingumo, nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, privalumų.

Siekiant išsiaiškinti ar NVO teikia socialines paslaugas kokybiškai ir kokią įtaką tam turi finansavimas - 3.1.2. poskyryje nagrinėjama NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir esamo finansavimo apžvalga, o 3.2.3. poskyryje, siekiant rasti silpnąsias bendradarbiavimo vietas bei atspirties taškus, kaip tas vietas sustiprinti, pristatyti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžiai ir ekspertų pasiūlymai bendradarbiavimo gerinimui.

Metams bėgant galima sakyti, kad dabartinė situacija tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo yra labai pakitusi į gerąją pusę: daugėja bendrų darbo grupių, susikūrė ir tobulėja NVO taryba, skiriamas didesnis finansavimas projektams, stengiamasi tam tikrą procentą socialinių paslaugų perduoti teikti nevyriausybinėms organizacijoms per paslaugų pirkimą ir projektinį finansavimą *(„Vilniaus miesto savivaldybė perka nemažai paslaugų iš NVO ir tai yra sveikintina“ (N5); „Vilniaus miesto savivaldybė teikia kokybiškas socialines paslaugas ir sprendžia socialines problemas pačiame mieste, bendradarbiavimas yra efektyvus“ (N1)).*

Atsižvelgiant į nuolat besikeičiančią aplinką, vystymosi tendencijas, 2009 metais buvo būtina atnaujinti Vilniaus miesto 2010 – 2020 strateginį plėtros planą, kuris grįstas strateginiu planavimu ir valdymo sistema, nukreipta į veiklos rezultatus, leis Vilniaus miesto savivaldybei nuosekliai ir efektyviai plėtoti viešojo administravimo veiklą bei tinkamai, atitinkamu laiku, teisingai paskirstant išteklius, įgyvendinti jai keliamus tikslus ir uždavinius (Vidaus reikalų ministerija 2009, 2). Vilniaus miesto 2010 – 2020 strateginiame plėtros plane buvo numatyti su nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimu susiję uždaviniai:

- Stiprinti ir remti jaunimo su jaunimu dirbančias, regionines jaunimo nevyriausybines organizacijas;

- Skatinti verslo organizacijas bendradarbiauti su bendruomenių institucijomis ir NVO, steigiant vaikų ir jaunimo, senjorų užimtumo, šeimų laisvalaikį organizuojančius pramogų centrus (skatinti ir ugdyti gyventojų bendruomeniškumą);
- Skatinti visuomeninių ir nevyriausybinių organizacijų socialines, kultūrines, ekonomines iniciatyvas;
- Skatinti tautinių, etninių, kraštiečių bendrijų, NVO kultūrinę ir intelektinę veiklą;
- Organizuoti NVO socialinių paslaugų, socialinių iniciatyvų konkursus.

Minėtų uždavinių įgyvendinimas iki 2020 metų leistų aktyviau visuomenei ir organizacijoms dalyvauti sprendimų priėmime, skatintų vienytis ir rodyti aiškesnį poreikį trūkstamoms socialinėms paslaugoms *(„...jeigu galvoti apie socialines paslaugas, manau, kad jų šiaip labai trūksta, pačių įvairiausių..." (N1))*. Dalyvavimas sprendimų priėmimo procese didina ir darbuotojų pasitenkinimą savo veikla, ir kelia darbo našumą (Simon 2003, 232), o kalbant apie atskirų piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą – tai yra abiems pusės naudingas procesas, darantis įtaką gerai vertinamam valdžios institucijų darbui, prisidedantis prie pilietinės visuomenės stiprinimo, kadangi priimami sprendimai atspindi visuomenės poreikius ir lūkesčius (Pilietinės visuomenės institutas 2015, 7).

Iš viso Vilniuje veikia 83 NVO teikiančios socialines paslaugas (tiek NVO kataloge yra registruotų), iš kurių didžiausios yra: Vilniaus arkivyskupijos Caritas (94 darbuotojai), "Maisto Bankas" (54 darbuotojai), Pal. J. Matulaičio šeimos pagalbos centras (47 darbuotojai), SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugija (40 darbuotojų). Minimos NVO teikia šias socialines paslaugas: informavimas, konsultavimas, laikina, ilgalaikė globa, šeimų stiprinimas, paslaugos šeimoms, jaunimui, paaugliams, vaikams susiduriantiems su įvairias socialiniais, psichologiniais sunkumais, pagalba žmonėms, turintiems protinę negalią, parama maistu nepasiturintiems žmonėms, pagalba patiriantiems benamystę, skurdą ir atskirtį, pagalba pabėgėliams ir migrantams, pagalba atgaunant darbinius įgūdžius, pagalba priklausomybių paliestiems ir jų artimiesiems, pagalba nukentėjusiems nuo smurto ir prekybos žmonėmis.

Visą bendradarbiavimo su NVO kuravimą kontroliuoja Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyrius ir jame dirbantys specialistai. Socialinės paramos skyriaus numatyti uždaviniai - organizuoti socialinės paramos bei socialinių paslaugų teikimą Vilniaus miesto gyventojams, užtikrinti Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamos socialinės paramos tikslingumą bei tinkamą socialinių paslaugų kokybę. Taip pat prie bendradarbiavimo su NVO prisideda ir Vilniaus miesto savivaldybei pavaldžios įstaigos:

1. BĮ Dienos centras „Šviesa";
2. BĮ Fabijoniškių socialinių paslaugų namai;

3. BĮ Valakampių socialinių paslaugų namai;
4. BĮ Vilniaus Antakalnio vaikų socialinės globos namai;
5. BĮ Vilniaus miesto krizių centras;
6. BĮ Vilniaus miesto nakvynės namai;
7. BĮ Vilniaus miesto socialinės paramos centras;
8. BĮ Vilniaus miesto vaikų ir jaunimo pensionas;
9. BĮ Vilniaus vaikų socialinės globos namai „Gilė“;
10. BĮ Vilniaus Žolyno vaikų socialinės globos namai;
11. SĮ „Vilniaus miesto būstas“;
12. VšĮ Dienos centras „Mes esame“.

Pagrindinė savivaldybės įstaiga teikianti socialines paslaugas ir turinti net 414 darbuotojus yra BĮ Vilniaus miesto socialinės paramos centras. Šiam centrui nustatytos 4 lentelėje minimos funkcijos.

4 lentelė. BĮ Vilniaus miesto socialinės paramos centro vykdomos funkcijos

teikti bendrąsias socialines paslaugas	informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, maitinimo organizavimo, transporto organizavimo, sociokultūrines, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimo
teikti socialinės priežiūros paslaugas	pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms, apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose
organizuoti ir teikti dienos socialinę globą asmens namuose	
Savivaldybės nustatyta tvarka mokėti vienkartines pašalpas iš Savivaldybės biudžeto lėšų	
priimti dokumentus ir nustatyti teisę į socialinę paramą mokiniams, organizuoti paramos mokinio reikmenims įsigyti teikimą	
išduoti techninės pagalbos priemones	
rengti dokumentus dėl socialinės globos paslaugų skyrimo	
rengti dokumentus dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir tenkinimo, išduoti neįgaliojo pažymėjimus	
rengti dokumentus dėl būsto pritaikymo neįgaliesiems	
teikti rekomendacijas dėl globos (rūpybos) nustatymo ir vykdyti globos (rūpybos) kontrolę	
organizuoti ir tvarkyti socialinės paramos gavėjų apskaitą	
vykdyti Savivaldybės pavedimus socialinės paramos srityje bei spręsti kitus socialinės paramos klausimus	
teikti sveikatos priežiūros paslaugas	

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Atlikus Vilniaus miesto didžiausių NVO ir BĮ Vilniaus miesto socialinės paramos centro vykdomų paslaugų analizę, matoma, kad yra tokių pačių paslaugų, kurias teikia abu minėti subjektai. NVO galėtų atkreipti į tai dėmesį ir stengtis neteikti tų pačių paslaugų, kurias teikia savivaldybės įstaigos, kadangi tai mažina pasitikėjimą jomis dėl galimo finansavimo dubliavimo.

3.1. Empirinio tyrimo rezultatų aptarimas

3.1.1. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formos

Pusiau struktūruoto interviu metu buvo bandoma išsiaiškinti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formas ir ekspertų nuomonę, požiūrį į šių dviejų subjektų bendradarbiavimą. Pagal Danka Latkovic (Office for Cooperation with NGOs within the General Secretariat of the Government of Montenegro 2009, 14-15), bendradarbiavimas turėtų vystytis šiomis formomis:

- Konsultacijos - NVO teikia konsultacijas rengiant ir priimant naujus teisės aktus, įstatus ir kitus dokumentus;
- Susitikimai (pasitarimai) – turėtų būti organizuojamos konferencijos, apvaliojo stalo diskusijos, seminarai ir kitos formos, įtraukiančios NVO;
- Bendra veikla - strateginių dokumentų rengimas, bendrų prioritetų nustatymas, veiklos programos ir politikos krypčių įgyvendinimas, taip pat bendras programos poveikio vertinimas Vyriausybės politikoje.

Lyginant su užsienio mokslininkais, po interviu paaiškėjo, kad ekspertai įvardina skirtingas bendradarbiavimo formas, kurios yra išskirtos 5 lentelėje.

5 lentelė. Interviu dalyvių pateiktos Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formos

Bendradarbiavimo formos	**Interviu dalyvių nuomonė**
Paslaugų pirkimas	„... viena iš jų labiausiai trokštama NVO būtų paslaugų teikimas, kai NVO teikia paslaugas, o savivaldybė perka iš NVO...“ (N1). „Vilniaus miesto savivaldybė pati pirmoji Lietuvoje iniciavo vaikų dienos centrams paslaugų pirkimą-pardavimą (2005-2006 m)., kas padėjo tiek vaikams, tiek organizacijai...“ (N2).

	„arba perka socialines paslaugas, pavyzdžiui, nechrologiniams ligoniams, kuriems reikalinga dializė, yra perkamos paslaugos.“ (S6).
Projektinis finansavimas	„visos teikiamos socialinės paslaugos gali būti finansuojamos organizuojant viešuosius pirkimus ir per socialinių projektų finansavimą (konkursus).“ (S8). „Tai yra NVO finansuojami įvairūs projektai, atrankos... (S9). „..aš tai galvoju, kad ir paslaugų pirkimas, ir projektinis finansavimas veiksminga...“ (S10).
Pasiūlymų teikimas	„pasiūlymų teikimas dėl tvarkų, teisės aktų keitimo savivaldybės lygmens“ (N1). „...galima jose dalyvauti, teikti pasiūlymus ir taip būtų sukurtos programos, kurios atlieptų didžiausią poreikį“ (N3).
Dalyvavimas susirinkimuose, darbo grupėse	„planuojant socialines paslaugas mes kviečiam NVO kaip partnerius, išsiaiškinti poreikį ...“ (S7). „Kitas lygmuo – bendri susitikimai su savivaldybės atstovais arba bendradarbiavimas per savivaldybės biudžetines įstaigas“ (N3). „Kitas variantas yra įtraukimas į įvairias darbo grupes, pavyzdžiui, jeigu yra kuriamos naujos programos ar senos tobulinamos, tai tada mes kaip NVO atstovai esame kviečiami į darbo grupes“ (N3). „dažnai arba mes inicijuojam tam tikrą susitikimą su kokia nors darbo grupe, arba savivaldybė kviečiasi pasitarti dėl darbo“ (N4). „Vykdom ir susitikimus, pavyzdžiui, turim kas tris mėnesius“ (S10).
Informavimas, konsultavimas	„Susitikimai su NVO yra pastovūs, konsultuojam telefonu.“ (S6). „kontakto telefonu palaikymas“ (N3). „bet mes susitinkam, kalbamės, kažkokiais neoficialiais laiškais bendraujam, telefoniniais skambučiais“ (S10).
NVO taryba	„dar viena forma - patariamasis balsas, kaip NVO taryba“ (N1). „Kitas dalykas yra NVO taryba kaip bendradarbiavimo mechanizmas, kaip viso NVO sektoriaus atstovas savivaldos ribose“ (N3). „Dabar yra sukurta ta NVO taryba kaip pastiprinimas...“ (S7). „Bendradarbiavimas yra vykdomas per NVO tarybą...“ (S6). „Dar dalyvaujam Vilniaus miesto NVO taryboj.“ (N5).

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Paslaugų pirkimas gali būti vykdomas remiantis viešųjų pirkimų įstatymu, taip pat pirkimai gali būti rezervuoti, kas reiškia, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nustato tokias sąlygas, pagal kurias pirkimuose gali dalyvauti tik tam tikros įstaigos. Projektinio finansavimo forma reikštų, kad tam tikras subjektas pateikia savivaldybei reikalingų paslaugų projektą ir laimėjęs konkursą, gauna finansavimą ir gali pradėti vykdyti projektą. Taip pat NVO nori, kad jiems būtų sudaryta galimybė teikti įvairius pasiūlymus, kas liečia jų srities reglamentavimą ir metinius socialinių paslaugų planus. Įvairios darbo grupės, formalūs ir neformalūs susitikimai, konsultavimas suteiktų daugiau pasitikėjimo savivaldybe bei atsirastų glaudesnis ryšys tarp viešojo ir trečiojo sektoriaus, kadangi šiuo metu organizacijoms trūksta geresnio susikalbėjimo. NVO taryba sukurta kaip didesnis organizacijų atstovas,

kuris turėtų išsakyti visų NVO poreikius, stengtis išvengti bendradarbiavimo su savivalda trikdžių bei priimti tokius sprendimus, kurie turėtų tiesioginę naudą tiek paslaugų gavėjams, tiek tiekėjams.

Pagal mokslininką Alexander Sokolov (2007, 5) svarbiausia nuostata teigia, kad vietos valdžios institucijos turi rengti metines programas bendradarbiaudamos su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais subjektais, kurie užsiima visuomenei naudinga veikla. Be to, viešojo administravimo institucijos turėtų konsultuotis su NVO dėl reglamentų projektų ir informuoti viena kitą apie planuojamą veiklą. Šių nuostatų įgyvendinimas turėtų padidinti NVO ir viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimo efektyvumą bei pagerinti pačias paslaugas, stiprinti bendruomeniškumo jausmą, kaip buvo minėta teorinėje dalyje. Visos ekspertų išskirtos formos atitinka Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo 5 straipsnyje numatytus valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su NVO veiksmus.

Išsiaiškinus galimas bendradarbiavimo formas tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų, buvo tiriamas formų veiksmingumas pagal interviu dalyvių nuomonę ir gauti 6 lentelėje pateikti rezultatai. Interviu dalyviams buvo paminėta, kad forma turi būti vertinama veiksminga – kai bendradarbiavimo formos pagalba greitai pasiekiamas paslaugų teikimo problemų sprendimas.

6 lentelė. Bendradarbiavimo formų veiksmingumas

Veiksmingumas	**Bendradarbiavimo forma**	**Interviu dalyvių nuomonė**
Veiksminga	Viešasis paslaugų pirkimas / Rezervuotas paslaugų pirkimas	„NVO atžvilgiu veiksminga yra paslaugų pirkimas, nors ir užtrunka, konkursai vėluoja, tačiau pačios konkursų procedūros yra paprastesnės“ (S9). „Labai norėtumėm, kad pagaliau pradėtų veikti rezervuotos sutartys. Nes iš tiesų to siekiama ir tai būtų galima NVO teikiančioms socialines paslaugas planuotis savo veikimą...“ (N5).
	Tiesioginiai susitikimai	„Praktikoje tai bendri susitikimai ir bendravimas akis į akį, nes pavyzdžiui būna ir tam tikrų raštų siuntinėjimas, bet šis būdas neveikia taip gerai kaip gyvas susitikimas“ (N3). „Vykdom ir susitikimus, pavyzdžiui, turim kas tris mėnesius...“ (S10). „...bendradarbiavimo forma skatina daugiau susitikimų, aptarimų, siekiama daugiau išgirsti nuomones...“ (S7).
Neveiksminga ar iš dalies neveiksminga	Projektinis finansavimas	„Projektinis finansavimas nėra labai efektyvi forma, kadangi jis dažniausiai yra trumpalaikis, nepadeda

		paslaugai vystytis (N4, S9). Siūloma projektinį finansavimą mažinti arba palikti naujoms iniciatyvoms startuoti ir didinti paslaugų pirkimui skirtą finansavimą“ (N4).
	NVO taryba	„Neveiksminga yra dideli dariniai kaip NVO taryba, nes ją sudaro daug žmonių, daug nuomonių ir tokiu atveju, jai sudėtinga greitai priimti tam tikrus sprendimus“ (N4). „Ankstesnė NVO taryba buvo sudėtingesnis ir sunkiau įsivažiavęs subjektas, buvo problemų ir su lankomumais ir posėdžiai dažnai neįvykdavo...“ (N3).

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Visos paminėtos bendradarbiavimo formos turi tam tikrą įtaką bendradarbiavimui ir jo efektyvumui *(...kiekviena bendradarbiavimo forma skatina daugiau susitikimų, aptarimų, siekiama daugiau išgirsti nuomones ir savivaldybė orientuota yra į tai, kad kuo daugiau paslaugų būtų perkama iš NVO.“ (S7)).*

Nors nei vienas kalbintas ekspertas neišskyrė, dar papildoma bendradarbiavimo forma galėtų būti įvardinta kaip patalpų panaudai skyrimas ar nuoma lengvatinėmis sąlygomis, kaip teorinėje dalyje buvo minėta I. Zaleckienės ir L. Rutkauskienės (2003, 93). Patalpos yra reikalingos tolimesnei NVO veiklai ir plėtrai jei organizacija pati neturi savo darbinių patalpų ar tiesiog neišgali susimokėti už jas. Tačiau daroma prielaida, kad ši forma nebėra tokia svarbi, aktuali kaip koks paslaugų pirkimas, kurį akcentuoja visos nevyriausybinės organizacijos kaip vieną svarbiausių bendradarbiavimo būdų.

Aptarus bendradarbiavimo formas, galima teigti, kad nevyriausybinių organizacijų sektorių atstovai labiau palaiko, mato didesnius privalumus tiesioginiuose susitikimuose ir geresnį, neseniai atrastą – rezervuotų pirkimų būdą bendradarbiaujant su savivaldybe teikiant socialines paslaugas. Kaip vienas iš informantų teigė: „*Labai norėtumėm, kad pagaliau pradėtų veikti rezervuotos sutartys. Nes iš tiesų to siekiama ir tai leistų NVO teikiančioms socialines paslaugas planuotis savo veikimą, nes kai fragmentiškai metam gaunamas finansavimas, po to gal bus, gal nebus jo, tai yra sudėtinga organizacijoms išlaikyti savo darbuotojus, profesionalių paslaugų teikimo aukštą lygį, nes tu negali garantuoti žmonėms, kad turėsi ilgesnį laiką. Rezervuotos sutartys – tai kai savivaldybė pasirašo sutartį su NVO, kuri teikia socialines paslaugas ir tiesiog finansuoja pagal tą sutartį eilę metų, tarkim penkis metus ir tau nereikia kasmet dalyvauti projekte, rašyti tą patį per tą patį, tik „kita ranka“. Ir nereikia vėl iš naujo atsiskaitinėt kas ketvirtį. Tiesiog tada žinoma, kad turi 5 metam finansavimą...“ (N5).* Iš atlikto tyrimo galima daryti išvadą, kad kaip ir teorinėje dalyje aptarti rezervuoti pirkimai iš tikrųjų būtų daug patogesnis ir paprastesnėmis procedūromis veikiantis būdas bendradarbiaujant Vilniaus miesto savivaldybei ir nevyriausybinėms organizacijoms teikiančioms socialines paslaugas.

Mažiau veiksmingos formos nurodytos informantų yra NVO taryba ir projektinis finansavimas. Daugumos nuomone, manoma, kad toks darinys kaip NVO taryba nėra pakankamai efektyvus sprendimų priėmimo prasme dėl jos dalyvių mažo lankomumo, posėdžių nereguliariumo ir nuomonių išsiskyrimo. Iš kitos pusės žiūrint, neigiama nuomonė apie NVO tarybą gali būti susidariusi dėl buvusių nusitovėjusių bendradarbiavimo su savivaldybe normų. 2014 m. balandžio 1d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas kiekvieną savivaldybę įpareigojo sukurti po NVO tarybą, kaip papildomą galimybę bendradarbiauti NVO su savivaldybe. Visa tai sukėlė tam tikrą sąmyšį stengiantis įsivertinti ir nusistatyti naujos struktūros funkcijas, uždavinius ir kitus svarbius veiksmus (Pilietinės visuomenės institutas 2015, 11). Kalbant apie projektinį finansavimą, jis galimai neužtikrina ilgalaikio finansavimo, organizacijos negali objektyviai planuotis savo išteklių panaudojimo Iš NVO pusės norima, kad vykdant projektinį finansavimą, savivaldybė turėtų irgi tam tikrų įsipareigojimų, kurie sukurtų pridėtinę vertę projekto finansavimo įgyvendinimui.

Savivaldybės ekspertų interviu parodė, kad norėtųsi didesnį dėmesį skirti paslaugų pirkimo formai, kadangi „*ji paremta teisės aktais ir vidinėm savivaldybės tvarkom...“ (S8), „yra procedūros, terminai, sudėtingas ir ilgas procesas“ (S9).* Yra norima, kad būtų kuo mažiau sudėtingų procedūrų, apsunkinančių veiklą įstatymų ir poįstatyminių aktų, tokiu būdu, būtų paprasčiau ir efektyviau atliekami viešieji pirkimai. Interviu dalyviai taip pat siūlo *„peržiūrėti formas ir mažinti projektinį finansavimą ir didinti kokį nors paslaugų pirkimą arba krepšelio principu, peržiūrėti, kokiu būdu yra finansuojamos paslaugos, o projektinį palikti tik naujoms iniciatyvoms startuoti, nes kolkas tas nėra atskirta ir tas projektinis finansavimas nėra visiem metam, nėra ilgalaikis ir nepadeda paslaugai vystytis“ (N4)*.

Išsiaiškinus kokiomis formomis bendradarbiauja Vilniaus miesto savivaldybė ir nevyriausybinės organizacijos bei kurios formos yra veiksmingos, toliau buvo siekiama įvertinti esamą bendradarbiavimo procesą. Gauti rezultatai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų esamo bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas vertinimas

Bendradarbiavimo vertinimas	**Interviu dalyvių nuomonė**
Bendradarbiavimą vertinu labai gerai	„Vertinu labai gerai, nes bent jau toj srity, kurioj aš dirbu, tai iš tikrųjų mes ieškom geriausių tų bendradarbiavimo taškų...nu pavyksta surasti, bendradarbiauti, priimti kartu tuos sprendimus...“ (S10). „Aš manyčiau, kad puikiai, nes visvien analizuojant pastaruosius metus daugėja paslaugų teikėjų, to bendradarbiavimo ir paslaugų rūšių...“ (S8)
Bendradarbiavimą vertinu gerai	„...galbūt NVO pavyksta pasiekti greitesnį rezultatą, be to, jiems viskas yra daug paprasčiau, tos pačios komandiruotės, bendradarbiavimas su užsieniu dėl tos gerosios patirties, dažniausiai nemažai parsiveža naujos patirties...“ (S7).

	„Vilnius perka nemažai paslaugų iš NVO ir tai yra sveikintina. Vilnius tikrai aktyviai kviečia mus į daugelį pasitarimų, posėdžių, dažnai klausia nuomonės, tai tikrai sakau, nėra puikus, dėl to, kad savivaldybėj yra didelė darbuotojų kaita...“ (N5). „Šiaip paskutiniu metu, tai pozityviai vertinu, kadangi prieš 7 metus buvo viena situacija, o dabar matosi, kad bendradarbiavimas gerėja“ (N3).
Bendradarbiavimas yra tenkinamas	„Iš tikrųjų kadangi tikrai perka nemažai paslaugų iš NVO ir jų yra tikrai nemažai ir kontaktas yra gan didelis, vienodai vertint negalima, nes yra visokių organizacijų, bet iš principo tas bendradarbiavimas yra tinkamas...“ (S9). „Bendradarbiavimo yra, bet jis galėtų būti labiau struktūruotas, intensyvesnis, daugiau įgalinantis ir mažiau kontroliuojantis iš savivaldybės pusės“ (N4). „...nebuvo įsiklausymo ir Vilniaus miesto savivaldybė – didelis aparatas, tai jeigu nori kažką keisti arba siūlyti naują sprendimą, tai, kad tas būtų patvirtinta – reikia daug įdirbio“ (N1).
Bendradarbiavimo nėra	„...bendradarbiavimo nėra. Ir jeigu NVO nori išspręsti kažkokią problemą, tai yra nuolatinis ėjimas ir priminimas valdininkams...“ (N2).

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

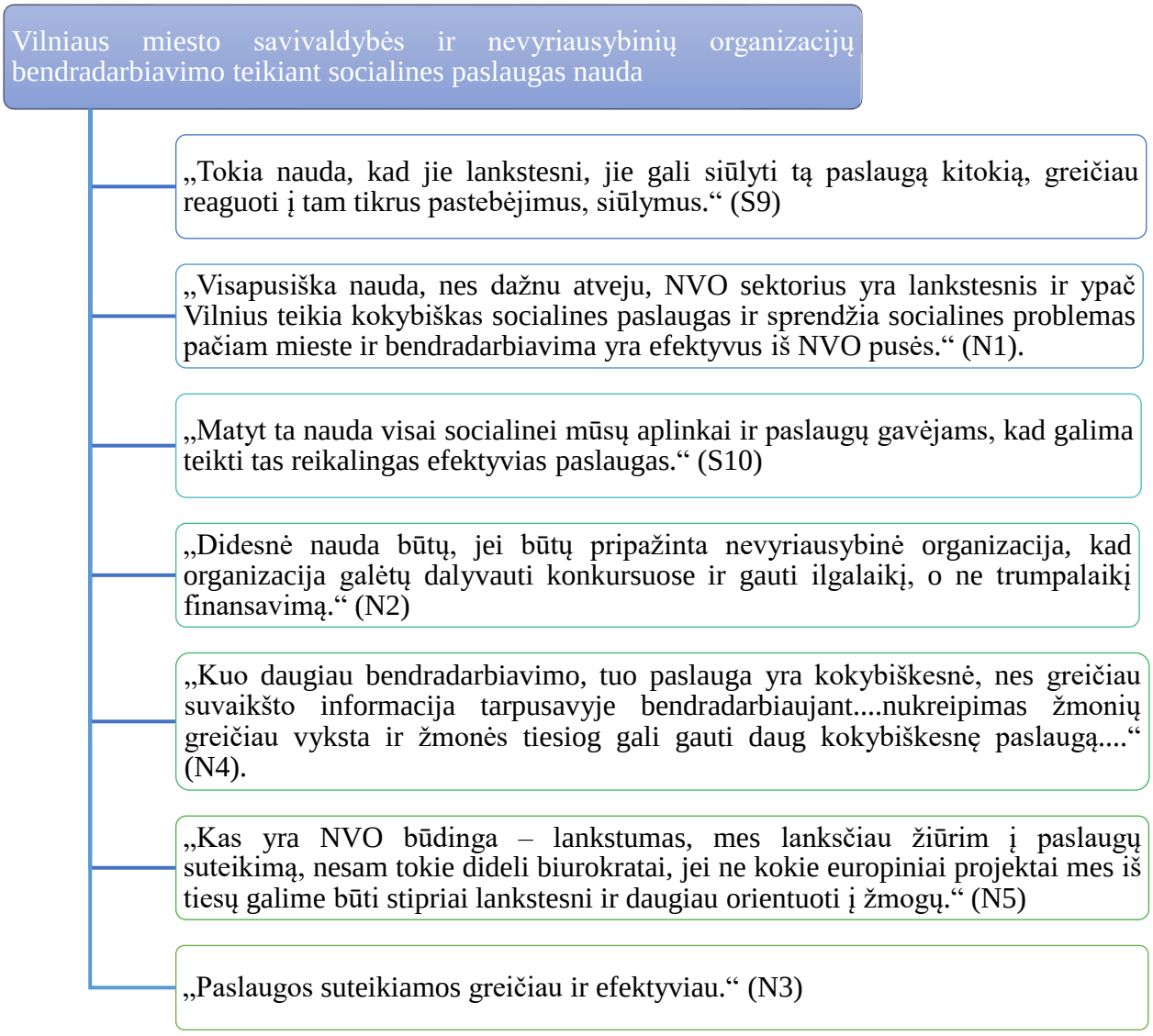
Apklausus interviu dalyvius, pasimatė, kad Vilniaus miesto savivaldybės atstovai bendradarbiavimą vertina gerai, o nevyriausybinių organizacijų ekspertai vertina ir gerai, ir patenkinamai. Visumoje pasiskirstę ties pakankamai geru bendradarbiavimu dėl tokių priežasčių, kaip:

- Augantis paslaugų pirkimas;
- Organizacijų lankstumas;
- NVO greitesnis paslaugų suteikimas;
- Kasmet didesnis skaičius paslaugų teikėjų, pačių paslaugų rūšių;
- NVO gauta geroji užsienio šalių patirtis;
- Dažnėjantys pasitarimai ir posėdžiai savivaldybėje.

Visoms paminėtoms priežastims galimai galėjo turėti įtakos ir gerėjanti pačios valstybės ekonominė padėtis, sumažėjusi Vilniaus miesto savivaldybės skola, padidėjęs finansavimas NVO, augantis visuomenės pasitikėjimas *(„gali būti, kad tai siejasi ir su geru laikmečiu, kai valstybė išgyvena tam tikrą pakilimą, tada tiek valstybė, tiek savivaldybė turi daugiau resursų, tada ji gali įtraukti ir NVO sektorių. Įvairių programų per pastaruosius metus finansavimas atsirado didesnis. Ekonominė padėtis turi didelės įtakos tam ir galbūt augantis pasitikėjimas NVO sektoriumi“ (N3))*. Taip pat bendradarbiavimo gerėjimui turi įtakos ir teorinėje dalyje minėta teisinė bazė: keičiamas viešųjų pirkimų įstatymas ir kiti, kadangi pagal Europos Komisiją (2011, 5) teisinis reglamentavimas turi būti nuolat peržiūrimas, siekiant užtikrinti, kad valdžios institucijos galėtų ir toliau teikti reikiamą lankstumą, reaguoti į besikeičiančius visuomenės poreikius.

Visgi, atsirado tokių nevyriausybinių organizacijų respondentų, kurie bendradarbiavime įžvelgia ir tam tikrų trūkumų: įsiklausymo stoką ir tarpusavio ryšio silpnumą. Apskritai kalbant, labai svarbu yra turėti bendradarbiavimo sistemą, kad paslaugos būtų planuojamos kartu su organizacijomis ir teikiamos tik reikalingos ir poreikį atitinkančios. Kai tarpusavio ryšio tarp NVO ir savivaldybės trūksta, tada atsiranda didelis atotrūkis tarp tikrojo visuomenei reikalingų paslaugų poreikio ir spėjamo.

Įvertinus Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, dauguma respondentų pasisakė, kad bendradarbiavimas duoda pakankamai daug naudos, jų išsakyti argumentai atvaizduoti 14 paveiksle.

14 pav. Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas nauda
Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Kad Vilniaus miesto savivaldybė taip pat mato naudą bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, pastebima dėl pačios NVO iniciatyvos. Kaip keli informantai teigė: „*jos rodo iniciatyvą*

ir mes skelbiam konkursus, kur reikėtų socialinių paslaugų, kur mūsų resursai yra riboti"(S6), „...iniciatyvos užtenka, daug kreipiasi: ir raštu rašo, ir ateina į susitikimus..." (S7), „Iš tikro iš NVO tikrai pakanka to iniciatyvumo..."(S9). Savivaldybė pripažįsta, kad tikrąjį visuomenės paslaugų poreikį sužino iš nevyriausybinių organizacijų, kviečia NVO į pasitarimus, darbo grupes *(„planuojant socialines paslaugas mes kviečiam NVO kaip partnerius, išsiaiškinti poreikį, gal jie mato, kad reikia vienų paslaugų, mes matom, kad reikia kitų, ieškom kažkokių bendrų kompromisų..." (S7)).* Jeigu nevyriausybinės organizacijos rodytų mažiau iniciatyvos, būtų labiau susikoncentravusios į savo organizacijos poreikių patenkinimą, tokiu atveju, savivaldybė nematytų aiškaus visuomenei reikalingo socialinių paslaugų poreikio. Atlikus šį tyrimą, išsiaiškinta, kad tiek Vilniaus miesto savivaldybė, tiek nevyriausybinės organizacijos pastebi realią bendradarbiavimo naudą, nes tokiu būdu išsiaiškinamas socialinių paslaugų poreikis ir galimai patenkinamas viešasis interesas.

Kalbant apie Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas naudą, pravartu išnagrinėti ir NVO turimus privalumus. Kuo savivaldybė yra patogi organizacijoms yra aišku – paslaugoms, projektams gaunamas finansavimas, o trečiojo sektoriaus privalumai pastebimi praktikoje nurodyti 8 lentelėje.

8 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų teikiančių socialines paslaugas privalumai

Privalumai	**Interviu dalyvių nuomonė**
Lankstumas	„Tai vat aš kaip ir minėjau, NVO yra lanksčios, greitai prie poreikių prisitaiko ir paslaugų teikimo ir gali teikti tas paslaugas." (S10) „NVO sektorius yra lankstesnis..." (N1) „Aš manau, kad NVO yra tikrai lankstesnė..." (N4) „...bet mes turim lankstumą ir platesnį požiūrį." (N5)
Arčiau visuomenės	„Dėl lankstumo, kad atliepia labiau žmonių poreikius..."(N1). „NVO yra arčiau prie visuomenės, ji geriau žino lūkesčius tų žmonių, kuriems yra reikalinga ta paslauga. NVO yra suinteresuota patenkinti tų žmonių lūkesčius, be jokių išskaičiavimų..."(N2) „...tarsi arčiau žmogaus jos ir pačios savo darbą organizuoja lanksčiau." (S10) „...NVO yra arčiau bendruomenių iš principo, ypatingai, mes matome kontaktą, kuriame vyksta ir tada lengviau gali pasiekti realų paslaugos gavėją, kuris turi poreikį." (N3) „...jos greičiau reaguoja į žmonių poreikius, nes yra arčiau žmonių..." (N4)
Laisvumas	„...jeigu jos yra lankstesnės ir laisvesnės, tai daugeliu atvejų tos laisvės yra per daug." (S9) „...iš tikrųjų mes pastebėjom, kad NVO laike yra laisvesnės, gali paslaugas teikti vakarais, kitą kartą paslaugas teikia savaitgaliais..." (S10)
Turi daugiau idėjų	„NVO turi daugiau ryšių, užsienio partnerių, naujų idėjų, alternatyvų." (S7)
Iniciatyvumas	„Nes jos rodo iniciatyvą ir mes skelbiam konkursus, kur reikėtų socialinių paslaugų, kur mūsų resursai yra riboti." (S6)

	„...o iš tikrųjų tai NVO pačios irgi rodo iniciatyvą, ir bendradarbiaujam, ieškom kažkokių sąlyčio taškų, kur galėtumėm bendradarbiauti...“ (S5)
Paslaugos suteikiamos greičiau	„Socialinė paslauga kur kas greičiau ateitų gyventojams, jeigu ji būtų teikiama per NVO.“ (N2) „...galbūt NVO pavyksta pasiekti greitesnį rezultatą...“ (S7) „...žmonės tiesiog gali gauti daug kokybiškesnę paslaugą, greičiau ją gauti ir arčiau gyvenamosios vietos.“ (N4)
Visuomenė labiau pasitiki NVO nei savivaldybe	„...žmonės šiek tiek kitaip žiūri į NVO ir yra labiau jomis pasitikintys nei biudžetinėmis, nes jos labiau eina per formas, dokumentus, o santykio pavidalu mes galime daugiau pasiekti rezultatų.“ (N3)

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Atlikus interviu, paaiškėjo, kad nevyriausybinių organizacijų pagrindiniai svarbiausi bruožai yra lankstumas ir jaučiamas didesnis visuomenės artumas. Būdamos lanksčios ir arčiau žmogaus NVO greičiau sužino socialinių paslaugų poreikį ir gali kreiptis į savivaldybę, kad tas poreikis būtų kiek įmanoma greičiau pradėtas tenkinti. Kai kuriems savivaldybės informantams buvo sunku atpažinti NVO privalumus, kadangi iš kitos pusės nesinorėjo nuvertinti savivaldybės biudžetinių įstaigų, kurios taip pat teikia socialines paslaugas *(„Nu negalėčiau aš to įvardinti, biudžetinės įstaigos irgi daro tą patį darbą, tai paslauga turėtų būti populiaresnė, kad NVO teiktų.“ (S7); NVO turi specialistus, kompetenciją, gali teikti kažkokias paslaugas, kurių negali teikti savivaldybė, tai va būtent, jeigu savivaldybė galėtų teikti visas paslaugas, tenkinti visą paslaugų poreikį, tada NVO kaip ir nereikėtų“ (S6))*. Pilietinės visuomenės instituto atlikto tyrimo metu, buvo pastebėta, kad valdžios institucijos teikia pirmumą biudžetinėms įstaigoms, jaučiamas nenoras ir baimė atleisti „savus“ (pavyzdžiui, kalbant apie viešųjų paslaugų teikimo perdavimą NVO, kas pačioms NVO atrodo labai reikalingas bendradarbiavimo elementas) (Pilietinės visuomenės institutas 2015, 102). Teorinėje dalyje minėtas Nevyriausybinių Organizacijų Informacijos ir Paramos Centro vadovas Martinas Žaltauskas teigia, kad dar iš sovietinių laikų veikiančios savivaldybės biudžetinės įstaigos „nespėja su laiku“, todėl jų teikiamos paslaugos yra labiau biurokratizuotos, apkrautos administracine našta ir labai maža dalimi pasiekia galutinius naudos gavėjus. Tuo tarpu NVO yra lanksčios ir privalo prisitaikyti prie besikeičiančių paslaugų gavėjų poreikių, kitaip jų teikiamos paslaugos taps nebepriimtinos ir jos turės užsidaryti arba persiorientuoti. Išgirdus dvejopą nuomonę tiek dėl NVO, tiek savivaldybės biudžetinių įstaigų vertinimo, pastebimas šioks toks didesnis atstovavimas ir palaikymas tam sektoriui, kuriame yra dirbama.

Apibendrinant galima teigti, jog po interviu buvo prieita prie vieningos nuomonės, kad Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas formos yra: paslaugų pirkimas, projektinis finansavimas, pasiūlymų teikimas, dalyvavimas darbo grupėse, informavimas/konsultavimas ir NVO taryba. Aptarus bendradarbiavimo formų veiksmingumą, abi pusės pripažino, kad veiksminga yra viešieji paslaugų pirkimai (įskaitant rezervuotus pirkimus), tiesioginiai

susitikimai, o neveiksmingas yra projektinis finansavimas dėl trumpalaikiškumo. Nuomonės išsiskyrė ties NVO taryba – nevyriausybinio sektoriaus informantai mano, kad šis subjektas nėra veiksmingas, o Vilniaus miesto savivaldybės atstovai mano priešingai. Įvertinus respondentų nuomonę dėl bendradarbiavimo būsenos - Vilniaus miesto savivaldybės atstovai labiau pasisakė, kad bendradarbiavimą vertina ir labai gerai, ir gerai, ir tenkinamai, o NVO atstovai vertina gerai, tenkinamai, o vienas iš jų mano, kad tikrojo bendradarbiavimo nėra. Kalbant apie bendradarbiavimo naudą, buvo prieita vieningos nuomonės, kad nauda tikrai yra dėl NVO lankstumo, greito paslaugų suteikimo bei greitesnio reagavimo į pastebėjimus. Iš pastebėtos naudos vieningai buvo išskirti tokie NVO turimi privalumai: lankstumas, arčiau visuomenės, paslaugos suteikiamos greičiau, Vilniaus miesto savivaldybės informantai dar pasisakė, kad NVO yra laisvesnės, turi daugiau idėjų ir iniciatyvesnės, o NVO išskyrė tai, kad visuomenė visgi labiau pasitiki organizacijomis nei savivaldybe.

Tam, kad nevyriausybinės organizacijos pastoviai teiktų socialines paslaugas, joms būtina komunikuoti su savivaldybės atstovais. NVO privalo būti lanksčios, rodyti iniciatyvą, skelbti gerosios užsienio praktikos pavyzdžius, įsiklausyti į visuomenės poreikius, stengtis labiau suprasti teisinę bazę bei komunikuoti visais įmanomais būdais su savivaldybe. Iš kitos pusės, savivaldybė, neturėdama pakankamai resursų pati teikti per pavaldžias savo įstaigas socialines paslaugas, privalo tiesiogiai kontaktuoti su NVO, stengtis organizacijas įtraukti į sprendimų priėmimą. Tokiu būdu savivaldybė privalo atrasti tam tikras bendradarbiavimo su NVO naujas formas ir jas plėsti, stengtis pažinti NVO ir suprasti, kad visuomenė labiau pasitiki NVO, taip pat dažniau kviesti į susitikimus, organizuoti darbo grupes bei prižiūrėti, kad NVO taryba būtų sukurta prasmingai, reguliuoti tarybos posėdžius, lankomumą bei sprendimų priėmimo dažnumą.

3.1.2. NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimas

Norint išnagrinėti Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas, svarbu išsiaiškinti, kaip abi pusės vertina NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę, kadangi jei paslaugos bus suteikiamos nekokybiškai, tada ir paslaugų perdavimas organizacijoms bus betiksliškas. Nevyriausybinių organizacijų teikiamų socialinių paslaugų kokybės vertinimą galima matyti 9 lentelėje.

9 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų teikiamų socialinių paslaugų kokybės vertinimas

Vertinimas	**Interviu dalyvių nuomonė**
Vertinu labai gerai	„Žinokit šiai dienai tai tikrai vertinam labai gerai, nes yra vieni pagrindinių mūsų partnerių ir kitas dalykas, kad tos paslaugos yra vertinamos ir socialinių paslaugų priežiūros departamento, tai irgi yra toks mums rodiklis...“ (S10)

Vertinu teigiamai	„Vertinu pozityviai, nors sunku palyginti. Nemanau, kad NVO teikiamos paslaugos socialinėje srityje yra prastesnės kokybės, dažniau sakyčiau priešingai.“ (N1) „Vertinu pozityviai, nes, pavyzdžiui, Vilniuj, teikiant paslaugas didelę reikšmę turi NVO. Per daug metų sukaupia didelį žinių bagažą ir paslaugų teikimas yra geras ir kokybiškas.“ (N3) „Yra visokių NVO ir visokių paslaugų, bet iš principo aš manau, kad yra daug kokybiškų ir įvairesnių paslaugų. Man atrodo, kad NVO paima tą aspektą, kuris susijęs su įvairove, lankstumu, greitesniu reagavimu, dažnai tos paslaugos prasiplečia dėka NVO.“ (N4)
Kokybę sunku vertinti	„Kokybę vertinti reiktų atsižvelgiant į daug aspektų ir tai nėra tik žmogaus pasitenkinimas, dar kažkokia anketa, čia į kokybę susideda ir darbuotojų kvalifikacijos ir visi pasitenkinimai, refleksijos ir t.t. Man smagu, kad mūsų organizacija stengiasi kokybę matuoti, atsižvelgami individualiai į žmogų, bet tai tikrai nėra paprasta.“ (N5) „Kokybę vertinti yra iš tikrųjų pakankamai sudėtinga, nes kiekviena NVO vykdydama konkurso laimėtą užduotį atsiskaito, savivaldybė turi pagal sutartį visas galimybes patikrinti, kaip yra vykdoma veikla...“ (S6) „Tokių vertinimų kaip ir nėra, tiesiog esame numatę rodiklius, kuriuos jie turi pasiekti.“ (S7) „Žinokit yra labai skirtingai ir taip vienareikšmiškai negali pasakyt, labai gerai ar labai blogai. Labai blogai ir nėra, nes tada ir nebendradarbiautumėm...“ (S8) „Iš tikrųjų mes neturime vieno tyrimo, kuriuo būtų pamatuota paslaugų kokybė ir būtent žinotume. Mes konkrečiai atsakyti negalime. Yra tokios NVO, kurios tinkamai tas paslaugas teikia, mes tą kokybę galbūt galime žinoti iš apklausų, tarkim paslaugų gavėjų nuomone.“ (S9)

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Normalu, kad nevyriausybinės organizacijos savo teikiamų paslaugų kokybę vertina teigiamai, tačiau po atlikto interviu matoma, kad didžioji dalis savivaldybės ekspertų nesiryžta kažkaip vertinti NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybės, kadangi minima tokio tyrimo, įvertinusio teikiamų socialinių paslaugų kokybę, savivaldybė nėra atlikusi. Vilniaus miesto savivaldybė NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę matuoja pagal tam tikrus nustatytus rodiklius, pateikiamas ataskaitas, nustatytus reikalavimus tiek patiems NVO darbuotojams, tiek patiems vykdomiems projektams, paslaugoms. Savivaldybė per ilgametę patirtį yra išsiugdžiusi pasitikėjimą tam tikromis NVO, kurios pastoviai dalyvauja rengiamuosiuose konkursuose, rašo projektus, gauna finansavimą, todėl tokių organizacijų suteiktų paslaugų kokybe neabejojama *(„Yra Vilniuje pagrindinės NVO, kurios daug metų jau dirba, kurios teikia paslaugas ir galbūt galėtų atsirasti kažkokių naujų organizacijų, nes tos organizacijos, kurios turi įdirbį, turi patirtį, specialistus, tai atsiranda per metus ir patikimumas, ir reputacija. Ją kitaip vertinam, jau žinom, kad ji pajėgi yra įvykdyti savo įsipareigojimus.“ (S6)).* Valstybės institucijų nepasitikėjimą NVO, taip pat, kaip ir NVO nepasitikėjimą valstybės institucijomis,

gali lemti nekokia bendradarbiavimo patirtis, dėl kurios ateityje jos atsargiai renkasi naujus partnerius (Pilietinės visuomenės institutas 2015, 145).

Kalbant apie pačias paslaugas, interviu metu pastebėtas socialinių paslaugų trūkumas. Kaip vienas informantas teigia: *„Jaučiasi paslaugų trūkumas ir nėra net ir tų paslaugų teikėjų...“ (S8).* Yra siūloma, kad nevyriausybinės organizacijos praplėstų savo paslaugų spektrą ir teiktų naujas, inovatyvias paslaugas.

Apibendrinus NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę galima išskirti, kad nėra atliekamų konkrečių tyrimų dėl pačios paslaugų kokybės vertinimo, tačiau iš savivaldybės pusės yra pasitikėjimas tomis NVO, kurios jau turi sukaupusios ilgametę patirtį socialinių paslaugų teikime ir pastoviai turi tiesioginį ryšį su savivaldybe. Norint įvertinti ir gauti tikslesnę informaciją apie NVO teikiamų paslaugų kokybę, manoma, reiktų apklausti pačius paslaugų gavėjus, Vilniaus miesto gyventojus, ar jie yra patenkinti suteiktomis paslaugomis ir kokius išskirtų pliusus ir minusus vieno ar kito paslaugų teikėjo.

Dar vienas svarbus aspektas – finansavimas, tai procesas, be kurio nevyriausybinės organizacijos prarastų savo darbuotojus, nebeturėtų tiek lėšų paslaugų teikimui bei sukurti projektai nebetektų prasmės nebeskyrus tam lėšų. Taip pat sumažėjęs socialinių paslaugų finansavimas turėtų įtakos ir visuomenės gyvenimui: pagalbos prašantys žmonės liktų atstumti, nepasiturintys asmenys būtų priversti badauti, sumažėtų visuomenės pasitikėjimas valstybe ir t.t. Interviu metu buvo apklausti visi dalyviai, kaip jie vertina, kokia yra jų nuomonė apie skirstomą finansavimą nevyriausybinėms organizacijoms (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų gaunamo finansavimo vertinimas

Vertinimas	**Interviu dalyvių nuomonė**
Finansavimo užtenka, keisti nereikėtų	„...būtent, kiek yra numatoma socialinėms paslaugoms, jeigu yra kažkokia suma ir jei yra poreikis tenkinamas Vilniaus mieste, tada aš nežinau, ar tikslinga yra didinti finansavimą.“ (S6) „Finansavimo užtenka.“ (S7) „Sugrįšiu prie to paties, iš esmės manoma, kad finansavimas yra tinkamas, bet pačios NVO mano, kad finansavimas yra per mažas.“ (S9) „Mano nuomone, proporcingai, kuo finansavimas bus didesnis, tuo daugiau žmonių pasiektų tos paslaugos, tai čia tikrai galima didinti iki begalybės, na bet yra tokia situacija, biudžetas yra ribotas, tai kolkas turim, kiek turim.“ (S10)
Reiktų padidinti finansavimą	„Galima sakyti, kad NVO neužtenka finansavimo, ir mūsų biudžetinėms įstaigoms taip pat, kad taip imant tarkim visvien socialinių darbuotojų atlyginimai yra gan opi tema...“ (S8)

	„Projektinis finansavimas, neapibrėžtumas yra didelis barjeras, siekiant paslaugų kokybės, dėl to reiktų jį mažinti ir didinti paslaugų pirkimo formą.“ (N1) „Ir jei kažkuri politinė jėga yra palanki NVO sektoriui ir vertina jų kompetenciją, akivaizdu, kad pagal tai ir seka biudžeto didinimas. Galėtų būti biudžetinių įstaigų mažinimas kaip vienas iš variantų paskirstant finansavimą, nes jei ir tos, ir tos teikia tam tikras paslaugas, tai būtų galima perduoti šias paslaugas teikti NVO.“ (N3) „Vienas yra daugiau įtraukinėti NVO į sprendimų priėmimą, kitas – didinti finansavimą, skirtą NVO.“ (N4) „Ne, niekada neužtenka finansavimo, nes sakau, va tie tarpai, kai nėra finansavimo, ir jie yra nemaži, žmonės dirba iš idėjos ir iš idėjos pavargstama dirbti, o paskui žmonės išeina kur paprasčiau.“ (N5)

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Atlikus interviu paaiškėjo, kad daugumos savivaldybės ekspertų nuomone, dabartinio finansavimo nevyriausybinėms organizacijoms teikiančioms socialines paslaugas užtenka, manoma, kad kiek yra paskiriama pagal biudžeto skirstymą lėšų – tiek ir turi būti. Nors žvelgiant iš NVO perspektyvos, kiekviena organizacija mato, kad finansavimo galėtų būti daugiau, kadangi iš savivaldybės pusės yra norima, kad NVO teiktų naujas, inovatyvias paslaugas, tokiu atveju, lėšų turėtų tam būti skiriami proporcingai daugiau. Nors pagal savivaldybės ekspertus finansavimas tenkinamas, NVO mato finansavimo formose trūkumus ir reikalingus pakeitimus: „*Manau, reiktų žiūrėti, kuriose srityse tikrai trūksta paslaugų arba tų paslaugų įvairovės, nes yra paslaugų, kur jos tiesiog yra, bet reiktų daugiau įvairesnių formų ir yra vietų, kur išvis nėra paslaugų ir jas reikia tiesiog naujas sukurti, nes Lietuvoje jų nėra ir tikrai reikėtų žiūrėti į formą, ir ten kur yra ilgalaikės paslaugos, tai tikrai daryti ilgalaikes sutartis su stabiliu finansavimu, kad nebūtų ten pavyzdžiui, kokie pirmi keturi mėnesiai metų nėra finansavimo, tas, visų pirma, mažina kokybę, o kitas dalykas, tikrai žiūrėti, kokių reikia inovatyvių formų, skirti finansavimą ir kviesti NVO, kad siūlytų savo idėjas ir tartis, jeigu ta idėja yra tikslinga ir matosi jos poreikis, na tada tam, kad tas poreikis įsigyvendintų, skiti tam finansavimą.“(N4).* Iš informantų pateiktos nuomonės galima suprasti, kad svarbiausias dalykas yra ir turėtų būti nepertraukiamas finansavimas, kadangi jeigu jis yra dėl tam tikrų priežasčių nutraukiamas ar tiesiog atsiranda tarpai tarp finansuojamų terminų – nukenčia tiek patys nevyriausybinių organizacijų darbuotojai, tiek pačių socialinių paslaugų teikimo kokybė *(„negali planuoti kitų metų, nes nežinai ar gausi finsansavimą ar ne. Visa tai sunkiai valdoma ir iš organizavimo pusės galiu pasakyti, yra sunku planuoti ir atlyginimus žmonėms, ir žmonės nenori to neapibrėžtumo, dėl to išeina iš NVO, dėl to NVO yra sunku susirasti kokybiškų specialistų.“ (N1)).* Nevyriausybinės organizacijos neturėdamos stabilių pajamų pirmiausia rūpinasi organizacijos išlikimo klausimais, o dalyvavimas viešųjų sprendimų priėmime tampa bene mažiausiai aktualiu uždaviniu (Pilietinės visuomenės institutas 2015, 81).

Nagrinėjant finansavimą, svarbu paminėti praėjus metams sutaupytas lėšas iš socialinių paslaugų teikimo. Nevyriausybinės organizacijos abejoja, ar sutaupytos lėšos paskui yra paskirstomos tinkamai, nes tiksliai nėra įvardijama, kur matosi, kam, koks kiekis ir pagal kokius kriterijus sutaupytų lėšų atitenka *(„sakysime, savivaldybės socialinių pašalpų skyrius turi sutaupęs lėšų, ir koks tų lėšų naudojimo mechanizmas turbūt žinomas tik savivaldybei, niekam daugiau nėra žinomas. Pilnai tas sukauptas lėšas galima būtų panaudoti ar projektinei veiklai, ar pvz. vaikų dienos centro finansavimui.“; „Turėtų būti aiškesnis išdėstymas, kam tos sutaupytos lėšos yra skiriamos. Po to kaip sutaupė tiek.“ (N2)).*

Atlikus tyrimą išsiaiškinta, kad tyrime dalyvavę NVO ekspertai teikiamų socialinių paslaugų kokybę vertina pakankamai gerai, kadangi paslaugos yra suteikiamos visuomenei greičiau, paslaugų poreikis yra matomas tiesiogiai bendraujant su bendruomenėmis ar pavieniais miesto gyventojais. Vilniaus miesto savivaldybės atstovai nėra atlikę tyrimo apie NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę, tačiau norėdami tai įvertinti, turėtų remtis įvairiais kriterijais, anketomis, pasitikėjimu, refleksijomis ir kitomis priemonėmis. Praktika rodo, kad nevyriausybinėms organizacijoms trūksta finansavimo arba norėtųsi, kad finansavimas būtų ilgalaikis, nebūtų pertraukų tarp finansuojamų laikotarpių, kad organizacijos galėtų planuotis savo veiklą ir visus resursus į priekį, o savivaldybės ekspertai mano, kad jo pakanka, kadangi formuojant valstybės, miesto biudžetą yra paskirstomi pinigai pagal tam tikrą numatomą poreikį ir teigiama, jog jo užtenka *(„...kiekvienais metais yra numatoma skirtinga suma, tai va būtent, kiek yra numatoma socialinėms paslaugoms, jeigu yra kažkokia suma ir jei yra poreikis tenkinamas Vilniaus mieste, tada aš nežinau, ar tikslinga yra didinti finansavimą“ (S6))*.

3.1.3. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trūkumai ir pasiūlymai bendradarbiavimo gerinimui

3.1.3. poskyriumi siekiama atrasti silpnąsias bendradarbiavimo tarp Vilniaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų vietas bei atspirties taškus, kaip tas vietas sustiprinti. Išsiaiškinus esamus trūkumus, bus galima ieškoti alternatyvų tiems trūkumams pašalinti ar bent jau juos sumažinti.

Sukuriant tam tikrą konkurenciją tarp nevyriausybinių organizacijų, paslaugų kainos, manoma, taptų mažesnės. Viešųjų paslaugų teikimas bus efektyvus tada, kai rinka bus konkurencinė. Pati moki paklausa atsiranda prie paslaugų pagrindinio pirkėjo – savivaldybės, kas reiškia, jog savivaldybei vienas iš svarbesnių dalykų turi būti konkurencinės rinkos stiprinimas (Vidaus reikalų ministerijos studija 2010, 11). Kaip vienas iš interviu dalyvių ir pritaria minėtai nuomonei: *„...galbūt reiktų sudaryti tas sąlygas konkurencijai, na ir pasižiūrint, kurios paslaugos labiau pasiteisina vienų įstaigų ar kitų ir na neužsilikti ties savo biudžetinėm įstaigom, bet leisti ir šitom į rinką ateiti, NVO.“ (S10).*

Kaip ir prieš devynerius metus, taip ir dabar vis dar yra išlikusi viena iš pagrindinių bendradarbiavimo tarp NVO ir savivaldybės problemų tai, kad abi pusės ne pilnai supranta savo ir partnerio vaidmenį *(„Matyt kartais būna motyvacijos stoka iš savivaldos pusės žiūrint, šiaip dar trūksta supratimo apie NVO sektorių“ (N3))*. Dažniausiai nevyriausybinių organizacijų požiūris į savivaldybę yra kaip į rėmėją ir finansavimo, papildomų lėšų skyrėją, o savivaldybė nemato tikrosios NVO prasmės – visuomenės valios reiškėjo ir žvelgia į nevyriausybines organizacijas dažnai kaip į konkurentus savivaldybių įstaigoms (*„Man atrodo trūksta ilgalaikio planavimo, kalbėjimosi su NVO kaip su partneriais, o ne kaip su konkurentais“* (N4)). Kaip vienas informantas teigia: *„Iš tikro iš NVO tikrai pakanka to iniciatyvumo, bet trūksta kitokio supratimo, nes jaučiama, kad NVO tampa pelno siekiančiomis organizacijomis, ko neturėtų būti, nes joms tampa labai svarbus pelnas ir būtent ta finansinė dalis, kas sakyčiau, NVO nėra pagrindinis tikslas. Dažniausias susitikimų pradžios su NVO klausimas yra finansavimas. Jiem tas svarbiausia ir aktualiausia. Manau, jie turėtų daugiau orientuotis į tai, kad jie yra ne pelno siekianti organizacija ir nevyriausybinė, patį savo veiklos tikslą tirti, ieškoti partnerių, rėmėjų“ (S9).* Iš interviu dalyvių pasisakymų, matoma, kad abi pusės, tiek Vilniaus miesto savivaldybė, tiek nevyriausybinės organizacijos jaučia šiek tiek konkurencijos tarpusavyje. Pagal A. Guogį ir D. Gudelį (2003, 28) konkurencija kaip įrankis, kuriuo pagerinama paslaugų kokybė ir garantuojamas efektyvus viešųjų paslaugų teikimas.

Interviu dalyviai taip pat įžvelgia kitų trūkumų pačiame bendradarbiavimo procese, kurie apžvelgiami 11 lentelėje.

11 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžiai/trūkumai

Trūkumai	**Interviu dalyvių nuomonė**
Socialinių paslaugų trūkumas	„Tiesiog didelis trūkumas yra socialinių paslaugų ir to noro bandyti kažkokius naujus modelius, tai tiesą pasakius, galėtų Vilniaus miesto savivaldybė būti labiau inovatoriška ir ieškoti įvairesnių, įdomesnių sprendimų iš tų pačių Vakarų partnerių pasiskolinti idėjų.“ (N1)
Politinės valios nebuvimas	„Savivaldybės tarybos politinė valia. Ypač sutaupytų lėšų paskirstymas.“ (N2)
Informacijos sklaidos neužtikrinimas	„Informacijos sklaidos dalykas iš tikro būna problema, nes kartais savivaldybė spręsdama tam tikrus klausimus neperduoda informacijos NVO, kuriai ta informacija yra reikalinga žinoti.“ (N3)
Trumpalaikis nepastovus finansavimas	„Vienas iš pagrindnių, kas liečia finansavimą, finansavimas yra labai nepastovus ir tai yra labai didelis trikdis.“ (N3) „Didesnė nauda būtų, jei būtų pripažinta nevyriausybinė organizacija, kad būtų konkursai ir organizacija galėtų dalyvauti ir gauti ilgalaikį, o ne trumpalaikį finansavimą.“ (N2)

Reglamentuotas bendradarbiavimas, žmogiškojo faktoriaus trūkumas	„...bendradarbiavimas gali apsiriboti tik tuo, kaip tai yra reglamentuota kažkokiais teisės aktais. Ir jei taip nutinka, tada bendradarbiavimas būna toks paviršutiniškas, nes nėra tikrojo žmogiško suinteresuotumo.“ (N3) „Trūksta įsigilinimo į problemą ir jos sprendimą bei trūkumas žmogiškojo faktoriaus...“ (N2)
Tarpusavio ryšio silpnumas	„Man atrodo trūksta ilgalaikio planavimo, kalbėjimosi su NVO kaip su partneriais, o ne kaip su konkurentais.“ (N4)
Savivaldybės darbuotojų kaita	„Darbuotojų kaita. Mum kartais atrodo tas labai didelis nuotolis planuojant tas paslaugas ir paskui jų poreikį.“ (N5)
NVO skaidrumo trūkumas	„Savivaldybė gali kontroliuoti savo įstaigas žymiai lengviau, o su NVO yra sunkiau.“ (S6)
Skirtingas partnerio, teisinės bazės suvokimas	„Tai supratimas skirtingas, tiek organizacijų, tiek mūsų, tiek teisinės bazės visos ir procedūrų. Piniginių reikalų suvokimas skirtingas...“ (S9) „Na čia galbūt kartais kyla tas supratimas tiek NVO, tiek mūsų kaip užsakovų, lūkesčiai vieni kitiems būna neišreikšti tiesiogiai, na kažkaip neįsisamoninami, kitą kartą sunkiai sukomunikuojami ir vieni kitiems nesugebam išaiškinti tų savo lūkesčių...“ (S10)
Neribojama NVO veikimo laisvė	„Iš principo visų paslaugų tikrai negalima perduoti teikti NVO ir dėl tų priežasčių, teisinių, organizacinių, jeigu jos yra lankstesnės ir laisvesnės, tai daugeliu atvejų tos laisvės yra per daug.“ (S9)

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Tiek nevyriausybinės organizacijos, tiek Vilniaus miesto savivaldybė mato tam tikrus bendradarbiavimo tarp minėtų dviejų subjektų trikdžius. Kaip ir buvo analizuota, svarbiausi trūkumai yra abiejų partnerių bendradarbiavimo suvokimas, griežtas teisinis bendradarbiavimo ir socialinių paslaugų teikimo reglamentavimas, suteikta didelė NVO veiklos laisvė, ko pasekoje, mažesnė finansinė atskaitomybė nei savivaldybės biudžetinių įstaigų *(„Būtent, kad yra neaiškus kriterijus, savivaldybei yra lengviau kontroliuoti sau pavaldžias įstaigas, tos, kurios yra savivaldybės, tų viską matai, NVO sektoriuj būna tokių sąžiningų arba ne, tada mums kyla tam tikrų įtarimų, kad jos gauna finansavimą ir iš vieno šaltinio, ir iš kito šaltinio tam pačiam paslaugų teikimui. Tai gali būti, kad tie pinigai dubliuojasi. Sunkiau yra atlikti priežiūrą. (S6))*. Kaip informantas teigia: *„pagrindinis klausimas, kuris iškyla, tai tos veiklos skaidrumas, jeigu biudžetinėj įstaigoj mes viską žinom, kiek, kas, kur kainavo, tai čia jau atsiranda abejojimas, ar NVO paslaugos nėra finansuojamos iš kelių šaltinių, nes jie gauna pinigų ir iš ministerijos, savivaldybės, Europos Sąjungos ir ar nėra, kad tie patys dalyviai gauna vis tas pačias paslaugas“ (S7),* tad vienas iš svarbiausių NVO veiklos plėtros dalykų yra veiklos skaidrumas.

Kalbant apie NVO socialinių paslaugų teikimo kontrolę naudojantis iš savivaldybės gautu finansavimu, organizacijos savivaldybei turi reguliariai pateikti ataskaitas apie savo veiklą, finansavimą gavusią programą ar projektą, žmonių, kuriems buvo suteikta socialinė paslauga, skaičių ir kitus rodiklius, kad parodytų gautų lėšų panaudojimo efektyvumą ir skaidrumą. Visgi NVO ekspertų manoma, kad perteklinis dokumentų, ataskaitų pildymas yra neefektyvus, kaip informantas teigia: *„Mano*

manymu, kontrolė dažnai yra perteklinė, dažniau dirbama popieriui, o ne žmogui ir dėl to nukenčia paslaugos kokybė, nes turi daug lentelių, ataskaitų pildyti. Daug yra popierizmo.“ (N1). Siekiant patikrinti NVO veiklos skaidrumą, savivaldybė gali surengti neplaninius ir planinius patikrinimus, kurių metu atvykstama ir žiūrima, kaip NVO vykdo savo veiklą, kaip paskirstė finansavimą, ar yra realūs finansavimo gavėjai ir pan. *(„...nes jeigu savo įstaigas mes galime kontroliuoti daugiau, čia mes daugiau matom per ataskaitas, kurios yra pateikiamos metų gale, kiek buvo suteikta paslaugų, kokie pasiekti rodikliai, taip pat darome tuos neplaninius patikrinimus, važiuojam į įstaigą, tiesiog pasižiūrime, ar klientai yra, ar gauna paslaugas, ar jie yra patenkinti tomis paslaugomis.“ (S7)).*

Aptarus Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžius, reikia jiems pabandyti surasti alternatyvas, kaip trūkumus paversti privalumais. Interviu ekspertų buvo prašoma pateikti pasiūlymų, kaip pagerinti patį Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas. Rezultatai matomi 12 lentelėje.

12 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO ekspertų pasiūlymai bendradarbiavimo, teikiant socialines paslaugas, gerinimui

Pasiūlymai	**Interviu dalyvių nuomonė**
Savivaldybės biudžetinių įstaigų mažinimas	„Galėtų būti biudžetinių įstaigų mažinimas kaip vienas iš variantų paskirstant finansavimą, nes jei ir tos, ir tos teikia tam tikras paslaugas, tai būtų galima perduoti šias paslaugas teikti NVO. Ir būtų pigiau perduoti paslaugas NVO.“ (N3)
Dalyvavimas sprendimų priėmime ir didesnė atsakomybė	„NVO turėtų pačios daugiau apie save kalbėti, NVO taryba turėtų taip pat prisiimti didesnę atsakomybę perduodant NVO norus, galimybes savivaldybės ir kitoms institucijoms, kad NVO būtų pajėgios dirbti, teikti paslaugas.“ (N2)
Didesnis savivaldybės ir visuomenės palaikymas	„...manyčiau, kad NVO pajėgios visas paslaugas teikti lygiavertiškai, tik trūksta palaikymo.“ (N3)
NVO vykdoma veikla pagal standartus	„Tai turi būti tam tikri paslaugų standartai, kuriuos turi pasitvirtinti organizacijos...“ (N3)
Didesnis bendradarbiavmas paslaugų planavime	„Man atrodo dar daugiau bendradarbiauti planuojant paslaugas kartu su NVO tam tikrom tikslinėm grupėm...“ (N4)
NVO naujų, inovatyvių paslaugų teikimas	„NVO galėtų teikti inovatyvias paslaugas, kurios yra naujos, naudingos...“ (S6) „Aš manyčiau, kad NVO galima būtų perduoti naujas paslaugas...“ (S8) „Naujų paslaugų plėtra, tų, kurių nėra ir taip dirbti kartu, kad mąstai ir rezultatai būtų didesni, geresni, kad būtų užtikrinamas visas poreikis, o ne dalis.“ (S10)

Šaltinis: lentelę sudarė darbo autorė.

Išsiaiškinus Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas pasiūlymus, galima daryti išvadą, kad NVO tikisi daugiau supratimo, palaikymo, pasitikėjimo iš visuomenės ir savivaldybės. Daugeliu atvejų, net jei žmonės dirba su nevyriausybinėmis organizacijomis, jie nenurodo jų kaip nevyriausybinių organizacijų, todėl nepajėgi suprasti jų vaidmens visuomenėje. Vietoj to žmonės identifikuoja NVO su laisvalaikio veikla ar politiniais klausimais ir struktūromis, kurios padeda valdyti jėgą. Nevyriausybinės organizacijos turėtų stengtis parodyti, koks didelis jų vaidmuo padeda žmonėms išspręsti jų problemas ir patenkinti jų poreikius. Taip pat iš interviu matoma, kad NVO norėtų daugiau prisidėti prie dalyvavimo sprendimų priėmime bei paslaugų planavimo, o savivaldybė siūlo ne dabartines socialines paslaugas perleisti teikti NVO, bet skatina organizacijas kurti naujas, inovatyvias socialines paslaugas, tačiau vėlgi iškyla klausimas, ar atsiradus inovatyvioms paslaugoms, atsirastų ir finansavimo pagalba iš savivaldybės pusės – neaišku, o kad NVO turėtų tam pakankamai resursų, būtų priversta kreiptis į kitus fondus ir rėmėjus.

Kadangi pagal Nacionalinę pažangos programą, kurią 2012 m. patvirtino Vyriausybė, yra siekiama, jog visos savivaldybės įsipareigotų bent 15 proc. viešųjų paslaugų „perduoti“ (kitaip tariant, konkurso būdu paskirstyti) NVO, kurios tas paslaugas gali ir sugeba teikti, svarbu įvertinti, ar organizacijos turi pakankamą potencialą toms paslaugoms teikimo perėmimui. Pusiau struktūruoto interviu metu ekspertų buvo prašoma pateikti savo nuomonę apie turimą NVO potencialą. Respondentai pabrėžė, kad nevyriausybinės organizacijos pastaruosius metus turi susikūrę gana stiprų potencialą, manoma, kad jos yra pasiruošusios lygiavertiškai teikti tam tikras socialines paslaugas kaip ir savivaldybės biudžetinės įstaigos *(„Tai manyčiau, kad nėra to nelygiavertiškumo. Nyksta ta riba. Anksčiau buvo NVO kaip savanoriška veikla ir su kažkokiu finansiniu pastiprinimu, o dabar teikia paslaugas ir gauna finansavimą.“ (S8))*. Tyrimo metu buvo bandoma išsiaiškinti, kokia yra interviu dalyvių nuomonė apie nevyriausybinių organizacijų potencialo didinimą tam, kad galėtų lygiavertiškai teikti paslaugas kaip ir savivaldybės biudžetinės įstaigos. Norint pasiekti geriausio santykio ties NVO teikiamų paslaugų kokybe ir bendradarbiavimu su Vilniaus miesto savivaldybe, interviu rezultatai parodė, kad:

- NVO galėtų teikti naujas, inovatyvias paslaugas;
- NVO turi didinti savo veiklos skaidrumą;
- NVO reiktų stiprinti teisinės bazės suvokimą;
- Siūloma apriboti, kontroliuoti NVO suteiktų paslaugų gavėjų sąrašą;
- Siūloma stiprinti konkurenciją tarp paslaugų teikėjų;
- Siūloma skatinti NVO tarybą prisiimti didesnę atsakomybę;
- Siūloma savivaldybei labiau pasitikėti NVO, kurti programas, gerinančias NVO darbuotojų kompetenciją ir gebėjimus;

- Siūloma dažniau savivaldybei rengti susitikimus, darbo grupes, skatinti NVO įsilieti į paslaugų planavimą;
- Didinti finansavimą NVO plėtrai.

Apibendrinus galima teigti, jog respondentai išskyrė tokius bendradarbiavimo trūkumus kaip, politinės valios nebuvimas, socialinių paslaugų trūkumas, informacijos sklaidos neužtikrinimas, nepastovus finansavimas, sudėtingas bendradarbiavimo reglamentavimas, tarpusavio ryšio silpnumas, darbuotojų kaita, NVO veiklos skaidrumas bei suteikta NVO didelė laisvė. Taip pat NVO informantai akcentavo tokias bendradarbiavimo galimybes kaip, išaugusi NVO tarybos atsakomybė, didesnis pasitikėjimas bendruomeninėmis organizacijomis, galėtų būti skiriamas didesnis finansavimas NVO veiklai ir plėtrai. Skirtingai nei NVO ekspertai, Vilniaus miesto savivaldybės atstovai išskyrė geresnes bendradrabiavimo galimybes, jei NVO teiktų naujas, inovatyvias paslaugas, turėtų geresnį NVO teisinės bazės supratimą bei turėtų mažiau laisvės renkantis paslaugų gavėjus. Aptarus galimybes, vieningos ekspertų nuomonės nebuvo, kadangi jos labiausiai išsiskyrė dėl teisinio reglamentavimo ir skiriamo finansavimo.

Bendradarbiavimas tarp viešojo ir trečiojo sektoriaus yra pakankamai sudėtingas procesas, reikalaujantis daug pastangų, laiko, supratimo, strategijų skiriamų lėšų panaudojimui bei nagrinėjamo teisinio reglamentavimo. Iš NVO pusės, organizacijos gali labiau vienytis, kartu kalbėtis, turėti bendrą supratimą ir siūlyti save kaip vieną didelį paslaugų teikimo subjektą savivaldybei, o ne kiekviena pavieniui eiti ir atstovauti tik save, šioje vietoje NVO yra kur pasistengti ir tobulėti. O savivaldybei reiktų eiti ir pažinti veikėjus, nes dažnai jaučiama, kad savivaldybė nepažįsta jos teritorijoje esančių paslaugų teikėjų, organizacijų ir kad tai įgyvendintų, ji privalo sugalvoti būdus, kaip tą pasiekti. Per tikrinamus dokumentus nesimato paslaugos kokybiškos ar ne, reikia pažinimo. Tik atradus bendrą ryšį ir patenkinus tiek vienos, tiek kitos pusės reikalavimus, bendradarbiavimas taps efektyvesnis bei duos daugiau naudos plačiajai visuomenei. Tyrimo informantai akcentavo, kad reikėtų nepamiršti, jog nevyriausybinės organizacijos yra svarbios valstybės gyvenime, nes suteikia galimybę piliečiams dalyvauti visuomenei reikšmingoje veikloje, stiprina jų sąmoningumą ir socialinį atsakingumą. Jos prisideda kuriant socialinę politiką bei teikiant socialines paslaugas atskiroms žmonių grupėms. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos savivaldos glaudus bendradarbiavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką NVO kokybiškų, kvalifikuotų ir efektyvių socialinių paslaugų teikimui.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus viešųjų paslaugų sampratą bei NVO vaidmenį viešojo valdymo kontekste, galime teigti, kad viešoji paslauga yra būtina plačiosios visuomenės gyvenimui, pasižyminti pagrindiniais bruožais: visuomenei svarbių poreikių tenkinimu, visuomenės intereso užtikrinimu. Viena svarbiausių viešųjų paslaugų rūšių – socialinės paslaugos, kurios teikiamos asmenims ar šeimoms dėl neįgalumo, amžiaus, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, nebegalinčiam savarankiškai pasirūpinti asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Nevyriausybinės organizacijos yra vienos iš viešųjų paslaugų teikėjų, paslaugas teikiančios savarankiškai arba tam tikrais būdais išrinktos savivaldybės.
2. Ištyrus savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo galimas formas, galima teigti, kad pagrindinės bendradarbiavimo formos yra paslaugų pirkimas, projektinis finansavimas, NVO tarybos veikla, NVO atstovų pasiūlymų teikimas, darbo grupės/susitikimai, informavimas/konsultavimas. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos nustatymą, formavimą, įgyvendinimą ir valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą su NVO apibrėžia Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas.
3. Išnagrinėjus užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus bendradarbiavimo patirtį, galima teigti, kad viena svarbiausių šių sektorių bendradarbiavimo formų yra apsikeitimas informacija, konsultavimas paslaugų teikimo klausimais, nuolat palaikomas tiesioginis ryšys su paslaugų teikėjais. Užsienio šalyse NVO finansuojamos įvairiomis formomis: finansavimas vykdomas įgyvendinant vyriausybių programas, užtikrinamas tęstinis NVO projektų finansavimas, vyrauja ilgalaikė dotacijų programa, papildomas finansavimas gaunamas iš įvairių subjektų: bažnyčių, privačių fondų, valstybės paramos, Europos Sąjungos. Pagrindiniai bendradarbiavimo bruožai nustatyti tokie: organizacijos įtraukiamos į socialinių paslaugų teikimo procesą, NVO dalyvauja planuojant visuomenės paslaugų vystymą, įteisintas NVO teisių reglamentavimas.

   4. Atlikus pusiau struktūruotą interviu, ištyrus Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas galima teigti, kad:

   a) ekspertų veiksmingomis pripažintos bendradarbiavimo formos: viešieji (rezervuoti) pirkimai, susitikimai/darbo grupės, dalinai veiksmingomis - projektinis finansavimas ir NVO taryba.

   b) pagrindinė bendradarbiavimo nauda yra: greičiau teikiamos paslaugos, greitas reagavimas į naujus pastebėjimus, informacijos sklaida, tikslingai ištirtas socialinių paslaugų poreikis, dalinimasis užsienio šalių gerąja patirtimi.

c) ekspertų nuomone, įvardinti nevyriausybinių organizacijų privalumai: lankstumas, buvimas arčiau visuomenės, laisvumas, iniciatyvumas, naujų idėjų sklaida, socialinės paslaugos suteikiamos laiku, turimas visuomenės pasitikėjimas.

d) daugumos Vilniaus miesto savivaldybės ekspertų nuomone, dabartinio finansavimo nevyriausybinėms organizacijoms, teikiančioms socialines paslaugas, užtenka, o NVO nuomone – trūksta, kadangi yra tokių teikiamų ilagalaikių paslaugų, kurioms reikalingas nuolatinis, o ne trumpalaikis finansavimas.

e) pagrindiniai bendradarbiavimo trikdžiai yra: socialinių paslaugų identifikavimas, galimai silpnas politinės valios interesuotumas, informacijos sklaidos neužtikrinimas, trumpalaikis nepastovus finansavimas, sudėtingai reglamentuotas bendradarbiavimas su savivaldybe, žmogiškojo faktoriaus trūkumas, tarpusavio ryšio silpnumas, darbuotojų kaita, NVO veiklos skaidrumo trūkumas, NVO veikimo laisvė.

f) Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO ekspertai pateikė priemones bendradarbiavimo gerinimui: savivaldybei - bendradarbiauti su organizacijomis rengiant socialinių paslaugų planą, NVO - aktyviai dalyvauti sprendimų priėmime, veiklą vykdyti pagal vienodus organizacijoms taikytinus standartus, teikti naujas, inovatyvias paslaugas.

REKOMENDACIJOS

1. Tam, kad nevyriausybinės organizacijos nuolat teiktų socialines paslaugas, savivaldybė turi sudaryti sąlygas NVO atstovams įsitraukti ir dalyvauti darbo grupėse, susijusiose su nagrinėjama sritimi, ieškoti įvairių formų, kaip pagerinti esamą bendradarbiavimą tarp savivaldybės ir organizacijų. NVO rekomenduotina skleisti savo idėjas viešumoje, skelbti gerosios užsienio praktikos pavyzdžius, įsiklausyti į visuomenės poreikius, stengtis dažniau analizuoti teisinę bazę. Siekiant suprasti teisinę bazę bei viešųjų paslaugų teikimo sistemą savivaldybėje, Vilniaus miesto savivaldybei būtina organizuoti mokymus organizacijoms, kurių metu NVO būtų supažindinamos su galimo bendradarbiavimo su savivaldybe būdais, savivaldybės teikiamomis paslaugomis (kad NVO neteiktų tų pačių paslaugų), teisiniais mechanizmais, rodikliais, kuriuos turi atitikti, norint gauti savivaldybės finansavimą.

2. Vilniaus miesto savivaldybės Socialinės paramos skyriaus darbuotojams rekomenduojama formuoti pasitikėjimą nevyriausybinių organizacijų veikla, komunikuoti rengiant socialinius metinius planus, dažnai rengti darbo grupių susitikimus. Taip pat yra reikalingi mokymai, kuriuos turėtų organizuoti NVO atstovai Vilniaus miesto savivaldybės atstovams, kuriuose būtų pabrėžiama NVO teikiamų socialinių paslaugų nauda, reikšmė paslaugų kainai bei kokybei. Mokymų metu būtų svarbus tiek NVO, tiek savivaldybės specialistų kompetencijos kėlimas tam, kad sumažėtų savivaldybės darbuotojų kaita.

3. Siekiant įgyti savivaldybės pasitikėjimą NVO veikla, rekomenduojama NVO jungtis į tinklą ar asociaciją, kurios pagalba bus lengviau pateikti ir pagrįsti aiškias paslaugų problemas savivaldybei. Vilniaus miesto savivaldybėje dirbantiems Socialinio paramos skyriaus darbuotojams rekomenduojama stengtis pažinti savo savivaldybėje dirbančias nevyriausybines organizacijas.

BIBLIOGRAFIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės ir kiti normatyviniai aktai:

1. „Dėl nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017-2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“. 2017. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0d2a4040fdcb11e68034be159a964f47
2. „Dėl Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo“. 2010. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.DF72CDC57E53
3. „Dėl Nevyriausybinių organizacijų rėmimo 2017-2019 metais programos patvirtinimo“. 2016. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4f210bc0cdd611e68d5e8b3a36d1fab2
4. „Dėl Nevyriausybines organizacijas vienijančių asociacijų institucinio stiprinimo projektų finansavimo 2017 metais atrakos konkurso organizavimo nuostatų patvirtinimo ir projektų vertinimo komisijos sudarymo“. 2017. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d8bc5440309911e78397ae072f58c508
5. „Dėl viešųjų paslaugų teikimo supaprastinimo priemonių 2004-2007 metų plano patvirtinimo“. 2003. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5E6EFD111DE6
6. „Dėl Vilniaus miesto nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatų tvirtinimo“. 2018. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4640d04021da11e88e8fef3b3f51dc2f
7. „Įsakymas dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“. 2006. E-seimas.lrs. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/CeGwMtBhSN
8. „Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“. 2013. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d1e6be90747611e3b675ad30753d4b1b
9. „Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas“. 2006. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.91609F53E29E
10. „Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija“. 2010. *Valstybės žinios* 12 (566).
11. „Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“. 2017. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2389544007bf11e79ba1ee3112ade9bc
12. „Vilniaus miesto savivaldybės 2018 metų socialinių paslaugų planas“. 2018. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5eeef810748211e8ae2bfd1913d66d57
13. „Vilniaus miesto 2010-2020 metų strateginis plėtros planas“. 2017. Vilniaus miesto savivaldybė. https://vilnius.lt/vaktai2011/GetFile.aspx?DocId=c4022cb6-bb07-4ce1-b62f-268fe911bbc1

Moksliniai šaltiniai:

1. Amirkhanyan, A. Anna, Kim, Joon Hyun, Lambrigt, T. Kristina. 2008. „Does the Public Sector Outperform the Nonprofit and For-Profit Sectors? Evidence from a National Panel Study on Nursing Home Quality and Access.“ *Journal of Policy Analysis and Management* 27 (2): 326-353.

2. Anheier K. Helmut. 2005. Nonprofit organizations. Oxom: Routledge.
3. Anisimavičius, Marius. 2010. „NVO veiklos finansavimas Lietuvoje: Savivaldybių atvejai“. Magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas. https://vb.vdu.lt/object/elaba:1750347/
4. Barnham, Chris. 2015. „Quantitative and qualitative research“. *International Journal of market research* 57 (6): 837-853.
5. Batley, Richard, Rose, Pauline. 2011. „Analysing collaboration between non-governmental service providers and governments“. *Public administration and development* 31: 230-239.
6. Bendikienė, Ieva. 2015. „Vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas: Kretingos rajono savivaldybės atvejis“. Magistro baigiamasis darbas, Kauno technologijos universitetas. http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6956832/datastreams/MAIN/content
7. Brandsen, Taco, Pape, Ulla. 2015. „The Netherlands: The Paradox of Government–Nonprofit Partnerships“. *Voluntas* 26: 2267-2282.
8. Bučaitė, Jurga, Ambotaitė-Mazeliauskienė, Indrė. 2005. „Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų sąveikoje“. *Viešoji politika ir administravimas* 13: 74-81.
9. Bullain, Nilda, Toftisova, Radost. 2006. „Lyginamoji Europos politikos ir NVO – Vyriausybės bendradarbiavimo praktikos analizė“. *Tarptautinis ne pelno organizacijų teisės žurnalas* 7 (4): 3-61.
10. Constantin, Daniela-Luminita, Grosu, Mariana Raluca, Iosif, Elena Alina. 2014. „The quality of services of general interest in the north-east region of romania: spotlight on the consumers‘ perception“. *Economics, Management and Financial Markets* 9 (1): 166-174.
11. Costa, Da Marques Eduarda. 2013. „What indicators to use when measuring services of general interest?“ *SeGI* 23: 7-28.
12. Freund, Anat. 2005. „Work attitudes of Social Workers Across Three Sectors of Welfare Organization: Public, For-Profit, and Third Sector“. *Journal of Social Service Research* 31 (3): 69-88.
13. Gazley, Beth, Brudney, L. Jeffrey. 2007. „The purpose (and Perils) of Government-Nonprofit Partnership“. *Nonprofit and voluntary sector quarterly* 36 (3): 389-415.
14. Guogis, Arvydas, Gudelis, Dangis. 2003. „Naujosios viešosios vadybos teoriniai ir praktiniai aspektai“. *Viešoji politika ir administravimas* 4: 26-33.
15. Guogis, Arvydas, Kacevičius, Romualdas, Stasiukynas, Andrius. 2009. „The problems of interaction between municipalities and non-governmental organizations in two lithuanian municipalities: from social models point of view“. *Socialo Zinatnu Vestnesis* 1: 7-14.
16. Ilhan, Habibe. 2013. „Non Profit Organizations as Providers of Public Goods“. *Yonetim ve Ekonomi* 20 (1): 95-103.

17. Islam, Shahriar. 2015. „Involving the third sector in local service delivery in Bangladesh: Why and how?“. *Commonwealth Jornal of Local Governance* 16 (17): 109-120.
18. Jenkins, Garry W. 2012. „Nongovernmental organizations and the forces against them: lessons of the anti-ngo movement“. *Brook. J. Int'L'L* 37 (2): 460-527.
19. Kardelis, Kęstutis. 2002. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.* Šiauliai: MELC. https://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai
20. Keleckaitė, Meda, Meiliene, Evelina. 2015. „The Importance of Project Management Methodologies and Tools in Non-Governmental Organizations: Case Study of Lithuania and Germany“. 4 (7): 1-17.
21. Kliucevičienė, Danguolė. 2006. „Nevyriausybinės organizacijos kaip socialinių paslaugų teikėjos“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas. gs.elaba.lt/object/elaba:2061805/2061805.pdf
22. Kvieskienė, Giedrė. 2016. „Viešojo, privataus ir NVO sektoriaus partnerystė: tyrimo pristatymas“. *Socialinis ugdymas* 43 (2): 78-89.
23. Kwon, Sunae. 2013. „Factors impacting market occupancy of non-profit human service organizations in the public social service market: focused on an individual level“. *Asian Social Work and Policy Review* 7: 61-77.
24. Marcinkutė, Lina. 2010. „Valstybinio ir nevyriausybinio sektorių (ne)bendradarbiavimas ginant žmogaus teises Lietuvoje“. *Politikos mokslų almanachas* 31-50.
25. Martin, Brendan. 2004. „What is public about public services?“. *Oxford English Dictionary* 12: 1-12.
26. Milbert, Antonia. 2013. „Accessibility of services of general interest in Europe“. *The Journal of the Romanian Regional Science Association* 7: 37-63.
27. Mizgerienė, Viktorija. 2009. „Savivaldos institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo ypatumai“. Magistro baigiamasis darbas, Šiaulių universitetas. http://gs.elaba.lt/object/elaba:1915228/1915228.pdf
28. Mykolo Romerio universitetas. 2010. *Viešasis valdymas*. Vilnius. https://wdn.ipublishcentral.com/association_lithuania_serials/viewinsidehtml/25150111820207
29. Najam, Adil. 2000. „The Four-C's of Third Sector–Government Relations Cooperation, Confrontation, Complementarity, and Co-optation“. *Nonprofit Management and Leadership* 10 (4): 375-391.
30. Neverdauskaitė, Viktorija. 2010. „Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimas: Mažeikių rajono savivaldybės atvejis“. Magistro baigiamasis darbas, Šiaulių universitetas. gs.elaba.lt/object/elaba:1863596/1863596.pdf

31. Noreikienė, Ilmara, Žilinskas, Gintaras. 2017. „Neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas viešosios politikos procese: Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis“. Magistro baigiamasis darbas, Kauno technologijos universitetas. https://epubl.ktu.edu/object/elaba:19946735/
32. Petronytė, Vaida. 2013. „Socialinio teisingumo įgyvendinimas Europos Sąjungoje: Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo skurdo mažinimo politikoje“. Magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas. https://vb.vdu.lt/object/elaba:2009208/
33. Pipirienė, Vida, Sinkevičiūtė, Evelina. 2008. „Nevyriausybinės organizacijos: šiuolaikinis požiūris“. *Viešasis administravimas* 1 (2): 1-9.
34. Pleikys, Rokas. 2014. „Viešųjų paslaugų teikimas ir administravimas Lietuvoje“. Bakalauro baigiamasis darbas, Klaipėdos universitetas. http://www.academia.edu/9557407/Vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3_paslaug%C5%B3_teikimas_ir_administravimas_Lietuvoje
35. Radzevičius, Mindaugas. 2011. „Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su Kauno miesto ir rajono savivaldybėmis teikiant socialines paslaugas“. Magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas. https://vb.vdu.lt/object/elaba:1762355/1762355.pdf
36. Regulska, Joanna. 1999. „NGOs and their vulnerabilities during the time of transition: the case of Poland“. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 10 (1): 61-69.
37. Sarker, Elias Abu. 2005. „New Public Management, Service Provision and Non-Governmental Organizations in Bangladesh“. *A global journal* 5: 249-271.
38. Savas, Steve Emanuel, Obrazcovas, Vladimiras. 2004. „Bendra privatizacijos prielaidų charakteristika“. *Viešoji politika ir administravimas* 9: 14-19.
39. Savas, Steve Emanuel, Obrazcovas, Vladimiras. 2005. „Privatizacijos teorija“. *Viešoji politika ir administravimas* 12: 25-36.
40. Savas, Steve Emanuel, Obrazcovas, Vladimiras. 2007. „JAV valstybinės valdžios aparato didėjimas“. *Viešoji politika ir administravimas* 20: 42-49.
41. Savas, Steve Emanuel, Obrazcovas, Vladimiras. 2008. „Municipalinė privatizacija Jungtinėse Valstijose“. *Viešoji politika ir administravimas* 24: 39-47.
42. Steponavičiūtė, Simona. 2013. „NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Šiaulių miesto savivaldybės atvejis“. Bakalauro baigiamasis darbas, Šiaulių universitetas. http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2130772/datastreams/MAIN/content
43. Szafran, Joanna. 2014. „Public-private partnership in Poland and the European Union“. *Local and Regional Economy in Theory and Practice* 334: 231-240.
44. Šilinskytė, Aušra. 2015. „Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių sąveika Lietuvoje: teoriniai sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo proceso aspektai“. *Viešoji politika ir administravimas* 14 (2): 221-235.

45. Šilinskytė, Aušra. 2014. „Nevyriausybinių organizacijų samprata ir vieta viešojo valdymo sistemoje“. *Jaunųjų mokslininkų darbai* 1 (41): 53-57.
46. Šilinskytė, Aušra. 2013. „Nevyriausybinių organizacijų veikla ir vaidmuo Lietuvoje“. *Viešoji politika ir administravimas* 12 (2): 326-338.
47. Tamutienė, Ilona, Šimkus, Audrius. 2012. „Savanoriškos veiklos valdymas Lietuvoje: nevyriausybinių organizacijų patirtys“. *Organizacijų vadyba*: 1-18.
48. Tarailė, Kristina. 2013. „Ar gyventojus tenkina Alytaus miesto ir Alytaus rajono savivaldybių teikiamų administracinių paslaugų kokybė“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas. https://vb.mruni.eu/object/elaba:2119906/2119906.pdf
49. Urvikis, Marius. 2016. „Vietos savivaldos institucijų organizuojamų viešųjų paslaugų sistemos tobulinimas“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas. https://repository.mruni.eu/handle/007/14420.
50. Vorevičienė, Jurgita. 2016. „Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinių organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje“. *Kultūra ir visuomenė* 7 (2): 49-65.
51. Vorevičienė, Jurgita, Butkevičienė, Eglė. 2015. „Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vaidmuo įgyvendinant šeimos politiką“. *Viešoji politika ir administravimas* 14 (1): 76-90.
52. Vorevičienė, Jurgita, Butkevičienė, Eglė. 2017. „Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis.“. *Viešoji politika ir administravimas* 16 (1): 121-137.
53. Walle de Van Steven. 2008. „What services are public? What aspects of performance are to be ranked? The case of ‚Services of General interest‘“. *International Public Management Journal* 11 (3): 256-274.
54. Warleigh, Alex. 2001. „‘Europeanizing‘ Civil Society: NGOs as Agents of Political Socialization*“. *Journal of Common Market Studies* 39 (4): 619-39.
55. Zaleskienė, Irena, Rutkauskienė, Laima. 2002. „Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas“. *Socialinis darbas* 1 (3): 87-95.
56. Zhang, Qianyou. 2017. „What does Service Mean? Or, What Can We Ask of Market and Governmental Actors?“. *Administrative Theory & Praxis* 39: 19-31.
57. Zimmer, Annette. 2015. „Germany‘s nonprofit organizations: continuity and change“. *Sociologia e Politiche Socialli* 18 (3): 9-26.
58. Žalimienė, Laimutė, Rimšaitė, Eglė. 2007. „Nevyriausybinių organizacijų metamorfozės-nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje“. *Socialinis darbas* 6 (1): 1-13.

Kiti internetiniai šaltiniai:

1. „2015-2017 m. Nevyriausybinių organizacijų taryba prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos“. 2018. Vilniaus miesto savivaldybė. Žiūrėta balandžio 3 d. https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/bendruomene/vilniaus-bendruomenes/2015-2017-m-nevyriausybiniu-organizaciju-taryba-prie-vilniaus-miesto-savivaldybes-tarybos/
2. „25 Facts and Stats about NGOs Worldwide“. 2018. Nonprofit Tech for Good. Žiūrėta balandžio 2d. https://techreport.ngo/previous/2017/facts-and-stats-about-ngos-worldwide.html
3. „Istorija“. 2018. Lietuvos Caritas. Žiūrėta gegužės 4 d. http://www.caritas.lt/page/istorija-24
4. „Kas yra socialinės paslaugos?“. 2017. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Žiūrėta gegužės 25 d. https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-socialinis-darbas/kas-yra-socialines-paslaugos
5. „Kas laikoma nevyriausybine organizacija ir kuo ji skiriasi nuo kitų ne pelno vienetų“. 2018. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Žiūrėta rugsėjo 2 d. http://www.3sektorius.lt/docs/Ne_pelno_skaiciais_privilegijos_prievoles_2018_2018-02-15_17:03:37.pdf
6. Kukuraitis, Linas. 2017. „Kviečiu ir prašau nevyriausybines organizacijas būti partneriu mažinant skurdą ir atskirtį“. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/l-kukuraitis-kvieciu-ir-prasau-nevyriausybines-organizacijas-buti-partneriu-mazinant-skurda-ir-atskirti
7. Laiconienė, Rasa. 2016. „Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimas su NVO socialinių paslaugų srityje“. Vilniaus miesto savivaldybė. http://3sektorius.lt/gerasvaldymas/docs/6RLaiconiene.pdf
8. Li, Beiliu. 2011 „Non-governmental organizations (NGOs) working with social welfare in China“. Žiūrėta vasario 18 d. http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:488458/FULLTEXT01.pdf
9. „Lietuvos Caritas statutas“. 2017. Lietuvos Caritas. Žiūrėta vasario 28 d. http://caritas.lt/ckfinder/userfiles/files/Lietuvos%20Caritas%20Statutas-2017(1).pdf
10. „Maisto bankas“. 2018. „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Žiūrėta vasario 11 d. https://nvoatlasas.lt/organizacija/maisto-bankas/
11. „Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas“. 2005. Nacionalinės plėtros institutas. Žiūrėta liepos 16 d. http://www.3sektorius.lt/docs/analize_2005_2013-01-17_15_29_27.pdf
12. „Nevyriausybinių organizacijų ir valstybinio sektorių bendradarbiavimas“. 2014. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Žiūrėta rugpjūčio 30 d. http://www.3sektorius.lt/docs/NVOdalyvavimasSFVPstudija_2014-03-20_15:31:07.pdf

13. „Nevyriausybinių organizacijų sektorius“. 2018. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Žiūrėta balandžio 5 d. https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/nevyriausybiniu-organizaciju-sektorius
14. „Non-Governmental Organisations“. 2018. Federal ministry for Economic Cooperation and Development. Žiūrėta balandžio 3 d. https://www.bmz.de/en/ministry/approaches/bilateral_development_cooperation/players/ngos/index.html
15. „NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai“. 2015. NVO teisės institutas. Žiūrėta rugpjūčio 30 d. http://www.3sektorius.lt/docs/NVOti_TYRIMAS_2015-03-26_11:08:32.pdf
16. NVO vaikams konfederacija. 2014. „Viešojo ir NVO sektorių socialinės partnerystės modelis“. Projektas „NVO akademija“. http://www.nvovaikamskonfederacija.lt/wp-content/uploads/2016/03/Partnerystes-modelis-Copy.pdf
17. Raguseo, DomeNico, Kuvikova, Helena. 2005. „On the Dynamic Relationships between the Non-profit and Public Providers of Welfare Services in European Union“. Žiūrėta gegužės 16 d. http://store.ectap.ro/articole/429.pdf
18. „Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas“. 2013. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Žiūrėta rugpjūčio 30 d. http://www.3sektorius.lt/docs/Knygelepilna_2013-12-18_11:06:27.pdf
19. „Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas“. 2017. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Žiūrėta rugpjūčio 30 d. http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf
20. „Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė“. 2001. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Žiūrėta birželio 11 d. http://www.3sektorius.lt/docs/mokymo_medziaga_01_partneryste_2013-01-17_14_30_45.pdf
21. „Savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo analizė“. 2010. Vidaus reikalų ministerija. Žiūrėta rugsėjo 30 d. vakokybe.vrm.lt/get.php?f.428
22. „Services of General Interest: Glossary and Terms Explained“. 2007. EAPN Services Group. Žiūrėta birželio 11 d. https://www.eapn.eu/images/stories/docs/services-glossary-en.pdf
23. Sokolov, Alexander. 2007. „Citizens and government: new forms of communication and cooperation“. Institute of Public Affairs.
24. Telešienė, Audronė. 2017. „Kokybinių duomenų analizės pagrįstumo ir patikimumo kriterijai“. LIDA. Žiūrėta rugpjūčio 6 d.

http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_10.html

25. Toftisova, Radost. 2008. „Implementation of NGO-Government cooperation policy documents“. Žiūrėta balandžio 29 d. http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/Implementation%20Paper%20Final%20102705.pdf
26. „The strategy of cooperation of the government of montenegro and non-governmental organizations“. 2009. The Government of Montenegro. Žiūrėta liepos 15 d. http://www.gov.me/biblioteka/1254148245.pdf
27. Valaitytė, Evelina. 2017. Savivaldybių bendradarbiavimo patirtis ir situacija Lietuvoje. Valdysena. Žiūrėta liepos 29 d. http://valdysena.lt/?p=515
28. „Valdžios ir nevyriausybinio sektorių bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas“. 2015. Pilietinės visuomenės institutas. Žiūrėta liepos 11 d. http://www.civitas.lt/valdzios-ir-nevyriausybinio-sektoriu-bendradarbiavimo-viesosios-politikos-sprendimu-priemimo-procese-stiprinimas/
29. „Viešųjų paslaugų teikimo perdavimas nevyriausybiniam sektoriui: kokios galimybės?“. 2018. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta kovo 30 d. https://www.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php/viesuju-paslaugu-teikimo-perdavimas-nevyriausybiniam-sektoriui-kokios-galimybes/242008/#.WyT0c0iFPIU
30. „Vilniaus miesto 2010-2020 metų strateginio plano ir priežiūros sistemos parengimas ir įdiegimas“. 2018. Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta liepos 1 d. http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/news/vilniaus-regiono-projektu-igyvendinimas/vilniaus-miesto-2010-2020-metu-strateginio-plano-ir-prieziuros-sistemos-parengimas-ir-idiegimas-1233.html

SANTRAUKA

Darbo tema – Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Vilniaus miesto savivaldybės atvejis.

Pagrindimas. Išsivysčiusių šalių vienas iš pagrindinių tikslų yra kokybiškas viešųjų paslaugų teikimas visuomenei. Valstybė ir savivaldybės yra atsakingos už šių paslaugų teikimo organizavimą ir kontrolę. Per pastaruosius dešimtmečius nevyriausybinių organizacijų skaičius, dydis ir poveikis labai išaugo. Savivaldybei finansuojant projektus ir perkant paslaugas, nevyriausybinėms organizacijoms leista teikti pakankamai daug viešųjų paslaugų gyventojams. Ši priežastis lėmė tyrimo tikslą: ištirti Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas.

Darbo problema - Koks yra Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas?

Uždaviniai. Išnagrinėti viešųjų paslaugų sampratą bei NVO vaidmenį viešojo valdymo kontekste, aptarti savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formas teikiant viešąsias paslaugas, paanalizuoti užsienio šalių viešojo ir trečiojo sektoriaus bendradarbiavimo patirtį ir atlikti empirinį tyrimą ištiriant Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų srityje.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizės ir pusiau struktūruoto interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti kiek įmanoma tiksliau, kaip Vilniaus miesto savivaldybė ir NVO bendradarbiauja teikiant socialines paslaugas, kokios yra bendradarbiavimo formos, kaip vertinamas finansavimas, teikiamų socialinių paslaugų kokybė, turimas NVO potencialas bei kokie galimi pasiūlymai bendradarbiavimo gerinimui.

Rezultatai. Apklausti 5 nevyriausybinių organizacijų atstovai ir 5 Vilniaus miesto savivaldybės atstovai, išanalizuota 101 bibliografijos šaltinis.

Išvados. Viešosios paslaugos turi užtikrinti visuomenės interesą. Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo formos, kurios buvo vertinamos kaip veiksmingos – viešieji paslaugų pirkimai, tiesioginiai susitikimai, darbo grupės, neveiksmingos - NVO taryba, projektinis finansavimas. Kitos galimos formos - pasiūlymų teikimas, informavimas/konsultavimas. Pastebėta abiejų subjektų bendradarbiavimo nauda – paslaugos ir kita informacija suteikiamos greičiau ir efektyviau, teikiamos naujos inovatyvios paslaugos, dalijamasi kitų šalių gerąją patirtimi. Savivaldybės atstovų nuomone, finansavimo NVO užtenka, o NVO atstovų nuomone – trūksta. Tam, kad pašalinti tokius bendradariavimo trikdžius kaip, soc. paslaugų trūkumą, politinės valios nebuvimą, tarpusavio ryšio silpnumą, trumpalaikį finansavimą ir kitus, siūloma mažinti savivaldybės biudžetines įstaigas, skatinti NVO dalyvauti sprendimų priėmime, paslaugų planavime bei didinti visuomenės ir savivaldybės pasitikėjimą trečiuoju sektoriumi.

Raktiniai žodžiai. Nevyriausybinės organizacijos, Vilniaus miesto savivaldybė, viešosios (socialinės) paslaugos, bendradarbiavimas.

Teorinėje darbo dalyje nagrinėjama viešųjų paslaugų samprata, savivaldybių ir NVO viešųjų paslaugų teikimo sistema, savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formos teikiant viešąsias, paskui konkretizuojama – socialines, paslaugas. Toliau išskiriama Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo socialinių paslaugų srityje apžvalga bei pateikiama užsienio šalių viešojo ir nevyriausybinio sektoriaus partnerystės teikiant viešąsias paslaugas praktika. Metodologijos dalyje pateikiama viso darbo tyrimo metodologija. Empirinio tyrimo dalyje buvo išnagrinėta Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas problematika, bendradarbiavimo trikdžiai, aptarta viešojo ir trečiojo sektorių teikiamų socialinių paslaugų kokybė, NVO privalumai, finansavimas, iškelta NVO potencialo problematika, aptarti bendradarbiavimo gerinimui reikalingi pasiūlymai. Tiriamojo darbo dalies pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

SUMMARY

The master‘s thesis theme is Cooperation between municipalities and non-governmental organizations providing social services: the case of the Vilnius City Municipality.

Substantiation. One of the main goals of the developed countries is the provision of high-quality public services to the public. The state and municipalities are responsible for the organization and control of the provision of these services. Over the past decades, the number, size and impact of non-governmental organizations has increased significantly. Municipalities' financing of projects and the purchase of services allowed NGOs to provide enough public services to the people. This reason led to the aim of the study: to investigate cooperation between Vilnius City Municipality and NGOs in providing social services.

Problem of work. What is the cooperation between the Vilnius City Municipality and NGOs in providing social services?

Tasks. To analyze the concept of public services and the role of NGOs in the context of public administration, to discuss forms of cooperation between municipalities and NGOs in providing public services, to analyze the experience of cooperation between foreign countries in the field of public and third sector, and to carry out an empirical study on the cooperation of Vilnius City Municipality and NGOs in the field of social services.

Research methods. During the analysis of scientific literature and semi-structured interview, the aim was to ascertain as precisely as Vilnius City Municipality and NGOs collaborate in providing social services, what forms of cooperation, how the funding is assessed, the quality of social services provided, the potential of NGOs available, and possible suggestions for improving cooperation.

Results. Five representatives of non-governmental organizations and 5 representatives of Vilnius city municipality were questioned, and 101 bibliographic sources were analyzed.

Conclusions. Public services must ensure the public interest. The forms of cooperation between the Vilnius City Municipality and NGOs, which were assessed as effective - public procurement of services, direct meetings, working groups, ineffective - NGO Council, project financing. Other possible forms - bidding, informing / consulting. The benefits of collaboration between the two entities have been noted - services and other information are provided faster and more efficiently, new innovative services are provided, and good practices from other countries are shared. In the opinion of the representatives of the municipality, funding for NGOs is sufficient and, in the opinion of NGO representatives, is lacking. In order to eliminate such cooperation interference, such as lack of social services, lack of political will, weaknesses of intercommunication, short-term financing, etc., need to reduce municipal budget institutions, to encourage NGOs to participate in decision-making, in planning services, and to increase public and municipality confidence of the third sector.

Key words. Non-governmental organizations, Vilnius City Municipality, public (social) services, cooperation.

The theoretical part of the work analyzes the concept of public services, the system of providing public services to municipalities and NGOs, forms of cooperation between municipalities and NGOs in providing public, then concrete, social services. The following is a summary of the cooperation between Vilnius City Municipality and NGO in the field of social services, as well as the practice of foreign public and non-governmental sector partnerships in providing public services. The Methodology section presents a methodology for the study of the whole work. In the part of the empirical research, was analyzed cooperation between the Vilnius City Municipality and NGOs in prividing social services, disadvantages of cooperation, were discussed the quality of social services provided by the public sector and the third sector, the advantages of NGOs, funding, raised the potential of NGOs, discussed the proposals for improvement of cooperation. At the end of the research section, conclusions and suggestions are presented.

PRIEDAI

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS EKSPERTŲ KLAUSIMYMAS

1. *Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formos...* Kokias galite įvardinti NVO – Savivaldybės bendradarbiavimo formas apskritai, kokios paplitusios Vilniuje?
   Kokiais būdais dažniausiai bendradarbiaujate su NVO?
   Kurios bendradarbiavimo formos yra veiksmingos?
   Kuriai bendradarbiavimo formai reiktų skirti didesnį dėmesį ir kodėl?
   Kaip vertinate esamą bendradarbiavimą tarp NVO ir Vilniaus miesto savivaldybės?
   Kokia pastebima nauda iš bendradarbiavimo?

2. *NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimas…* Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?
   Kokias socialines paslaugas prasminga NVO teikti, o kurias ne ir kodėl?
   Kaip siūlytumėte stiprinti NVO potencialą, kad būtų pajėgios lygiavertiškai bendradarbiauti ir teikti paslaugas?
   Gal žinote, kurioms NVO buvo skirtas didžiausias finansavimas per pastaruosius metus ir kodėl?
   Kaip, jūsų nuomone, būtų tikslinga paskirstyti finansavimą NVO teikiančioms socialines paslaugas ateityje?
   Kokius pasiūlytumėte būdus padidinti finansavimą nevyriausybinėms organizacijoms teikiančioms socialines paslaugas?
   Ar kas nors kontroliuoja ir kokiais būdais kaip NVO teikia socialines paslaugas pasinaudojus gautu savivaldybės finansavimu?

3. *Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo trikdžiai, socialinių paslaugų teikimo privalumai bei rekomendacijos…* Kokius pastebite Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžius?
   Kaip, jūsų nuomone, būtų galima trikdžius (jeigu pastebėjote) pašalinti?
   Kokius NVO turi privalumus teikiant socialines paslaugas?
   Jūsų nuomone, kodėl būtų naudinga perduoti socialines paslaugas teikti NVO?
   Kokios yra Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo galimybės socialinių paslaugų teikimo srityje?
   Ar rekomenduotumėte ir jei taip, kokiais būdais, gerinti Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimą su NVO teikiant socialines paslaugas?
   Kurios šalies gerąja patirtimi bendradarbiavime su NVO siūlytumėte vadovautis Lietuvai?
   Kiek metų dirbate su NVO?

2 PRIEDAS

NVO EKSPERTŲ KLAUSIMYNAS

1. *Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formos...* Kokias galite įvardinti NVO – Savivaldybės bendradarbiavimo formas apskritai, kokios paplitusios Vilniuje?
   Kokiais būdais dažniausiai bendradarbiaujate su savivaldybe?
   Kurios bendradarbiavimo formos yra veiksmingos?
   Kuriai bendradarbiavimo formai reiktų skirti didesnį dėmesį ir kodėl?
   Kaip vertinate esamą bendradarbiavimą tarp NVO ir Vilniaus miesto savivaldybės?
   Kokia pastebima nauda iš bendradarbiavimo?

2. *NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybė ir finansavimas…* Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?
   Kokias socialines paslaugas prasminga NVO teikti, o kurias ne ir kodėl?
   Kaip siūlytumėte stiprinti NVO potencialą, kad būtų pajėgios lygiavertiškai bendradarbiauti ir teikti paslaugas?
   Gal žinote, kurioms NVO buvo skirtas didžiausias finansavimas per pastaruosius metus ir kodėl?
   Kaip, jūsų nuomone, būtų tikslinga paskirstyti finansavimą NVO teikiančioms socialines paslaugas ateityje?
   Kokius pasiūlytumėte būdus padidinti finansavimą nevyriausybinėms organizacijoms teikiančioms socialines paslaugas?
   Ar kas nors kontroliuoja, kaip NVO teikia socialines paslaugas pasinaudojus gautu savivaldybės finansavimu?

3. *Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo trikdžiai, socialinių paslaugų teikimo privalumai bei rekomendacijos…* Kokius pastebite Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo teikiant socialines paslaugas trikdžius?
   Kaip, jūsų nuomone, būtų galima trikdžius (jeigu pastebėjote) pašalinti?
   Kokius NVO turi privalumus teikiant socialines paslaugas?
   Jūsų nuomone, kodėl būtų naudinga perduoti socialines paslaugas teikti NVO?
   Kokios yra Vilniaus miesto savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo galimybės socialinių paslaugų teikimo srityje?
   Kurios šalies gerąja patirtimi bendradarbiavime su NVO siūlytumėte vadovautis Lietuvai?
   Kiek metų dirbate su NVO?

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2018-11-16
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Viešojo valdymo fakulteto Viešojo administravimo instituto Viešojo administravimo programos

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Asta Lukoševičiūtė_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas: Vilniaus miesto savivaldybės atvejis“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
FACULTY OF PUBLIC GOVERNANCE
INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION

ASTA LUKOŠEVIČIŪTĖ

COOPERATION OF MUNICIPAL AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS FOR THE PROVISION OF SOCIAL SERVICES: THE CASE OF VILNIUS CITY MUNICIPALITY

Master‘s Thesis

Supervisor
doc. dr. *Andrius Stasiukynas*

VILNIUS
2018